

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1966 | ΑΡ. 15

Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΜΑΡΙΑ

Εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐμπειρίαν τῆς ἀνθρωπότητος δύο φύσεις εἶναι δεδομένα. Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη. Ἐνεργὸς δὲ πάντοτε ἐξεδηλώθη ἡ δίψα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν θεϊαν ζωὴν. Καὶ ἀπειράριθμοι εἶναι αἱ δημιουργίαι, πολῦτιμοι αἱ κληρονομίαι, καὶ μνημειώδη τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος, διὰ τῶν ὁποίων ἐσημειώθη ἐκάστοτε ἡ νίκη κατὰ τῆς ἑτερογενείας καὶ ἐβεβαιώθη ἡ συγγένεια Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Καὶ τὸ βαθύτερον νόημα τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς εἰς τοῦτο συνίσταται· εἰς τὴν ἀποκάλυψιν δηλαδή τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου· καὶ εἰς τὴν διαπίστωσιν πνευματικοῦ σχεδίου εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Σύμπαντος. Καὶ ὀρθῶς ἐλέχθη, ὅτι ἡ θρησκεία δύναται νὰ ὀρισθῇ, «ὡς ἐμπειρία τῆς βαθείας ἐνότητος καὶ συγγενείας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ ὄντος».

★

Παρ' ὅλας ὅμως τὰς διαπιστώσεις τῆς πνευματικῆς ἀνωτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου—καὶ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς—καὶ παρ' ὅλας τὰς μεγαλοφυεῖς συχνότατα ἀποκαλύψεις τῶν στενῶν σχέσεων μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ἀνθρώπου, ἡ Θεοτόκος ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος στίβος τῆς συναντήσεως καὶ τῆς διασταυρώσεως τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Δι' αὐτῆς ἀπεστεγάσθησαν οἱ οὐρανοί· καὶ ἐγενήθη ὁ Χριστός, ἡ δευτέρα ὑπόστασις τῆς ἁγίας Τριάδος· ὁ ἀπόλυτος ἀνθρώπος· καὶ ὁ νέος Ἀδάμ, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται ἡ νέα πνευματικὴ γενεά. Δι' αὐτῆς διηνοίγει καὶ πάλιν ὁ θεῖος κόσμος—ἐκ τοῦ ὁποίου εἴχομεν

ἀποσπασθῆ—εἰς τὸν φυσικὸν καὶ τὸν ἐμπειρικόν. Δι' αὐτῆς ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις, ἀναχωνευθεῖσα εἰς τὸ πῦρ τῆς ἀποκαλυφθείσης θείας ἀληθείας, κατενόησεν καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς θυσίας τοῦ κατωτέρου λόγου ἀποκαλύπτεται καὶ κατακτᾶται ὁ ὑπέρτατος Λόγος. Καὶ ὅτι τὸ νόημα τοῦ κόσμου εὐρίσκειται εἰς τὴν σύμπραξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας καὶ τῆς θείας Χάριτος· διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνον κατορθοῦται ἡ ἀναμόρφωσις, ἡ ἀναγέννησις καὶ ἡ θέωσις τῆς ζωῆς. Διότι ἡ ἀλόγιστος ἐλευθερία—ὅπως ὁ καθεὶς ἐξ ἰδίας πείρας τὸ γνωρίζει—ἐγκλείει εἰς τὰ βάθη τῆς ὀλέθρια δηλητήρια· πού σύρουν τελικῶς τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸν ὑποτάσσουν εἰς τὴν ἀναγκαιότητα.

★

Ἡ γέννησις ὅμως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, διὰ τῆς ὁποίας ἐφανέρωθη ἡ ἄπειρος θεία ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἐβεβαιώθη ἡ αἰωνία ἀξία τῆς ψυχῆς του, προϋπέθετε μίαν πνευματικὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ τὴν ὑπαρξιν μιᾶς φύσεως πανασπίλου καὶ παναμώμου, ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ δεχθῇ ἐν ἑαυτῇ τὸν Θεόν, καὶ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ἡ Παρθένος Μαρία ὑπῆρξεν ἡ ἀπολύτου καθαρότητος, ἀθωότητος καὶ ἀγιότητος γυναικεία φύσις, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποκτηθῆ ἐντὸς τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀπήντησαν εἰς τὴν θεϊαν κλῆσιν. Καὶ διὰ τοῦτο κατηξιώθη ν' ἀποβῇ Θεοτόκος καὶ ἡ γέφυρα «ἡ μετάγουσα ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν», καὶ νὰ γεννήσῃ, ἐν πνεύματι καὶ

ΕΠΙ Τῆ ΕΝΔΟΞῶ ΚΟΙΜΗΣΕΙ

Η ΥΠΕΡΑΓΙΑ ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Ὁ Αὐγούστος εἶναι σχεδὸν ὅλος ἀφιερωμένος κατ' ἔτος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Ἡ ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως εἰς τὸ μέσον, μετὰ τὴν νηστείαν καὶ τὰς ἱεράς Παρακλήσεις πρὸ αὐτῆς καὶ τὰ «Ἐννεαήμερα» κατόπιν, δίδει ἰδιαιτέρον θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν χρώμα εἰς ὁλόκληρον τὸν μῆνα. Ὁ εὐσεβὴς λαός, ψάλλον «... ἐν τῇ κοιμῆσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε» καὶ «συγγενοῦς οἰκειότητος μὴ ἐπαλάθη, Δέσποινα», αἰσθάνεται πράγματι πολὺ πλησίον του τὴν Θεοτόκον, «καταφυγὴν», «προστασίαν καὶ σκέπη», «ἐν πρεσβείαις ἀκούητον» καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐκ ψυχῆς εὐγνώμονος ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκει νὰ εἴπῃ πρὸς τὴν Ἁγίαν ἁγίαν μείζονα καὶ τὴν τιμιωτέραν καὶ ἐνδοξότεραν τῶν Ἀγγέλων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαξε τοὺς ὠραιότερους ὕμνους καὶ τὰ ποιητικώτερα τροπάρια τῆς ὑμνολογίας.

«Ἐξ ἀρχαίας καὶ ἀληθεστάτης παραδόσεως» κατέχομεν ὅτι ἡ Θεοτόκος Μαρία «θεία δόξα καὶ ἐπουρανίω, εἰς χεῖρας Θεοῦ τὴν ἁγίαν παρέθετο ψυχὴν ἀρρήτων

τινὶ λόγῳ», τὸ δὲ θεοδόχον αὐτῆς σῶμα μετὰ ἀγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὑμνωδίας ἐξεκομίσθη καὶ κατετέθη ἐν Γεσθημανῇ. Μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐλθόντες οἱ Ἀπόστολοι δὲν εὗρον τὸ πανύμνητον σῶμα τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, εἰ μὴ τὰ ἐντάφια μόνα εὐωδιάζοντα ἐν τῷ τάφῳ. «Καὶ τοῦ μυστηρίου τὸ θαῦμα ἐκπλαγέντες, τοῦτο μόνον εἶχον λογίζεσθαι, ὅτι περὶ ὃ εὐδοκήσας κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι ἐξ αὐτῆς καὶ γεννηθῆναι σαρκὶ Θεὸς Λόγος καὶ Κύριος τῆς δόξης, καὶ μετὰ τὸν τόκον τὴν αὐτῆς ἀφθονον παρθενίαν διαφυλάξας, αὐτὸς ἠδύδωκε καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν τὸ ταύτης ἄχραντον καὶ ἀμίαντον σῶμα τῇ ἀφθαρσίᾳ τιμῆσαι καὶ μεταθέσει πρὸ τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς ἀναστάσεως». Τὴν παράδοσιν ταύτην ἀπηχεῖ ὁ ἱερός ἄμβων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν οἷς διὰ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως, ἐν ἀποστροφῇ λέγει πρὸς τὴν Θεοτόκον: «Ἐρρέτω θάνατος ἐπὶ σοί, Θεοτόκε, ζωὴν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις προσήγαγες. Ἐρρέτω τάφος ἐπὶ σοί, ἐπειδήπερ

ὄχι ἐντὸς τῆς ἀμαρτωλοῦ φύσεως, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀποτελεῖ ἕκτοτε ἀστεύρετον πηγὴν ἀναβρύουσαν χάριτας, τὸ ἀπρόσιτον πρότυπον ἀγνότητος καὶ ἀγιότητος· καὶ τὴν ἐγκόσμιον βάσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ὤφειλεν ν' ἀναπαύεται ἐπὶ μιᾷ φύσεως, καθαρωτέρας καὶ τῶν ἡλιακῶν λαμπηδόνων.

★

Ἐπηλήθευσεν οὕτω ἡ μεγαλοφυῆς διαίθησις τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν κόσμου—ὁ ὁποῖος ἐπὶ αἰῶνας ἐλάτρευσε τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν, τὴν γεννηθεῖσαν, ὡς ἐπίστευε, ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός,—ὅτι ἡ ἀγιότης εἶναι ἡ αὐθεντικὴ βάσις τῆς πνευματικότητος, ἡ ὑψίστη μορφή τῆς ζωῆς, καὶ ἡ μοναδικὴ ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας μεταμορφοῦται ἡ ἀμαρτωλὸς φύσις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θεοῦται ἡ ζωὴ του.

Ἡ Παρθένος ὅμως Μαρία, ἀντὶ κρᾶνους πολεμικοῦ, κατακοσμεῖται καὶ καταλάμπεται μετὰ τὸν φωτοστέφανον τῆς ἀγιότητος, ποῦ περιθεῖ ὡς ἀκτινωτὸν διάδημα τὴν θείαν τῆς κεφαλῆν. Καὶ ἀντὶ πολεμικοῦ δόρατος, κρατεῖ στοργικῶς εἰς τὰς παναχράντους χεῖράς της τὸν μονογενῆ της Υἱόν, τοῦ

ὁποίου αἱ παιδικαὶ χεῖρες εἶναι ὄπλον ἀπροσμετρήτως κραταιότερον παντὸς ἄλλου ὄπλου, ἐκηβόλου ἢ ἀγγεμάχου.

★

Καὶ ὁ λαός μας, ὁ τὸσον εὐσεβὴς καὶ τὸσον γνησίως θρησκευόμενος, εἰς τὸν αἰώνιον καὶ μαρτυρικὸν συχνότατα ἀγῶνά του διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ζωῆς, ἀπονέμει εἰς τὴν Θεοτόκον ἀληθῆ καὶ ἀπέραντον λατρείαν. Καὶ μετὰ ἐκφράσεις ἐξόχως συναισθηματικὰς καὶ ἀπαραμίλλως ποιητικὰς, ἀπονέμει εἰς αὐτὴν αἰώνιον αἶνον. Καὶ συνύφανε τὴν ἁγίαν τῆς μορφῆν, μετὰ κάθε φέγγος, μετὰ πᾶσαν αἴγλην, καὶ μετὰ κάθε εὐγενικὴν ἐπιδιώξιν τῆς ζωῆς. Καὶ εἶναι δι' αὐτὸν «λιμὴν προστασίας», «χρυσοπλοκάματος πύργος» καὶ ἡ «δωδεκάτειχος πόλις» τῆς ἐθνικῆς του ὑπάρξεως καὶ ὑποστάσεως. Καὶ δὲν ὑπάρχει πόλις, οὔτε χωρίον, οὔτε ἀγροικία τῆς ὑπαίθρου, οὔτε βουνοκορυφή, οὔτε κυματοφίλητος ἀκτὴ, οὔτε καὶ δροσερὰ καὶ κατάσκιος γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἡ ὁποία νὰ μὴν κατακοσμηθῆται καὶ νὰ μὴν ἐξαγιαζέται ἀπὸ ἓνα μικρὸν ἢ μέγαλον ναὸν τῆς, ἀφιερωμένον εἰς τὴν λατρείαν της.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ἄφρονος ἀκαταφρόστου θεῖος ἐγένον θεμέλιος. Ἐρρέτω χοῦς ἐπὶ σοί· ἀνάπλασις γὰρ εἶ, ὅτι τοῖς ἐν ἄλλῃ πληθῶ διαφθαρεῖσι κεχηρημάτικας, Δέσποινα». Ἡ αὐτὴ δὲ παράδοσις ὑπόκειται βάσις καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον, οἵτινες φθάνουν μέχρις ἡμῶν κατ' ἔτος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως διὰ τῶν μελωδικῶν ἤχων τῆς ἱερᾶς ὑμνωδίας: «Καὶ πῶς θανάτου γενύση, ἢ Ἄχραντος; Σὺ πρὸς ζωὴν γέφυρα καὶ κλίμαξ πρὸς οὐρανόν· καὶ πρὸς ἀθανασίαν ὁ θάνατος πορθμεῖον γενήσεται. Ὅντως μακαρία σύ, Παμμακάριστε». Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐνδόξου Κοιμήσεως, ἀλλ' ἤδη ἄς ἀναλάβωμεν ἄνωθεν ἐξ ἀρχῆς τὸν περὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου λόγον.

*

Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, ὅτε ἦλθεν ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὠνόμασε τὴν παρθένον Μαρίαν «κεχαριτωμένην» καὶ «εὐλογημένην ἐν γυναιξί». Ἴδου τὰ λόγια τοῦ θεοῦ χαιρετισμοῦ, τὰ ὅποια ἡ Ἐκκλησία ἔκαμεν ὕμνον· «Χαῖρε, κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί». Εὐλογημένη «ἐν γυναιξί» καὶ μήτέρα τοῦ Κυρίου ὠνόμασε τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ ἡ Ἐλισάβετ, ὅτε ἐκείνη τὴν ἐπεσκέφθη «εἰς ὄρεινῃν» μετὰ τὸν εὐαγγελισμόν. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπλημύρησε τὴν καρδίαν τῆς Ἐλισάβετ καὶ ἐκίνησε τὴν γλῶσσαν τῆς προφήτιδος εἰς μεγαλόφωνον χαιρετισμόν πρὸς τὴν παρθένον Μαρίαν· «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί... Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με;». Ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου ἀπήντησε διὰ τοῦ μεγαλυναρίου ἐκεινοῦ, τὸ ὅποιον ἔκτοτε ἔμεινε ὡς εἷς ἐκ τῶν πρώτων ὕμνων τῆς Ἐκκλησίας· «Μεγαλόνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον... ἴδον γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί». Ἐκτοτε πράγματι ὅλαι αἱ γενεαὶ τῶν χριστιανῶν ὕμνου καὶ μακαρίζουν τὴν παρθένον Μαρίαν.

Οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐγκωμιάζουν τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ ὀνομάζουν αὐτὴν «κοινὸν τῶν γυναικῶν καύχημα» καὶ «δόξαν τοῦ θήλεος», «σεμνὸν κειμήλιον ἀπάσης τῆς οἰκουμένης» καὶ «σκῆπτρον τῆς ὀρθοδοξίας». Ἡ δὲ τρίτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δογματίζει ὅτι «ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι...». Τὸ «Θεοτόκος» εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἡ χρυσὴ πύλη, διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἡδὴ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος γράφει εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν του· «Εἴ τις οὐ Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ τῆς Θεότητος». Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἐπιστέλλων πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Αἰγύπτου· «Εἴ γὰρ ἐστὶ Θεὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πῶς οὐ Θεοτόκος ἡ τεκοῦσα ἁγία παρθένος;». Περὶ δὲ τῆς σαρκώσεως τοῦ Μονογενοῦς γράφων, ἐπάγεται· «Ὁὐκοῦν θεὸς μὲν ὁ Λόγος ἦν, γέγονε δὲ καὶ ἀνθρώπινος· καὶ ἐπειδὴ γενενηταὶ κατὰ σάρκα διὰ τὸ ἀνθρώπινον, Θεοτόκος ἐστὶν ἀναγκαιῶς ἡ τεκοῦσα αὐτόν. Εἰ γὰρ μὴ γεγέννηκε Θεόν, μηδὲ λεγέσθω Θεὸς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθείς· εἰ Θεὸν αὐτόν ὀνομάζουσιν αἱ θεόπνευσται Γραφαί, ὡς Θεὸν ἐναν-

θρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον, ἐνανθρωπήσαι δὲ ἦν οὐχ ἑτέρως, πλην ὅτι διὰ γεννήσεως ἐκ γυναικός, πῶς οὐ Θεοτόκος ἡ τεκοῦσα αὐτόν;». Τέλος δὲ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς οὕτω πῶς συνοψίζει τὴν περὶ τῆς Θεοτόκου δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ συστηματικῶς ἐκθέτει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. «Θεοτόκον δὲ κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν ἁγίαν παρθένον κηρύττομεν· ὡς γὰρ Θεὸς ἀληθὴς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθείς, ἀληθὴς Θεοτόκος ἡ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐξ αὐτῆς σεσαρκωμένον γεννήσασα... Οὐ γὰρ ἀνθρώπινον φιλὸν ἐγέννησεν ἡ ἁγία παρθένος, ἀλλὰ Θεὸν ἀληθινόν, οὐ γυμνόν, ἀλλὰ σεσαρκωμένον». Τὰ αὐτὰ δὲ συνοπτικώτερον καὶ ἐπιγραμματικώτερον γράφει, ἀντεπεξερχόμενος «κατὰ τῆς τῶν Νεστοριανῶν αἰρέσεως»· «Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον κηρύττομεν, ὡς Θεὸν Κύριον καὶ ἀληθῶς ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα γεννήσασαν».

*

Ἐκράτει εἰς τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν ἡ ἀντίληψις ὅτι, μεταξὺ τῶν δύο φύλων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ γυνὴ εἶναι κατωτέρα ἀξίας. Ἰπῆρξαν χρόνοι εἰς τὴν Ἱστορίαν, καθ' οὓς ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο «πράγμα» καὶ ἦτο εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τοῦ ἀνδρός. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἦτο οἰονεὶ μακρινὴ τις ἀπήχησις τοῦ πρωτεύοντος προσώπου τὸ ὅποιον διεδραμάτισεν ἡ γυνὴ εἰς τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ «ἡ γυνὴ ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὐτὴ μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου καὶ ἔφαγον» τοῦ προπάτορος Ἀδάμ, χωρὶς νὰ ἀποτελῇ δικαιολογίαν, ἱκανὴν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῆς προσωπικῆς του εὐθύνης, ἐκφράζει ὅμως τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ γυνὴ πάντως εἶναι ἡ πρώτη ὑπεύθυνος διὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ἔξωσιν ἀπὸ τοῦ παραδείσου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔμεινε ὡς ἀμυδρὰ ἀνάμνησις εἰς τὴν συνείδησιν τῶν λαῶν, ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπὶ παραδείγματος ἔλεγον ὅτι ὁ ἀνὴρ λαμβάνει ὡς σύζυγον τὴν γυναῖκα καὶ ἡ γυνὴ ἀρμόζεται πρὸς τὸν ἄνδρα «ἐπ' ἀρότρῳ παιδῶν», μὲ μόνον δηλαδὴ τὸν σκοπὸν νὰ γεννήσῃ τέκνα· ἐάν ἄρα δὲν ἦτο ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν θὰ ἐχρειάζετο ἡ γυνὴ εἰς τὸν ἄνδρα ὡς σύζυγος. Ἐν τούτοις δὲν εἶναι σπάνια αἱ ἐξαιρέσεις, καθ' ἃς καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας φαίνεται ἡ τιμητικὴ θέσις τῆς γυναικὸς παρὰ τὸν ἄνδρα, ὡς βλέπομεν εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν. Ἰδιαίτερος εἰς τὸν Οἰκονομικόν τοῦ Ἑξοφῶντος ἔχομεν μίαν ἔξοχον εἰκόνα τῶν σχέσεων ἀνδρός καὶ γυναικός, τοῦ ἀνδρός ὡς συζύγου ὄντος καὶ πατρὸς καὶ προστάτου καὶ παιδαγωγοῦ τῆς γυναικός. Ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης τὸν καλὸν σύζυγον, Ἰσχόμαχον ὀνόματι· «πάνυ ἂν ἠδέως σου πυθοίμην, πότῃρα αὐτὸς σὺ ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε εἶναι οἷαν δεῖ ἡ ἐπισταμένην ἔλαβες παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προσήκοντα αὐτῇ». Καὶ ὁ καλὸς σύζυγος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν μίαι παιδίσκη μόλις οὔτε δεκαπέντε ἐτῶν νὰ γνωρίζῃ πολλὰ πράγματα, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς πρὶν αὕτη ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν προσήνεγκε θυσίαν καὶ ἠῦξάτο αὐτὸς μὲν νὰ εἶναι

εις θέσιν νὰ διδάσκη τὴν γυναῖκα, ἐκεῖνη δὲ νὰ θέλῃ νὰ μανθάνῃ: «πρὶν γε καὶ ἔθυσα καὶ ἠδξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα καὶ ἐκεῖνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ὑμῶν».

Ἡ ἀντίληψις αὕτη περὶ τῆς θέσεως τῆς γυναικός, ὅχι πλέον ὡς πράγματος, ἀλλ' ὡς προσώπου μὲ φυσικὰ δικαιώματα καὶ πνευματικὸν προορισμὸν, πλησιάζει πρὸς τὴν ἀγιογραφικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν καὶ πίστιν, καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἐποίησε τὴν γυναῖκα ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα «βοηθὸν κατ' αὐτόν», ἡ δὲ Ἐκκλησία συνάπτει ἀμφοτέρους εἰς ἐπίτευξιν τοῦ διπλοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου, ἦτοι «εἰς βοήθειαν καὶ διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων». «Δύο γὰρ ταῦτά ἐστι, δι' ἅπερ εἰσηγήκεται γάμος», διδάσκει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ἵνα τε σωφρονῶμεν καὶ ἵνα πατέρες γινώμεθα τῶν δὲ δύο τούτων προηγουμένη ἢ τῆς σωφροσύνης ἐστὶ πρόφασις». Ὁ ἀνὴρ ὡς σύζυγος «ἐκτρέφει καὶ θάλπει» τὴν γυναῖκά του καὶ ἔχει αὐτὴν «ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ», γενικῶς δὲ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς οἱ ἄνδρες «συννοικοῦσι ὡς ἀσθενεστέρῳ σκευεὶ τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς». Οὐδεὶς πράγματι ἐτίμησε τόσον τὴν γυναῖκα καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ θέσιν, ὅσον ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία.

Ὅτε ἦλθεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ σώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν συμπεσοῦσαν κτίσιν, ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας. Οὕτως ἀποκατεστάθη ὁ ἄνθρωπος «εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα» καὶ ἡ γυνὴ ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός, ὥστε νὰ γράφῃ καὶ νὰ κηρύττῃ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος ὅτι «οὐκ ἔτι ἄρσεν καὶ θήλυ». Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ ἀνδρός καὶ γυναικός. Ἡ ἀποκατάστασις αὕτη καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξύψωσις τῆς γυναικός ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ «πράγματος» εἰς τὴν θέσιν τοῦ «προσώπου» εἶναι γεγονός εἰς τὴν Ἱστορίαν, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς ὑπεραγίας Θεοῦ. Ἡ γυνὴ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, ὅταν δὲ λέγωμεν Χριστιανισμὸν ἐννοοῦμεν τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, εἶναι ἡ μήτηρ, ἡ ἀδελφὴ, ἡ σύζυγος καὶ δέσποινα τοῦ οἴκου, ἡ ἱέρεια ἥτις λειτουργεῖ εἰς τὸν ναὸν τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς. Πρότυπόν της εἶναι πάντοτε ἡ Παναγία μὲ τὴν ἀγιότητά της, μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ὑπακοήν της, μὲ τὴν μητρικὴν στοργὴν καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ τέκνου της μὲ τὴν ψυχικὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν γενναϊότητα, διὰ τῆς ὁποίας ὑπέμεινε εἰς τὸ Πάθος τοῦ Υἱοῦ της. Πράγματι «δόξα τοῦ θήλεος» εἶναι ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος καὶ «κοινὸν τῶν γυναικῶν καύχημα». Εἰς τὸ πρόσωπόν της πᾶσα γυνὴ τῆς Ἐκκλησίας καυχᾶται καὶ θαρρεῖ καὶ αὐτὴν ἔχει ζωντανὸν καὶ ἐκπαγλὸν πρότυπον, «τὴν ἀρίστηλον δόξαν καὶ ἀνωτέραν πάντων τῶν ποιημάτων».

Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος εἶναι τὸ ἱερὸν ἀνάθημα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, τὸ «σεμνὸν κειμήλιον ἀπάσης τῆς οἰκουμένης». Εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων ὁ ἱερὸς ὕμνογράφος ἀπαριθμεῖ τοὺς τρόπους διὰ τῶν ὁποίων τὰ κτίσματα ἐκφράζουν τὴν εὐχαριστίαν των

πρὸς τὸν Κτίστην, ὅταν ἔρχεται νὰ γεννηθῇ «ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς». Ἐν ἑκάστῳ τῶν κτισμάτων φιλοτιμεῖται καὶ σπεύδει νὰ μὴ λείψῃ εἰς προσφορὰν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι προσφέρουν τὸ τιμιώτερον καὶ ἀγιώτερον, «μητέρα παρθένον». Ἴδου ὁ ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας: «Τί σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ, ὅτι ὄφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς; Ἐκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν σοι προσάγει· οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον· οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα· οἱ μάγοι τὰ δῶρα· οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα· ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον· ἡ ἔρημος τὴν φάτνην· ἡμεῖς δὲ παρθένον μητέρα...».

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας συνάπτει τὸ πρόσωπον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν νοεῖται καὶ δὲν ἴσταται ἡ Ἐκκλησία ἄνευ τῆς Παναγίας μητρὸς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος. Ὅταν εἴπῃ τις τὸ «Θεοτόκος» συμπεριλαμβάνει εἰς τοῦτο ὅλην τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας, διότι διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ἐκφράζεται ὅλον τὸ θεῖον μυστήριον τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Γένοιτο δὲ ἡμᾶς... τρέμειν καὶ σέβειν τὴν ἀδιάσπαστον Τριάδα· ὑμνοῦντας τὴν ἀειπαρθένον Μαρίαν, δηλοῦντι τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν...», λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος. Ἡ πλατυτέρα, ζωγραφουμένη εἰς τὸ ἡμιθόλιον τῆς κόγχης τοῦ ἱεροῦ Βήματος, μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἀκριβῶς συμβολίζει, τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς. Ὁ αὐτὸς ἱερὸς Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάζει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον «τὸ σκήπτρον τῆς ὀρθοδοξίας». Καθὼς ὀρθὴ πίστις δὲν νοεῖται ἔξω τοῦ προσώπου τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, καθὼς ὀρθοδοξία θὰ εἴπῃ «Θεοτόκος», οὕτω καὶ ἀνιστρόφως ἡ παναγία μήτηρ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ προστάτις καὶ ἡ δύναμις τῆς ὀρθοδοξίας. Καὶ δογματικῶς καὶ ἱστορικῶς ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος εἶναι «τὸ σκήπτρον τῆς ὀρθοδοξίας». Εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας τὸ «Θεοτόκος» εἶναι ἡ βᾶσις τῶν θεῶν δογμάτων, καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ Παναγία εἶναι ἡ ὑπέρομαχος τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, ἡ μεσίτρια πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἡ ὀδηγήτρια εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἡ σκέπη εἰς τὰς συμφοράς. «Ἄλλην γὰρ οὐκ ἔχομεν ἀμαρτωλοὶ πρὸς Θεόν... ἀεὶ μεσιτείαν», ψάλλει ὁ ὀρθόδοξος λαός.

*

Περὶ δὲ τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καθὼς καὶ τῶν Ἁγίων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει «πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις», αὕτη εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς τὴν ἐκθέτει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «Προσκυνήσωμεν καὶ λατρεύσωμεν μόνῳ τῷ κτίστῃ καὶ δημιουργῷ ὡς φύσει προσκυνητῷ Θεῷ· προσκυνήσωμεν καὶ τῇ ἁγίᾳ Θεοτόκῳ, οὐχ ὡς Θεῷ, ἀλλ' ὡς μητρὶ Θεοῦ κατὰ σάρκα. Ἐτι προσκυνήσωμεν καὶ τοῖς ἁγίοις, ὡς ἐκλεκτοῖς φίλοις Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν κεκτημένους παρορησίαν».

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΗΜΩΝ

II

Δημόσιος και ιδιωτικός τῶν Ἐπισκόπων βίος.

Ἄφ' οὗ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ παρόντος ἄρθρου διεπραγματεύθημεν περὶ τῶν προσώπων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπιτίθενται συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως οἱ ἱεροκατήγοροι, ἀσχολούμεθα ἐφεξῆς μὲ τὸν δημόσιον καὶ ιδιωτικὸν τούτων βίον, ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποδειχθῇ τὸ ἄδικον, ἀναληθές καὶ ἀνυπόστατον τῶν ἐναντίον αὐτῶν ἐκτοξευομένων λόγων.

Δημόσιον βίον λέγοντες, ἐννοοῦμεν τὴν μετὰ τοῦ ποιμνίου αὐτῶν ἄμεσον ἐπικοινωνίαν, τὰς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἐμφανίσεις τοῦ Ἐπισκόπου, αἵτινες πραγματοποιοῦνται, οὐ μόνον κατὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν κοινὴν τῶν πιστῶν λατρείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς περιόδους αὐτοῦ καὶ λοιπὰς ἀνάγκας τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου. Εἶναι δὲ γεγονός ἀναντίρρητον, ὅτι

Τούτου ὑπόμνησιν συνεχῆ ἀποτελεῖ τὸ ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις ἐπαναλαμβανόμενον: «*Τῆς παναγίας, ἀχράντου... Θεοτόκου, μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων μνημονεύσαντες...*». Καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερουσαλῆμ ὁ Β' τὰ ἐξῆς ἀπήντησε καὶ περὶ τῆς Θεοτόκου εἰς τινὰς ξένους θεολόγους, ἐρωτήσαντας περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως: «*... οὐ γὰρ Θεὸς ἡ Παρθένος· οὐδεὶς χριστιανῶν εἶπη... Πλὴν ἀληθῶς Θεοτόκος ἡ ἁγία Μαρία, ὡς καταξιωθεῖσα ἐν κόλποις ἰδίῳ ὑποδέξασθαι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν... κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκος ἡ ἁγία Μαρία ἢ ἀειπαρθένος καὶ οὐ Θεός*».

Ἡ κατηγορία, ὅτι ἡ τιμὴ καὶ ἐπίκλησις τῶν Ἁγίων ἀποτελεῖ μορφήν εἰδωλολατρίας, εἶναι παλαιὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς κακόδοξος καὶ αἰρετικὴ διδασκαλία, καταδικασθεῖσα συνοδικῶς. «*Εἰς τις αἰτιῶτο, ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχορηγμένος καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων ἢ τὰς ἐν αὐταῖς γινόμενας λειτουργίας καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω*». Γράφει δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος: «*Εἰ δέ τινες εἰδωλολατρῆν ἡμᾶς, ἁγίους... τιμῶντας λέγουσι, μάταιον ἠγούμεθα καὶ ἀδρανές· ἡμεῖς γὰρ μόνῳ τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ λατρεύομεν καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ· Τούτους δὲ ἁγίους τιμῶμεν διττῶς· πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀναφορὰν, ἐπειδὴ ἐκείνου ἕνεκα τιμῶμεν αὐτούς, καὶ καθ' ἑαυτούς, ὅτι ζῶσαι εἰσὶν εἰκόνες τοῦ Θεοῦ*». «*Εἰκόνες ἔμψυχοι*» κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, εἶναι οἱ Ἅγιοι, ἕκαστος δὲ πιστός, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον (;), «*ὡσπερ εἰκὸν τινὶ ἐντυγχάνων τῇ μνήμῃ, τὸ τῶν πράξεων κατοπτρίζεται κάλλος*». Ἄλλ' οἱ Ἅγιοι ὡς «*εἰκόνες ἔμψυχοι*» εἶναι πολὺ περισσότερον ἢ ἀπλᾶ παραδείγματα πρὸς μίμησιν, εἶναι τὸ «*κατ' εἰκόνα*» ἐνεργεῖα, ὡς ἀκριβῶς γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης: «*... διὰ τῶν κατορθωκότων τῶν*

οἱ Ἐπίσκοποι, δὲν εἶναι ἀπρόσιτοι τῷ λαῷ καὶ ἀθέατοι, ἀλλ' ἀπλοῖ εἰς τοὺς τρόπους καὶ προσήνεϊς, δεχόμενοι τοὺς πάντας καὶ ἐπιλαμβανόμενοι αὐτοπροσώπως τῆς ἐπιλύσεως τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων καὶ ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν. Εἰς ἀπόστασιν οὐδεὶς τῶν Ἐπισκόπων τηρεῖ ἑαυτόν. Ὅσασδήποτε ἀσχολίας καὶ ἐὰν ἔχη ὁ Ἐπίσκοπος καὶ αὐτῆς εἰσέτι τῆς μεγάλης Μητροπόλεως, δὲν παραλείπει νὰ ἐπικοινωνῇ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ τῶν πιστῶν, ν' ἀκροᾶται καθ' ὠρισμένας ὥρας τακτικῶς αὐτούς, καθιστάμενος ἐνήμερος τῶν ἀπασχολούτων αὐτοὺς προβλημάτων. Βεβαίως ἡ διοίκησις καθηλῶνει αὐτὸν πολλὰκις εἰς τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ, τὴν πραγματοποίησιν τῶν συνεδριῶν τῶν διαφόρων συμβουλίων, εἰς ἃ οὗτος μετέχει ὑποχρεωτικῶς ὡς Πρόεδρος αὐτῶν, προστιθεμένων καὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων καὶ ὄσων ἄλλων, οὐχ ἦττον οὐδέποτε οἱ Ἐπίσκοποι παραλείπουσι τὴν μετὰ

βίον ἔξεστι τὴν θείαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις εἰκόνα βλέπειν».

*

Εἰς τὴν θείαν Αἰτιουργίαν, μετὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν τιμιῶν δώρων, ὅταν ὁ λειτουργὸς ἱερεὺς μνημονεύῃ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, τῆς θριαμβευούσης καὶ τῆς στρατευομένης, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἁγίων ποιεῖται ἐξαιρετικὸν μνηστικὸν τῆς Θεοτόκου: «*Ἐξαιρετῶς τῆς παναγίας, ἀχράντου...*». Καὶ εἰς τὴν Ἀπόλυσιν τῆς ἱεράς Ἀκολουθίας, εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἱερεὺς μνημονεύει πρῶτης τῆς Θεοτόκου: «*Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς παναχράντου καὶ παναγίας αὐτοῦ Μητρὸς... ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι ἡμᾶς*».

Ἄλλ' εἰς τὸ παρὸν σύντομον σχέδιον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμπεριλάβωμεν πᾶσαν ἔννοιαν περὶ τῆς παναγίας μητρὸς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ Θεοτόκος, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Κύριλλος, εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἢ δὲ Ἐκκλησία εἶναι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ· ὁ κόσμος ὅλος. Εἰς τὴν ἱεράν Ἀκολουθίαν, ὡς ἄκουσιν τὸ ὄνομα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποιοῦμεν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Τοῦτο λέγει τὰ πάντα. Εἶναι συγχρόνως παράκλησις καὶ ὁμολογία. Παράκλησις μὲν καὶ ἰκεσία πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἵνα πρεσβεύσῃ ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα· ὁμολογία δὲ καὶ ἐκφρασις τῆς πίστεώς μας, ὅτι ἐκείνη τῆς ὁποίας ἐπικαλούμεθα τὴν πρεσβείαν εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπεκδεχόμεθα σωτηρίαν, εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας καὶ σαρκωθεὶς Θεός. Ὅσακις ἀκούομεν τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας καὶ ποιοῦμεν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἐπαναλαμβάνομεν τὸν Ὅρον τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «*ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον*».

† Ὁ Σερβίαν καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

τῶν πιστῶν ἄμεσον αὐτῶν ἐπικοινωνίαν. Ἄλλὰ καὶ τῶν μικρῶν Μητροπόλεων οἱ Ἐπίσκοποι δὲν ὑστεροῦσιν εἰς σοβαρὰς καθημερινὰς ἀπασχολήσεις, τὰς ὁποίας ἐπαυξάνουν αἱ παρουσιαζόμεναι ἐκάστοτε ἀνάγκαι τοῦ ποιμνίου αὐτῶν. Ἐπομένως εἴτε μεγάλη, εἴτε μικρὰ εἶναι μία Μητρόπολις, ἡ διοίκησις ταύτης οὐδέποτε εἶναι ἀπηλλαγμένη φόρτου ἐργασίας, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι, ἔχοντες συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἐπιδιώκουσι ν' ἀνταποκρίνωνται εἰς τὸ καθήκον τοῦτο τῆς ἐπικοινωνίας αὐτῶν μετὰ τῶν πιστῶν, μηδὲως παραλείποντες τὰ διοικητικὰ καὶ τὰ ἄλλα αὐτῶν καθήκοντα. Εἰς τὰς μετὰ τῶν πιστῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου αὐτῶν σχέσεις εἶναι τῷ ὄντι ἀπλοῖ καὶ προσηγεῖς, μηδεμίαν ἀπολύτως ὑπεροφίαν πολλῶν δὲ μᾶλλον «δεσποτισμὸν» ἐμφανίζοντες. Τὸ ὕφος αὐτῶν εἶναι πράγματι πατρικὸν καὶ στοργικόν, περὶ τούτου δὲ τὴν καλυτέραν ἀπάντησιν παρέχουν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπικοινωνοῦσι μετ' αὐτῶν. «Τὸν μέντοι ποιμένα τῶν ἀγαθῶν ὁ λαϊκὸς τιμάτω, ἀγαπάτω, φοβείσθω ὡς πατέρα, ὡς κύριον, ὡς δεσπότην, ὡς ἀρχιερέα Θεοῦ, ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας· ὁ γὰρ αὐτοῦ ἀκούων Χριστοῦ ἀκούει, καὶ ὁ αὐτὸν ἀθετῶν Χριστὸν ἀθετεῖ, καὶ ὁ τὸν Χριστὸν μὴ δεχόμενος οὐδέχεται τὸν αὐτοῦ Θεὸν Πατέρα. Ἐγὼ ὑμῶν» γὰρ φησιν, «ἀκούων ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ, καὶ ὁ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με» (Λουκ. 10, 16). Ὁμοίως ὁ Ἐπίσκοπος ὡς τέκνα τοὺς λαϊκὸν ἀγαπάτω, θέλων καὶ θερμαίνων τῇ σπουδῇ τῆς ἀγάπης ὡς ὡὰ εἰς περιποίησιν νοσίων ἢ ὡς νοσία ἀγκαλιζόμενος εἰς περιποίησιν ὀρνίθων, πάντας νοσητῶν, πᾶσι τοῖς πληκτισμοῦ ἐπιδομένοις ἐπιπλήσων, ἀλλὰ μὴ πλησῶν, ὑποπιέζων εἰς ἐντροπήν, ἀλλὰ μὴ εἰς ἀνατροπήν, νοσητῶν εἰς ἐπιστροφὴν, ἐπιτιμῶν εἰς διόρθωσιν καὶ εὐθύτητα πορείας»¹⁷.

Μετὰ πολλῆς πατρικῆς ἀγάπης ἐπιλαμβάνονται τῆς ἐπιλύσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν πιστῶν, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας, τὰς ὁποίας πολλὰκις διέρχονται, ὅσκις οἱ πιστοί, ἐμμένοντες εἰς τὰς τυχὸν παραλόγους, ἀντικανονικὰς καὶ παρανόμους ἐνίοτε ἀπειθήσεις των, ἀπέρχονται δυσηρεστημένοι, καταφερόμενοι ἀδίκως κατὰ τῶν οἰκειῶν αὐτῶν Ἐπισκόπων. Τοῦτο εἶναι σύνθητες φαινόμενον εἰς πάντας τοὺς ἀσκοῦντας ἔργον διοικήσεως. Ἀναμφιβόλως ἡ διοίκησις φθείρει καὶ προκαλεῖ δυσαρρεσκείας καὶ ἐχθροῦς. Παρὰ ταῦτα οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συναισθανόμενοι πλήρως τὴν ἱερότητα τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν θέσεως, ἀντιπαρέρχονται τὰς ἀδίκους ἐπιθέσεις, ὕβρεις καὶ ἐχθρότητας, ἀνεχόμενοι καὶ μακροθυμοῦντες πρὸς πάντας. Ὅπου μάλιστα παρουσιάζεται ἐκ μέρους αὐτῶν ἀκατάβλητος δραστηριότης, ἐκεῖ ἡ ἀντίδρασις εἶναι πλέον ἐμφανῆς καὶ ἐντονος. Χάριν ὅμως τῆς δόξης τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις, συγχωροῦσι τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, αἴροντες τὸν σταυρὸν αὐτῶν ἀγογγύστως. «Διὰ τοῦ-

17. Κλήμεντος Ρώμης, Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων. Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων. Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος 2, σελ. 25-26.

το ὄν, ὃ Ἐπίσκοπε, σπουδάσει καθαρὸς τοῖς ἔργοις, γνωρίζων τὸν τόπον σου καὶ τὴν ἀξίαν, ὡς Θεοῦ τύπον ἔχων ἐν ἀνθρώποις τῶν πάντων ἄρχων ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων καὶ πάντων ἁμῶν τῶν ὑπηκόων καὶ οὕτως ἐν Ἐκκλησίᾳ καθέστω τὸν λόγον ποιούμενος, ὡς ἐξουσίαν ἔχων κρίνεν τοὺς ἡμαρτηκότας, ὅτι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις εἰρηται· «ὃ ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὃ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. 18, 18)¹⁸.

Ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἔργου τῆς διοικήσεως προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν οἰκῆματος. Ἄλλ' οἱ ἱεροκατήγοροι μέμφονται τοὺς Ἐπισκόπους, ὅτι κατοικοῦσι καὶ ἐργάζονται εἰς πολυτελεῖς μέγαρα. Εἶναι τοῦτο ἀληθές; Τὸ νὰ κέκτηται ἐκάστη Μητρόπολις κατάλληλον οἰκημα, πληροῦν τοὺς θρούς ὑγιεινῆς, εὐπρεπῆς καὶ συγχρονισμένον, δὲν ἐννοῶ πολυτελές, εἶναι κατακριτέον; Τὸ νὰ δέχεται ὁ Ἐπίσκοπος εἰς γραφεῖον ἀπλοῦν μὲν, ἀλλ' ἀνάλογον πρὸς τὸν βαθμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν οὗτος κατέχει, ὡς Ποιμενάρχης καὶ Προϊστάμενος, εἶναι ἀληθῆς αἰτία κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως; Δὲν νομίζω, ὅτι αἱ Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτησαν ὑπερπολυτελεῖς κτίρια καὶ ἀνάκτορα. Ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν τῶν μεγάλων Μητροπόλεων, ἐνθα αἱ περιστάσεις καὶ ἡ θέσις αὐτῶν ἐπιβάλλουσι κτίρια μεγάλα καὶ ἄνετα, αἱ λοιπὰ στεγάζονται εἰς ἀπλᾶ, κοινὰ κατὰ πάντα κτίρια, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς ἐντελῶς ἀκατάλληλα καὶ ἐρειπωμένα τοιαῦτα. Παρὰ δὲ τὰς προσπάθειάς τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν, ἐλλείψει οικονομικῶν πόρων, δὲν κατώρθωσαν ὅλα ν' ἀποκτήσουν τὰ ἐνδεδειγμένα κτίρια πρὸς στέγασιν τῶν γραφείων καὶ τῆς κατοικίας αὐτῶν.

Οἱ μεμφόμενοι τοὺς Ἱεράρχας δι' αὐτὸ, ὡς ἐπισκεφθῶν τὰς Ὁμοδόξους Ἐκκλησίας τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ καθεστώτος καὶ θὰ ἴδωσιν ὅποια μεγαλοπρεπῆ κτίρια διατίθενται πρὸς στέγασιν τῶν Πατριαρχείων καὶ κατοικίας τῶν Προκαθημένων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ τῶν Μητροπολιτῶν αὐτῶν. Ἐν αὐτοῖς διατηροῦνται οὐ μόνον γραφεῖα διοικήσεως καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν, ἀλλὰ συνάμα τεράστια βιβλιοθήκαι, μουσεῖα, σκευοφυλάκια, λειψανοθήκαι, ἀρχεῖα, θεολογικαὶ σχολαὶ καὶ οἰκοτροφεῖα, μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ καὶ πολλὰ παρεκκλήσια, αἵθουσαι εὐρύχωροι διαλέξεις καὶ τεράστια τραπεζαίαι. Ἀρκούμεθα νὰ παραπέμφωμεν εἰς τὸ περίφημον Ζαχάρσκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μεγάλῃς Ρωσίας περὶ τὰ 70 χιλιόμετρα ἀπέχοντος τῆς Μόσχας, ὅπερ ἐκπλήσσει πάντα ἐπισκέπτην διὰ τὰ ἐν αὐτῷ περιλαμβανόμενα. Τοῦτο ἐπισκεφθέντες καὶ ἡμεῖς ἐν ἔτει 1963, ὡς μέλος τῆς Συνδικτικῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τοῦ ἱωβηλαίου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου, ἐθαυμάσαμεν ὅσα ἐν αὐτῷ εἶδομεν διατηρούμενα, ὑπὸ τὸ σύγχρονον μάλιστα καθεστῶς, ὅφ' ὁ τελεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Μεγάλῃς Ρωσίας. Ἄλλὰ καὶ τὰ Πατριαρχεῖα

18. Αὐτόθι, τόμος 2, σελ. 18.

Σερβίας και Ρουμανίας ἐφάμιλλα διαθέτουσι κτίρια οὐ μόνον διὰ τοὺς Πατριάρχας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῶν Μητροπολίτας. Ποῦ ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἑλληνες ἔχομεν τοιαύτης ἐκλαμπρότητος Ἐπισκοπικὰ μέγαρα; Οἱ περισσότεροὶ ἐξ ἡμῶν ἀγωνιζόμεθα, νὰ διατηρήσωμεν γραφεῖον καὶ ὑπαλλήλους, τῶν Μητροπόλεων ἡμῶν στερουμένων παντελῶς πάσης ἀκινήτου περιουσίας καὶ τῶν ναῶν τῶν μικρῶν αὐτῶν ἐνοριῶν μὴ δυναμένων νὰ προσφέρωσιν ὑπὲρ συντηρήσεως αὐτῶν. Διὰ τίνα λόγον ἀγνοεῖται, ὅτι μετὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, οὐδὲν ἀπολύτως ἀπέμεινε;

Παρὰ ταῦτα εἶναι γεγονός, ὅτι χάρις εἰς τὴν ἐνεργὸν πρωτοβουλίαν καὶ δραστηριότητα τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, αἱ Ἱεραὶ Μητροπόλεις ἠδυνήθησαν ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, τόσον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μακραίωνος δουλείας, ὅσον καὶ μετὰ ταῦτα. Εἰς μάλιστα ληφθῆ ὑποβάρως ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν οἱ ἐπιδρομεῖς τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐπέφερον μεγάλας καταστροφὰς καὶ λεηλασίας εἰς τινὰ ἐκκλησιαστικὰ οἰκῆματα, ἐκδιώξαντες ἐξ αὐτῶν τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν, εἶναι τῶ ὄντι ἀπορίας ἄξιον πῶς κατώρθωσαν ν' ἀναστηλωθῶσιν ταῦτα καὶ νὰ ἐργασθῶν. Ἀπόρθητα προπύργια τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξαν ταῦτα, χάρις εἰς τὴν σθεναρὰν στάσιν, τὴν θερμοῦργον πνοὴν καὶ τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἐμψύχου αὐτῶν ὄλκοῦ, δηλονότι τῶν Ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν. Ὡς παράδειγμα μνημονεύω ἐνταῦθα τὴν Μητρόπολιν Παραμυθίας, τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἱταλῶν καὶ Γερμανῶν ὑποστᾶσαν παντελῆ καταστροφὴν, λεηλασίαν τοῦ ἀρχιεῖου αὐτῆς καὶ ἐκδιώξιν τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς. Μεταβληθεῖσα αὕτη εἰς πρόχειρον αὐτῶν νοσοκομεῖον, ἔκειτο εἰς ἐρείπια, ἐντελῶς ἀκατάλληλος διὰ κατοικίαν ἀνθρώπων, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἡμῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν 49 φονευθέντων παρ' αὐτῶν προκρίτων τῆς πόλεως ἐν ἔτει 1943 ἦσαν ὁ ἐφημέριος αὐτῆς καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἱεραῆς Μητροπόλεως. Αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλαι Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δὲ λυπηρὸν νὰ εὐρίσκωνται σήμερον ἄνθρωποι, μεμφόμενοι τοὺς Ἐπισκόπους διὰ τὰ ὑπερπολυτελῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ μέγαρα τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν. Τὸ ὅτι δὲ ἐπιδιώκουσιν οἱ Ἐπίσκοποι ν' ἀνεγείρωσιν οἰκῆματα κατὰλληλα καὶ συγχρονισμένα τῶν ἱερῶν αὐτῶν Μητροπόλεων, εἶναι ἄξιοι μομφῆς καὶ κατηγορίας; Ποῖος λογικὸς ἄνθρωπος, ζῶν εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν μὲ τὰ μέσα τὰ ὅποια τοῦ προσφέρει ἡ ἀνάπτυξις τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἤξίου οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας νὰ δαιτιῶνται εἰς πρωτογόνους καλύβας;

Ἐν πάσῃ περιπτώσει διαμείνοντες οἱ Ἐπίσκοποι εἰς ἃ οἰκῆματα αἱ Μητροπόλεις αὐτῶν διαθέτουσι, δὲν παρουσιάζουν τοιοῦτον δεσποτισμὸν, οἷον οἱ ἱεροκατήγοροι ἀποδίδουσιν αὐτοῖς. Ἐκτὸς ἐὰν τὴν τηρουμένην παρ' αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἱεροπρέπειαν,

ἐκλαμβάνουσι ὡς δεσποτισμὸν καὶ ἐπιβολήν. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί ἐπιδιώκεται δι' ὅσων κατ' αὐτῶν ἐκστομίζονται, ἢ κατάλυσις μήπως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, ἢ κατάργησις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ; Ἄς τὸ εἶπουν εὐθαρσῶς καὶ εὐλικρινῶς. Καὶ κατὰ συνέπειαν ἂν ζητηθῆ τὸ αὐτὸ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην τοῦ κοινωνικοῦ τῶν ἀνθρώπων βίου τάξιν καὶ ἱεραρχίαν, τί θὰ ἐπακολουθήσῃ; Διὰ τῆς ἀναστατώσεως τῶν πάντων καὶ ἀναρχίας ἐπέρχεται ποτέ τι καλόν;

Ἐξ ἄλλου ἡ διοίκησις μιᾶς ἐκάστης Μητροπόλεως ἐπιβάλλει, ὅπως ὁ μὲν Ἐπίσκοπος αὐτῆς ἐπιλαμβάνεται τῶν σοβαρωτέρων ὑποθέσεων, οἱ δὲ περὶ αὐτῶν τῶν λοιπῶν. Ἐὰν τυχὸν ἀπασχολῆται προσωπικῶς ὁ ἴδιος μὲ ὅλας τὰς ὑποθέσεις, ὡς εἶναι λόγου χάριν ἡ ἐκδοσις ἀδειῶν γάμου, πιστοποιητικῶν καὶ βεβαιώσεων, ἢ χορήγησις συντάξεων ἐκ μέρους τοῦ Τ.Α.Κ.Ε εἰς ἱερεῖς καὶ οἰκογενείας αὐτῶν, δι' ἃς αἱ Μητροπόλεις διαθέτουν ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ὑπάλληλων, ἢ εἰσπραξίς καταβαλλομένων ἀνά τριμηθίαν ποσοστῶν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν ναῶν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν νομικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, ἢ διάθεσις κληρικοσῆμων καὶ λοιπῶν ἐνσήμων, ἢ διενέργεια τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, ἢ χορήγησις ἀδειῶν εἰς ἱερεῖς (κανονικῶν, ἀναρρωτικῶν) κλπ., τότε δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τὸ κυρίως πνευματικὸν αὐτοῦ ἔργον. Καὶ ναὶ μὲν ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἴθιυναν νοῦς ἐν τῇ διοικήσει, ὅστις δίδει ὁδηγίαν καὶ κατευθύνσεις, ὡς πρὸς τὴν καλύτεραν διοργάνωσιν καὶ διάρθρωσιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν γραφείων τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ὡς καὶ τὴν ταχέαν καὶ ἀσφαλῆ διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων, παρακολουθῶν καὶ ἐποπτεύων τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοῦ, οὐδέποτε ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείπηται παρ' αὐτοῦ ἡ κυρία αὐτοῦ ποιμαντικὴ ἀποστολή. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως σοβαρῶς ἀπασχολεῖ καθ' ἐκάστην ἡμέραν τοὺς Ἐπισκόπους, ὑποχρεοῦνται πολλῶν ἐξ αὐτῶν νὰ καταγίνονται εἰς τὰς προληχθεῖσας ἐργασίας, ἑλλείψει ὑπαλληλικῶν προσωπικοῦ, συνεπεία οικονομικῆς δυσχερείας τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν. Μόνον διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀποπείρας συμβιβασμοῦ, τῶ νόμῳ συνιστάμενον διὰ τοὺς αἰτουμένους ἐκάστοτε διαζύγιον, ἐκτελούμενον παρ' Ἐπισκόπων, ἀπαιτεῖ διάθεσιν ἱκανοῦ χρόνου. Καὶ τοῦτο εἰς πολλὰς Μητροπόλεις διεξάγεται παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἐλλείψει καταλλήλων κληρικῶν προσώπων, μετὰ πολλοῦ διαφέροντος καὶ πατρικῆς ἀγάπης, φέρον ἐνίοτε ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ν' ἀφίσταται τοῦ ἔργου τῆς διοικήσεως. Ἐκ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἢ τε ὀργάνωσις καὶ ἐπιτυχία τούτου.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν πλεῖστοι ὅσοι ἐκτακτοὶ καὶ ἐπιτακτικαὶ περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας καλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἐνεργῆσιν καὶ δράσῃ ἀποτελεσματικῶς καὶ δὲν ὑστεροῦν ποσῶς οἱ Ἱεράρχαι μᾶς εἰς τοῦτο, ὡς εἶναι λ.χ. ἐν καιρῷ σεισμοῦ, ἀποκλεισμοῦ ὀρεινῶν περιοχῶν ἐκ τῶν χιόνων, συμφορῶν

προκληθεισῶν ἐκ πλημμυρῶν, πυρκαϊᾶς, ἀτυχημάτων μεμονωμένων καὶ ὁμαδικῶν, ὅτε τὸ πατρικὸν αὐτοῦ διαφέρων, ἢ σοργὴ καὶ ἐνέργεια ἐπιφέρει τὴν ἄμεσον ἀντίληψιν πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην βοήθειας. Ὅλοι αὐταὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ὅσαι ἄλλαι, ἐκτὸς τῆς συνήθους διοικητικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς φύσεως ἐργασίας αὐτοῦ, συνιστῶσι τὸν δημόσιον αὐτοῦ βίον.

Κατὰ τί λοιπὸν ἐσκανδάλισεν ὁ δημόσιος τῶν Ἐπισκόπων βίος; Ὅα ἦτο ἀστείον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς στεροῦνται σοβαρότητος καὶ προσβάλλοντα διὰ τῆς ἀναρμόστου αὐτῶν συμπεριφορᾶς τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν, δημοσίως ἐμφανιζόμενοι. Οὔτε εἰς χοροδιδασκαλεῖα, κινηματογράφους καὶ θεάτρα ἢ ἄλλα κοσμικὰ κέντρα ψυχαγωγίας μεταβαίνουν, ἐξερχόμενοι τῆς κατοικίας αὐτῶν, οὔτε ποιῶνται τὰς διατριβάς αὐτῶν ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου. Οἱ τόποι τῶν ἱερῶν ναῶν, μονῶν καὶ ἄλλων πνευματικῶν συναθροίσεων τῶν πιστῶν εἶναι τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα οὐτοὶ συχναίζουσι.

Οἱ χριστιανοὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς βλέπουσι ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Ποιμενάρχην των, χαίρουσι πρὸς τοῦτο ἰδιαιτέρως, διότι διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τιμᾶ τούτους καὶ λαμπρύνει τὰς ὁμηγύρεις τῶν ἑορτῶν καὶ τελετῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν συναθροίσεων τῶν πιστῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐνδείκνυται ἢ ἐμφάνισις τοῦ ἡγέτου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡμεῖς προσωπικῶς οὐδαμῶς συνητήσαμεν, κατὰ τὸν ἀρχιερατικὸν ἡμῶν βίον, περιφρόνησιν τοῦ λαοῦ ἢ προσβολὴν καὶ ἀποστροφὴν τούτου ἀπὸ τοῦ προσώπου ἡμῶν. Τούναντίον ὁ πολὺς λαὸς, θεοσεβὴς ὢν, σέβεται καὶ τιμᾶ τὸν Ἐπίσκοπον αὐτοῦ, εὐλαβεῖται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἀνίσταται καὶ ὑποκλίνεται ὡσάκις διέρχεται πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἐπίσκοπος, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ ἔχει, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τιμῆς πρὸς αὐτὸν εἶναι αὐθόρμητοι καὶ δὲν ἐπιβάλλονται. Τοὺς ἀμφιβάλλοντας εἰς τοὺς λόγους ἡμῶν, προσκαλοῦμεν, ὅπως λάβωσι πεῖραν ἐν τῇ θεοσώστῳ Μητροπόλει ἡμῶν. Αἱ ὑποκλίσεις καὶ τὰ χειροφιλήματα μετὰ τὰ ὁποῖα οἱ χριστιανοὶ ὑποδέχονται τοὺς Ἐπισκόπους, εἴτε ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, εἶναι ἐκδηλώσεις τῆς μεγάλης πρὸς αὐτοὺς εὐλαβείας, τιμῆς καὶ ἀπεράντου σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς λαός. Οὐδέποτε μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ μέχρι τῆς σήμερον παρετηρήθη περιφρόνησις καὶ ἀσέβεια πρὸς τὰ ἱερά αὐτῶν πρόσωπα, ἐκτὸς μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῶν προσφάτως γενομένων ἐκλογῶν καὶ χειροτονιῶν, τῶν νέων Ἱεραρχῶν, καθ' ἃς οἱ «εὐσεβεῖς νέοι» γνωστοὶ παραχοποιοί, ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ φωνάζουν πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς μετ' ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως («αἰσχος»), διαμαρτυρούμενοι, διότι οἱ ἐκλέκτορες ἠσέβησαν πρὸς τὴν Πολιτείαν, διαπράξαντες μέγα ἀνοσιούργημα διὰ τῆς παραβάσεως νόμου αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀνάρμοστος καὶ ἀνάγωγος τούτων συμπεριφορὰ κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ἐξεδηλώθη καὶ εἰς τοὺς ναοὺς κατὰ τὰς ἱερωτέρας

στιγμὰς τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης εἰς τοὺς νεοεκλεγέντας Ἀρχιερεῖς. Ἡ ἐκδηλωθεῖσα δὲ παρ' αὐτῶν τοιαύτη ἀποδοκιμασία, ἐξελήφθη παρ' αὐτῶν ὡς ἐπιβεβλημένη καὶ θεάρεστος πράξις, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας τὰς ὁποίας εἶχον οὗτοι λάβει. Αὐτὸ εἶναι δυστυχῶς τὸ κατάντημα τῆς ἐλλείψεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας καὶ τάξεως ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες κόπτονται δῆθεν ὑπὲρ ἀνορθώσεως καὶ ἐξυγιάνσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν οἱ ὀλίγοι οὗτοι παραχοποιοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀναμετρηθοῦν οὐχὶ μετὰ τὸν ἀδέσποτον ἔχλον, ἀλλὰ μετὰ τὸ λογικὸν ποιμνιον ἐνὸς ἐκάστου Ἐπισκόπου, ἃς ἐπισκεφθοῦν τὰς Μητροπόλεις καὶ θ' ἀντιληφθοῦν ὅτι «ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας τῶν προβάτων κλέπτει ἐστὶ καὶ ληστής», ἀρμόζει δὲ αὐτῷ ἢ ταχεῖα καὶ ἄμεσος ἀποπομπὴ ἐκ τῆς ποιμνιῆς, τὴν ὁποῖαν εὐσυνειδήτως καὶ πιστῶς ποιμαίνει ὁ Ἐπίσκοπος «ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων», τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν τὰ ἴδια αὐτοῦ πρόβατα. Ταῦτα διδάσκει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Κατὰ τοὺς γνωστοὺς ἱεροκατηγόρους ἀρκεῖ τις νὰ εἶναι Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ συναντήσῃ ἐκ μέρους αὐτῶν πᾶσαν περιφρόνησιν καὶ προσβολὴν, διότι οὐδὲως τιμῶσι τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ἐπαγγέλλονται οὗτοι θεοσεβῆσαν καὶ πίστιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καθ' ἣν στιγμὴν περιυβρίζουν διαρκῶς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ διὰ τῆς ἀναρμόστου αὐτῶν συμπεριφορᾶς, τῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας σκηνοθετοῦν καὶ δημοσιεύουν προκειμένου νὰ χλευάσουν αὐτούς, δῆλον ὅτι ἔχουν τὴν χειρίστην ἰδέαν περὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ μὴν οὗτοι φέρουν ἱερωσύνην, ἢ δὲ προσβολὴν καὶ κατ' αὐτῆς στρέφεται. Διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις ὁπόσῃν σημασίαν ἀποδίδουν οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπισκόπου, ἀναφέρομαι εἰς τὸ θέαμα, ὅπερ ἐν Ρωσίᾳ εἶδομεν ἐν ἔτει 1963, ὅτε τὰ συρρεῦσαντα πλήθη τῶν πιστῶν εἰς τοὺς ναοὺς, ἤγειρον ἀμφοτέρας τὰς παλάμας διὰ νὰ δεχθοῦν τὴν εὐλογίαν τοῦ διερχομένου ἐν μέσῳ αὐτῶν Ἀρχιερέως. Ἐκεῖ ὅπου ὁ διωγμὸς τῆς Θρησκείας παρετηρήθη ἐντονιώτερος καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπέστη πολλὰς στερήσεις καὶ μαρτύρια, ὅσοι παρέμειναν πιστοί, δὲν ἐκλονίσθησαν καὶ δὲν ἠσέβησαν πρὸς τὸν Ἱερὸν Κλῆρον, ἀλλ' ὅπως τούναντίον σταθερώτεροι καὶ ἀμετακίνητοι εἰς τὴν πίστιν ἐξεδηλώθησαν. Παραπέμπομεν λοιπὸν εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ λίαν συγκινητικὸν αὐτὸ θέαμα τῶν προσευχομένων εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Μόσχας ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Καὶ μόνον ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὴν Ὁραϊαν Πύλιν, εὐλογοῦντος, οἱ πιστοὶ ὑποκλίνονται ὁμαδικῶς μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ ψάλλοντες ὅλοι ὁμοῦ «εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀμφιβάλλοντας νὰ ταξιδεύσουν εἰς Ρωσίαν καὶ ἀνανήψουν ἐκ τοῦ θεοσεβοῦς τούτου παραδείγματος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν αὐτῆς.

Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ λυπηρὸν, ὅτι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγαγεν ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς καὶ διεδόθη τὸ χριστιανικὸν φῶς, παρετηρήθη τοιαύτη ἀδικαιολόγητος καὶ ἀνάρμοστος πρὸς τὴν χορείαν τῶν

Ἐπισκόπων συμπεριφορὰ ἐνίων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, μὴ δυναμένων δυστυχῶς ν' ἀντιληφθοῦν ὅποιον μέγα κακὸν προκαλοῦν εἰς τὸ οἰκοδόμημα αὐτῆς. Τὰ κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ἀναληθῶς λεγόμενα καὶ γραφόμενα παρ' αὐτῶν, σκοπὸν ἔχουν νὰ κλονίζουν ἀνεπανορθώτως τὸ κύρος αὐτῶν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, οὕτως ὥστε νὰ διχάσουν τοὺς ποιμένας καὶ ποιμαινόμενους. Ταῦτα ὅμως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρόκειται νὰ συμβοῦν, διότι ἔχουν γινῶσιν οἱ φύλακες.

Ἐκθέτοντες συνοπτικῶς τὰ περὶ τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἐπισκόπων, ἀναφερόμεθα νῦν εἰς τὰ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῶν ἀφορῶντα, προκειμένου καὶ ἐξ αὐτοῦ ν' ἀναιρέσωμεν τὰς αἰτιώσεις κατ' αὐτῶν τῶν κατηγορῶν. Ἐν προκειμένῳ ἐννοοῦμεν πῶς διάγουν οὗτοι ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις αὐτῶν ἐνδαιτήμασιν. Ὅσονδῆποτε ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται δυσχερῆς ἡ ἐξακρίβωσις τούτου, ἐν τούτοις δὲν καθίσταται ἐξ ὀλοκλήρου ἀμάρτυρος, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει, ὅτι οἱ Ἱεράρχαι μας δὲν διαβιοῦσιν ἐν πόλεσιν ἐκατομμυρίων κατοίκων, ἀλλ' ἐντὸς μικροῦ καὶ στενοῦ ἐπαρχιακοῦ περιβάλλοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικρῶν πόλεων καὶ κωμῶν, ἐν αἷς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα διατηροῦνται ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον καὶ δὲν συγχωροῦνται, οὐ μόνον βαρέα ἀμαρτήματα εἰς πνευματικούς ἡγέτας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἰσέτι τὰ ἐλαφρὰ παραπτώματα. Κατὰ συνέπειαν πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγη τῆς προσοχῆς τῶν πιστῶν ὁ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Ἐπισκόπων;

Οὗτοι ζῶσιν ἐντιμον καὶ πνευματικὸν βίον, ὡς γνήσιοι ποιμένες καὶ ὑπηρεταὶ Θεοῦ, διάγοντες ἐν τελείᾳ μονώσει, προσευχῇ καὶ νηστείᾳ, ἀποφεύγοντες ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀφορμὴν παρεξηγήσεως καὶ σκανδαλισμοῦ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν. Οὐχ ἦττον ἐὰν ἐξ ἐπιπολαιότητός τινος ἡ ἀφελείας τοῦ ὑπηρετοῦντος αὐτοῖς ἐκάστοτε προσωπικοῦ προκαλεῖται ἐνίοτε, ὡς μὴ ὄφελε, ψίθυρος εἰς βάρος τινῶν ἐξ αὐτῶν, τοῦτο οὐχὶ ὑπαιτιότητι αὐτῶν συμβαίνει πάντοτε, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιβάλλοντος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διαμένουσιν. Οὕτε δὲ πάλιν ἐπιτρέπεται ἐξ αἰτίας ἐνὸς οἰουδῆποτε ἀτυχήματος ἡ ἀστόχως ἔστω ἐνεργείας προσώπου τινός, νὰ γενικεύηται ἡ μομφή ἐπὶ πᾶσι τοῖς προσώποις τῶν Ἱεραρχῶν. Οἱ συκοφάνται, ραδιοῦργοι καὶ κακοὶ ἄνθρωποι οὐδέποτε ἐξέλειπον ἐκ τοῦ κόσμου. «λύτρωσαι με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων καὶ φυλάξω τὰς ἐντολάς σου»¹⁹. Καὶ ἐὰν μὲν ἔχωσιν ἐν τῇ ζωῇ πατέρας, μητέρας ἢ ἀδελφάς, διαμενούσας μετ' αὐτῶν, ἢ ὑπόληψις αὐτῶν δύναται νὰ προστατευθῇ κατὰ μείζονα λόγον, ὁσάκις ὅμως στερῶνται τοιοῦτων ἢ δὲν εἶναι ἐφικτὴ διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους ἢ συμβίωσις μετ' αὐτῶν ἐγγάμων ἀδελφῶν, ἐχούσων συζύγου καὶ τέκνα, τότε τί δέον γενέσθαι; Μέγα τῇ ἀληθείᾳ καὶ σοβαρώτατον πρόβλημα διὰ πάντα Ἐπίσκοπον ἢ ἐξεύρεσις τοῦ καταλλήλου προσώπου, ὅπερ θὰ ὑπηρετήσῃ αὐτόν. Οὕτε θήλεις, οὔτε ἄρρενας δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὗτος νὰ προσλαμβάνῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ «Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον

ἐτῶν ἐξήκοντα γεγονυῖα»²⁰. 27ος Κανὼν Α' Οἴκου. Συνόδου. «Μὴ ἔχειν τοὺς κληρικοὺς συνεισάκτους». «Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὄλως τινὶ τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνεισάκτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἄ μόνον πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν». 5ος Κανὼν Πενθέκτης Συνόδου. «Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλόγῳ, τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐμφερομένων ἀνυπόπτων προσώπων ἐκτὸς διάγον, γυναῖκα κεκτήσθω, ἢ θεραπαινίδα, τὸ ἀνεπίληπτον ἐαυτῷ ἐντεῦθεν τηρῶν. Εἰ δὲ παραβαίῃ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα, καθαιρεῖσθω. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ εὐνοῦχοι παραφυλαττέσθωσαν τὸ ἄμεμπτον ἐαυτοῖς προνοοῦμενοι παραβαίνοντες δὲ εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, καθαιρεῖσθωσαν, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀφοριζέσθωσαν». Οἱ Ἱεροὶ οὗτοι Κανόνες ἰσχύουσι διὰ πάντας ἐν γένει τοὺς κληρικοὺς παντὸς βαθμοῦ ἱερωσύνης.

Ἰπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐξυπηρετοῦνται μόνον τῶν εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου, ἀλλ' ἢ ἐργασία αὐτῶν δὲν παρέχει αὐτοῖς πάντοτε τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς τοῦτο χρόνον. Μετὰ πολλῆς λοιπὸν περισκέψεως καὶ κρίσεως ἀναζητοῦσιν ὑπερήλικα ἔντιμα πρόσωπα πρὸς ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν, ἀτινα οὐχὶ πάντοτε διαμένουσιν ἐν τοῖς οἰκῆμασι τῶν Μητροπόλεων. Ἐξ ἄλλου ὁ διάκων ἐντιμον βίον, οἰοσδῆποτε οὗτος εἶναι, κληρικὸς ἢ μὴ, τυγχάνει γνωστός, Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἤθελε τις νὰ πληροφορηθῇ ἀσφαλέςτερον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τῶν Ἱεραρχῶν μας βίου, δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τούτους ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ἐκ τοῦ σύνεργου καὶ θὰ ἄρῃ πᾶσαν τυχόν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. Οἱ πάντες εἰς τὴν Ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, ἔδραν τῆς Μητροπόλεως, γνωρίζουν τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν Ἐπισκόπων, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ περίοικοι, οἱ καταστηματαρχαί, ἐκ τῶν ὁποίων προμηθεύονται τὰ τρόφιμα αὐτῶν, ὡς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν γραφείων τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν. Οὕτω λόγου χάριν γνωρίζουν τὴν ὥραν τῆς ἐξεγέρσεως αὐτῶν ἐκ τοῦ ὕπνου, τῆς κατ' ἴδιαν προσευχῆς αὐτῶν, τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν ἐνασχολήσεως καὶ μελέτης, διότι τὰ πάντα ὑποπίπτουν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν περίοικων καὶ οὐδενὸς τὴν προσοχὴν δύναται νὰ διαφύγη ὁ Ἐπίσκοπος.

Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν καὶ τῶν μέσων τῆς ζωῆς ρυθμίζει τὸν τρόπον τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου, σύμφωνον πάντοτε πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνίοτε διαμένουσι μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι κληρικοὶ ἄγαμοι, ἱεροκήρυκες, πρωτοσύγκελλοι ἢ οἱ διάκονοι αὐτῶν ἢ καὶ μικρὰ τις μοναχικὴ ἀδελφότης, ἄλλοτε δὲ πάλιν οὐδεὶς ἀπολύτως, οὐδὲ ἕτερόν τι πρόσωπον, ἐντελῶς μόνον ἀπανοικτεροῦντες ἐν τοῖς οἰκῆμασι τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν. Καὶ συμβαίνει τοῦτο πολλάκις καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς. Τὰς δυσκολίας τοῦ Ἐπισκοπικοῦ βίου ἐλάχιστοι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσωσι. Ὁ Θεὸς γνωρίζει τὴν καρδίαν καὶ τὰ βουλήματα ἐκάστου καὶ

19. Ψαλμ. 118, 134.

20. 1 Τιμ. 5,9.

ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝ ΤΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Ἡ Ὀρθόδοξος Λειτουργία δὲν ἀποτελεῖ ἀπλήν ἐκχυσιν εὐχῶν καὶ αἰνῶν, ἀνευ σχέσεως πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται ν' ἀγνοῇ τὰς ἠθικὰς καὶ τὰς κοινωνικὰς ἀνωμαλίας τοῦ κόσμου. Μία οἰαδήποτε διχοτόμησις μεταξὺ τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου καὶ τοῦ ἐγκοσμίου, ἀντιβαίνει εἰς τὸν σκοπὸν τῆς θείας Ἐνσαρκώσεως. Ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἄνθρωπος ἵνα ὑψώσῃ τὰ ἀνθρώπινα.

Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ἕνα τόσον νευραλγικὸν θέμα, ὅπως τὸ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συναδελφώσεως, καταλαμβάνει σημαντικὸν τμήμα εἰς τὴν Λειτουργίαν. Ὁ προσευχόμενος ἐκτιμᾷ τὴν στενὴν σχέσιν τῶν δεήσεων μὲ τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς του. Ὁ βουλούμενος δύναται νὰ εὕρῃ πλουσίαν βιβλιογραφίαν μαρτυριῶν ἐκ τῶν Πατερικῶν πηγῶν εἰς σύγχρονα ἔργα¹.

Ἡ Λατρεία ἐναγκαλιζέται ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον. Ζητεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν του ἀρχίζουσα ἀπὸ τὰ ἄμεσα καὶ ἐπείγοντα διὰ νὰ προσεταθῇ καὶ εἰς τὰ πνευματικώτερα καὶ ἀπώτερα. Συνθέτουσα ἢ ἀρχαία Ἐκκλησία τὴν Ἐκτενῆ μὲ ἔμφασιν καὶ πληθύν Εἰρηρικῶν αἰτημάτων περιβάλλουσα, ἐβλεπε εἰς αὐτὰ τὰ ἀντιφάρμακα εἰς τὰς

1. Saint Augustin, «Le visage de l' Eglise». Textes choisis et présentés par Urs Von Balthasar. Col. Unam Sanctam no 31. Edic. de Cerf 1958.

Henri de Lubac, «Catholicisme». Les aspects sociaux du dogme. 70 pages de textes des Pères grecs et latins. Col. Unam Sanctam no 3. Edic. du Cerf 1941.

Henri de Lubac, «Corpus Mysticum». L' Eucharistie et l' Eglise au Moyen-Age. Edic. Aubier. Paris 1949. Rouet de Journel, «Enchiridion Patristicum». C' est en latin.

Ἐκεῖνον εἰς τὰς προσευχὰς ἡμῶν παρακαλοῦμεν, ὅπως διαφυλάττῃ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην Αὐτοῦ, μακρὸν πάσης ἐπιβουλῆς τῶν κακῶν ἀνθρώπων. Στοιχοῦντες πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας παιδιόθεν ἐλάβομεν, ὀδεύομεν ἐν μέσῳ πολλῶν κόπων, ἀγῶνων καὶ θλίψεων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἡμετέρου καθήκοντος, πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν, Σωτῆρα Χριστόν, ἀποβλέποντες, Τὸν καταστήσαντα ἡμᾶς, τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἐλαχίστους Αὐτοῦ δούλους, «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου καὶ ἐξουθενημένα», ἵνα κατὰ Παῦλον εἴπωμεν, διαδόχους τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ Αποστόλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ.

Ὅτι διαβιοῦσιν οἱ Ἐπίσκοποι, ὡς ἀληθεῖς μοναχοί, ἐν δεήσεσι, νηστείαις, εὐσεβείᾳ καὶ χρηστότητι, ὁ Θεὸς γνωρίζει καὶ οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ περὶ αὐτοῦ κρίσεις, ἀδικούσας αὐτούς. Πολλοὶ δὲ τούτων ἀσχολοῦνται οὐ μόνον μὲ ἐργασίας, ἐξυπηρετούσας τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ εἰς λοιπὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας, ὡς εἶναι λόγου χάριν ἢ καλλιέργεια κήπου, δένδροφυτεία, μελισσοκομία κ.λ.π., χωρὶς τοῦτο νὰ γίνηται ἀντιληπτὸν ὑπὸ τῶν

ἀπείρους πληγὰς τῆς τότε κοινωνίας. Αἱ πληγαὶ αὐταὶ ἔχαινον ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἀτελειώτους ξηρίας, τὰς πολιτικὰς ἀναστατώσεις, τὰ Σχίσματα καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κινήματα. Ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ τις τὰς σελίδας τῶν ἀντιαιρετικῶν ἔργων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ νὰ φρίξῃ πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς διαιρέσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν διαστρεβλωτῶν τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας.

Ἦδη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν, τοῦ Κυπριανοῦ σάλος μέγας εἶχε διαιρέσει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Καρθαγένης ἐπὶ τοῦ Δεκίου διωγμοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης διὰ τὰ ὑπερβολικὰ προνόμια τοῦ πάπα Στεφάνου. Τοῦτο ἀναγκάζει τὸν πρῶτον νὰ ἐξάρῃ τὸ ἐπείγον τῆς συμφιλιώσεως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ὁμαλὴν περιόδον διὰ τὴν πρόδον τοῦ Χριστιανισμοῦ :

«Ὁ Κύριος ἡμῶν συνίστα τοῖς μαθηταῖς Του ὁμοφωνίαν καὶ εἰρήνην λέγων· «ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν... γενήσεται αὐτοῖς» (Ματ. 18, 19)...

Οὕτως ἐδείκνυεν ὅτι δὲν ἦτο ὁ ἀριθμὸς, ἀλλὰ ἡ ὁμοφυξία τῶν προσευχομένων ἢ ὁποῖα ἔχει τὴν μεγαλυτέραν ἀξίαν.

«Οἱ δύο συμφωνοῦσι ἐπὶ τῆς γῆς», λέγει σαφέστατα ὁ Κύριος. Πρῶτον θέτει τὴν συμφωνίαν. Δίδει προτεραιότητα εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ταυτότητα ἀπόψεων. Πρέπει νὰ συμφωνοῦμεν νομίμως καὶ εἰλικρινῶς· τοῦτο εἶναι τὸ προέχον. Τί εἶδους ὅμως συμφωνίαν ἡμπορεῖ τις νὰ ἐπιτύχῃ μὲ ἄλλον, ὅταν αὐτὸς ὁ ἴδιος εὐρίσκειται εἰς ἀσυμφωνίαν μὲ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ὡς ὁλότητα ; Πῶς ἡμποροῦν δύο ἢ τρεῖς νὰ εὑρεθοῦν ὁμοῦ

πιστῶν. Ἰδίᾳ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς τοῦτο συμβαίνει παρ' αὐτῶν πολλάκις, ὑπενθυμίζον τὸ ἐξαιρετὸν παράδειγμα τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, οἵτινες ἠσχολοῦντο συγχρόνως καὶ μὲ χειρωνακτικὰς ἐργασίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ὁ ἰδιωτικὸς αὐτῶν βίος εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν θέσιν, ἀπηλλαγμένους παντὸς ἀπάδοντος πρὸς αὐτὴν. Οὔτε κοσμικὰς δεξιώσεις δίδουν οἱ Ἐπίσκοποι εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν, οὔτε κοσμικὰ ἄσματα ἄδουν κατ' ἰδίαν οὔτε εἰς χαρτοπαιξίαν ἀναλίσκουν τὸν χρόνον αὐτῶν. Οἱ κοιτῶνες αὐτῶν ἀπλοῖ εἰς ἐμφάνισιν, διακοσμοῦνται δι' Ἱερῶν Εἰκόνων, ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἀντικειμένων, θυμίαμα δὲ συνοδεύει τὰς προσευχὰς αὐτῶν δις καὶ τρίς τὴν ἡμέραν. Τὰ σημεῖα τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν βίου εἶναι λίαν ἐκδηλὰ, πλην δὲν εἶναι ποτὲ νοητὸν πρὸς ἀπόδειξιν τούτου νὰ εἰσαγάγῃ πάντας εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ ἢ θεαματικῶς τῷ τρόπῳ, ν' ἀποδείξῃ, ὅτι πράγματι οὗτος ζῆ καὶ πολιτεύεται κατὰ Θεόν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καθ' ἣν στιγμήν ἤδη ἔχουν κόψει ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Του» ; (De Unit. Eccles. 12).

Καὶ συμπληρώνει τὰ κακά, ἀπότοκα τῆς διαιρέσεως :

«Ἡ διαίρεσις δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ μὴ ἔχων ἀγάπην κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχει τὸν Θεόν...

Οἱ μὴ ἔχοντες τὸ αὐτὸ πνεῦμα μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ δὲν ἔμποροῦν νὰ κατοικήσουν ἐν Θεῷ. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐκάησαν εἰς τὰς φλόγας, καὶ ἂν ἀκόμη ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ἄγρια θηρία καὶ προσέφεραν τὴν ζωὴν τους, πάντα ταῦτα δὲν θὰ τοὺς φέρουν τὸν στέφανον τῆς πίστεως, ἀλλὰ μᾶλλον θ' ἀποβοῦν ἢ ποιῆθῃ διὰ τὴν ἀπιστίαν των. Οὔτε ἡ ἀγία ἐπίδειξις τῆς ἀνδρείας των θὰ τοὺς ὠφελήσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἐπιταχύνη τὴν πλήρη κατάρρευσίν των. Ἐνας τοιοῦτος ἔμπορεῖ ἀκόμη νὰ ὀδηγηθῇ καὶ εἰς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, δὲν ἔμπορεῖ ὅμως νὰ στεφανωθῇ...» (De Unitate Eccles. 14).

Ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν διδαγμάτων τοῦ ἱ. Κυπριανοῦ ἀποσπῶμεν καὶ ἕτερον λίαν διαφωτιστικόν :

«Εἰς εἶναι ὁ Θεός, εἰς ὁ Χριστός καὶ μία ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία Του. Μία ἡ πίστις, καὶ εἰς ὁ λαὸς διὰ τῆς ἁρμονίας συναρμολογηθεὶς εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐνότητα τοῦ ἐνὸς σώματος. Ἡ Ἐνότης αὕτη δὲν ἔμπορεῖ νὰ διαλυθῇ. Τοῦτο τὸ ἕνα σώμα δὲν ἔμπορεῖ νὰ διαιρεθῇ ἀπὸ οὐδεμίαν διάρθρωσιν τῆς συνθέσεώς της, οὔτε νὰ κοπῇ εἰς τεμάχια ἐκτοξευόμενα μακράν. Οὐδὲν χωρισθὲν ἀπὸ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον ἔμπορεῖ νὰ ἐπιζήσῃ ἢ ν' ἀναπνεύσῃ χωριστά» (De Unitate Eccles. 23).

Ὅλη ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας του ἀπωλέσθη.

Ἄλλαχού σχολιάζει ἀριστοτεχνικώτατα τὸν ψαλμικὸν στίχον :

«Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν, ζήτησον εἰρήνην, καὶ δώξον αὐτήν» (Ψαλμ. 33, 15).

«Ὁ υἱὸς τῆς εἰρήνης διὰ νὰ εἶναι συνεπὴς πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν εἰρήνην καὶ νὰ τὴν ἀκολουθῇ. Ὅστις γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ διαγράψῃ ἀπὸ τὸ λεξιλόγιόν του φράσεις ἐμπρηστικὰς, ὀδηγούσας εἰς τὸ κακὸν τοῦ διχασμοῦ. Μεταξὺ τῶν θείων ἐντολῶν καὶ ὀδηγιῶν διὰ τὴν σωτηρίαν μας ποὺ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔδωκε τὴν παραμονὴν τοῦ πάθους του, περιέλαβε τοῦτο «Εἰρήνην δίδωμι ὑμῖν...». Αὕτη εἶναι ἡ κληρονομία τὴν ὁποίαν μᾶς ἀφῆκεν. Μετὰ τὴν πράξιν τῆς εἰρήνης, μᾶς ἐβεβαίωσε περὶ ὅλων τῶν δώρων καὶ ἀμοιβῶν ὅταν μᾶς τὰς ὑπέσχθη. Ἐὰν εἴμεθα οἱ κληρονόμοι Χριστοῦ ὡς ζήσωμεν ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν εἴμεθα υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ εἴμεθα οἱ ἔραστοι τῆς εἰρήνης.

«Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ» εἶπεν, «διότι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ κληθήσονται».

Οἱ Υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρέπει συγχρόνως νὰ γίνουν καὶ ἐργάται τῆς εἰρήνης, εὐγενεῖς τῇ καρδίᾳ, ἄκακοι εἰς τὴν γλώσσαν, ἁρμονικοὶ εἰς τὰ αἰσθήματα, εὐκρινεῖς, συνδεδεμένοι μεταξὺ των διὰ τοῦ κρίκου τῆς συμφωνίας». (De unit. Eccles., 24)

Ὅπως ὁ Κυπριανὸς καὶ ὁ ἱ. Αὐγουστίνος, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ μέγας λειτουργιολόγος τῆς Συριακῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑμνογράφος Ἐφραίμ, συνδυάζει τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς εἰρήνην μετὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ὅσον ἡ συνειδησις εἶναι τεταραγμένη λόγῳ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνοχλήσεων τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ φθόνου, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἀραιὸς γίνεται ὁ παλμὸς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης. Ἐφ' ὅσον ἀγάπη σημαίνει ἐνότης δύο ὁμοειδῶν καὶ συγγενῶν πνευματικῶν κόσμων, μοιραίως θ' ἀπουσιάζῃ ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατοῦν μίση, ἔριδες, ἀνταγωνισμοὶ καὶ ἔχθρα.

Ἐν πρώτοις ὁ ἱ. Ἐφραίμ τονίζει τὴν θέσιν τῆς εἰρήνης, ὡς λειτουργικοῦ στοιχείου, ὄχι μόνον προετοιμάζοντος τὰς καταλλήλους διαθέσεις τοῦ προσευχομένου ἀλλὰ καὶ ὡς στόχου ἐπιδιωκόμενου καὶ καρποῦ τῆς μυστηριακῆς συνάξεως :

ᾠδὴ ἡ' 8 «Εἰρήνη σοὶ ἡτοιμάσθη, ἐνῶ πρὶν ἐπεκράτει πόλεμος»

ᾠδὴ θ' 6 «Θὰ διακηρύξω εἰς ὅλους ὑμᾶς εἰρήνην, πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἁγίους Του».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἱ. Ἐφραίμ συσχετίζει τὸ λειτουργικὸν αἶτημα τῆς Εἰρήνης μετὰ τὴν στροφὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ λατρείᾳ πρὸς τὸν δεχόμενον τὰς θυσίας καὶ προσφοράς Θεόν. Δοξολογία τοῦ ἀγαπωμένου Θεοῦ καὶ εἰρηνολογία συμβαδίζουν ὁμοῦ : ᾠδὴ γ' 8-10 : «Ἴδου ὅτι με Αὐτὸν ἠνώθην, διότι ὁ ἀγαπῶν εὗρε τὸν Ἀγαπώμενον. Ἀκριβῶς διότι θ' ἀγαπῶ Α' τὸν Υἱόν, θὰ γίνω καὶ ἐγὼ υἱός. Ὁ ἐνούμενος με Αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶναι ἀθάνατος, ὁμοίως θὰ καταστῇ ἀθάνατος» σελ. 47.

Ἡ ἰδέα ὅτι τὰ δύο βασικὰ μυστήρια, Βάπτισμα καὶ Κοινωνία ἐνσωματώνουν τὸν νεόφυτον μετὰ τὸν ζῶντα Χριστὸν καὶ τὸν καθιστοῦν θεοειδῆ συναντᾶται καὶ εἰς τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας (Παιδ. I, 6).

ᾠδὴ XIV, 1-2 : «Ὅπως οἱ ὀφθαλμοὶ ἐνὸς υἱοῦ εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς τὸν πατέρα του, οὕτως εἶναι καὶ οἱ ἰδικοὶ μου ὀφθαλμοὶ, ὦ Κύριε, ἐστραμμένοι πάντοτε πρὸς σέ. Μετὰ σοῦ εἶναι τὰ ὑμνοῦντα στήθη μου καὶ ἡ χαρὰ μου».

Ἄλλαχού ψάλλει ὁ ποιητὴς μετὰ δύναμιν πόσον ἀδιάσπαστος, πόσον στενὴ εἶναι ἡ ἔνωσις αὐτῆ τοῦ πιστοῦ μετὰ τὸν Θεόν :

ᾠδὴ X 11, 14 «Συνεκεντρώθησαν περὶ ἐμέ οἱ πιστοὶ μου καὶ ἐσώθησαν. Ἦσαν δι' ἐμέ ὡς τὰ μέλη μου καὶ ἐγὼ ἡ κεφαλὴ των. Δόξα σοὶ τῇ κεφαλῇ ἡμῶν ὦ Κύριε Μεσσία»,

Ὁ Ἐφραίμ ἐκφράζει συχνότατα τὴν σκέψιν αὐτῆν :

«Κατέστητε οὕτω τέκνα τοῦ Πνεύματος. Ὁ

Χριστὸς ἔγινε δι' ὑμᾶς ἡ Κεφαλή. Ὑμεῖς ὁμοίως ἐγίνατε μέλη Του»².

ΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Διαφέρουσα τῆς συνήθους φυσικῆς ἠθικῆς, ἡ ἐν Χριστῷ ἠθικὴ ἔχει ὠρισμένα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα. Αἱ ἴδιαι λέξεις, με διαφορετικὸν ὅμως νόημα καὶ βάθος. Εἰς αὐτὴν τὴν διαφορότητα εὐρισκόμεθα καὶ προκειμένου περὶ τοῦ εἶδους τῆς Λειτουργικῆς Εἰρήνης. Ἡ ὀρίζοντία εἰρήνη, κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον παραμένει ἀνέφικτος ἄνευ τῆς καθέτου, τῆς μετὰ τὸν Θεὸν συνδιαλλαγῆς. Τοῦτο σημειώνει εἰς τὴν Α' Ὁμιλίαν του εἰς τὴν Ι Κορινθίους:

«Οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν, κἂν πρὸς πάντας ὦμεν εἰρηναίῳ, πρὸς δὲ τὸν Θεὸν ἐκπεπολεμώμενοι· ὡσπερ οὐδὲν βλάβος ἡμῖν, κἂν παρὰ πάντων πολεμώμεθα, τῷ δὲ Θεῷ εἰρηνεύωμεν. Καὶ πάλιν οὐδὲν ὄφελος, κἂν παρὰ πᾶσιν, εὐδοκιμῶμεν, τῷ δὲ Κυρίῳ προσκρούωμεν· οὐδεὶς κίνδυνος, κἂν πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται καὶ μισῶσιν, ὁ δὲ Θεὸς ἀποδέχεται καὶ φιλεῖ. Ἡ γὰρ ὄντως χάρις, ἡ ὄντως εἰρήνη παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μὲν γὰρ τὴν παρὰ τῷ Θεῷ χάριν ἔχων οὐδένα δέδοικε, κἂν μυρία πάσῃ δεινᾷ· οὐ λέγω ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐδέ αὐτὸν τὸν διάβολον· ὁ δὲ τοῦτω προσεκρουκῶς, πάντας ὑποπτέυει, κἂν ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι δοκῇ. Ἄστατον γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ οὐ φίλοι μόνον οὐδὲ ἀδελφοί, ἀλλ' ἤδη καὶ πατέρες μεταβαλλόμενοι πολλάκις ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας τοῦτον, ὃν ἐγέννησαν, ὃν ἐφύτευσαν, πάντων πολεμίῳ μᾶλλον ἤλασαν καὶ παῖδες πατέρας ἐξέβαλον».

Ὅταν ὁμως τόσο συχνὰ προσεύχεται ἡ Ἐκκλησία «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου», ἄς μὴ βιασθῶμεν νὰ τὴν ταυτίσωμεν με οἰονδήποτε φιλερηνικὸν ὄργανισμὸν ἢ πασιφιστικὸν κίνημα, ἢ ὑπὸ οἰονδήποτε ἄλλο εὐήχον ὄνομα κοινωνικοῦ συστήματος ἔργον. Διότι ἐδῶ περὶ ὅλων διόλου διαφορετικῆς εἰρήνης πρόκειται. Δὲν ἐννοεῖται ἡ εἰρήνη, ἡ γραμμένη σήμερον εἰς τὰς συνθήκας καὶ αὔριον μετὰ τὴν ἰδίαν μελάνην, ἀναιρουμένη ἀπὸ ἀντιπροσώπων ἄλλων χωρῶν. Οὔτε πρόκειται περὶ μονοπλεύρου ἐντυπωσιακῆς εἰρήνης εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἢ εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα μόνον. Οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο. Καὶ τὰ δύο χρειάζονται. Διότι ὁ χριστιανὸς εἶναι μὲν τέκνον τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Συγχρόνως ὁμως συγγενεῖ μετὰ τὸν παρόντα κόσμον. Ζῆ ἐντὸς τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας.

Ἡ Ἐκκλησία ἀντικρύζουσα ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀδιαφορήσῃ διὰ τὸ ἐπίγειον, τὸ σωματικὸν στοιχεῖον καὶ νὰ περιορισθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ πνευματικὸν μέρος. Ἀμφότερα τὴν ἀπασχολοῦν. Εἶναι Ἐκκλησία τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ προσεύχεται διαρκῶς «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος

κόσμου», εἰς κάθε ἱερὰν Ἀκολουθίαν. Οὐδεμίαν εἰρηνικὴν πλευρὰν ἢ ἐκδήλωσιν σχέσιν ἔχουσαν μετὰ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς παραβλέπουσα ἀποκλείει ἀπὸ τὰ αἰτήματά της.

Ὅτι παρακολουθεῖ τὰς τρεχούσας ἀνάγκας τῶν μελῶν τῆς φαίνεται ἀπὸ ὅ,τι ἔπραξε εἰς τὰς πλέον δυσκόλους στιγμὰς τῆς ἐμφανίσεώς της. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι αἱ πρῶται λειτουργικαὶ εὐχαὶ συνετέθησαν εὐθύς μόλις εἶχον σταματήσει οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι διωγμοί. Τραυματισμένη ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον μανίαν τῶν Ρωμαίων δικωτῶν τῆς, βλέπουσα ἡ Ἐκκλησία γύρω τῆς οἰμωγᾶς, βέφρα, πένθη καὶ ἐρείπια, εὐθύς ἀμέσως ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας καὶ τὴν περισυλλογὴν τῶν καταπληγωμένων τέκνων τῆς ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἐκτὸς ἄλλων ἐνεργειῶν τῆς συμπεριέλαβε καὶ ὡς ἡμερήσιον αἶτημα τῶν πιστῶν τῆς ὅπως ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη εἶχον σταματήσει οἱ διωγμοί, καὶ ἀφοῦ διὰ τοῦ διατάγματος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τῷ 321, ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε πλέον ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι εἶχεν ἐγκαθιδρυθῆ μία γενικὴ εἰρήνη. Ἐπαναστάσεις καὶ ἀντεπαναστάσεις, αἰρέσεις καὶ κακοδοξαί, συχνὰ προσεταιριζόμεναι καὶ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἐφυγάδευον τὴν εἰρήνην καὶ ἐκλόνιζον τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην.

Ὁ σημερινὸς μελετητῆς ἄς μὴ λησμονῇ ὅτι μία αἴρεσις τότε δὲν περιωρίζετο εἰς μίαν θεολογικὴν πάλιν ἢ εἰς ἀντίδρασιν καὶ ἀνυπακοήν πρὸς ὀρισμένης ἀποφάσεως ἢ ἐνεργείας μῆς Συνόδου καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς. Δυστυχῶς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς αἰρεσιάρχας συχνότατα παρέσυρον μετὰ τὸ μέρος τους καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν δυσμένειαν ἢ τὴν εὐμένειαν τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὸν ἐκάστοτε Πατριάρχην ἢ ἐπίσκοπον.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι αἱ αἰρέσεις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐτάραξαν τὴν γαλήνην, καὶ, ἄνευ ὑπερβολῆς, ἴσως ἀνέκοψαν τὴν ἐπέκτασιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχε εὐνοικώτατον ἔδαφος ἱεραποστολικῆς δράσεως. Ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς τῆς σκανδαλώδους ἀναμίξεως τῶν αἰρετικῶν βασιλέων, οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συχνὰ ἐταπεινώνοντο. Ἀπεμακρύνοντο ἄνευ διαδικασίας ἀπὸ τὰς νομίμους ἐπισκοπικὰς τῶν ἑδρας, ἐξωρίζοντο ἢ ἐστελλόντο εἰς φυλακάς. Ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὴν βιογραφίαν τοῦ μ. Ἀθανασίου ἢ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ ἡρωικοῦ μ. Βασιλείου καὶ τοῦ ἱ. Χρυσόστομου, ἐξορίστου εἰς τὰ ἀφιλόξενα καὶ ἄγρια μέρη τῆς Μ. Ἀσίας, διὰ νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν μεγάλην ταραχὴν καὶ τὸν ἔθνικὸν σάλον ποὺ προέκλεισαν αἱ αἰρέσεις. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐκτιμῆσῃ καὶ θὰ καταλάβῃ πόσον ἡ εἰρήνη καθίστατο τὸ ἀναγκαῖον πολῦτιμον στοιχεῖον διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλος ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς τῆς ἐθνικῆς

2. Traduction du Mgr Khouri-Sarkis, dans «L' Orient Syrien», Paris, 1965.

ενότιος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ὑπῆρξαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων. Λαοὶ ἄγριοι καὶ ἀπολίτιστοι ἐπετίθεντο χρησιμοποιώντας τὰ πλέον ἀπάνθρωπα μέσα. Εἰς κάθε ἐπιδρομὴν τῶν ἐβύθιζον εἰς τὸ αἷμα ἀθώους πολίτας. Κατέστρεφον ναοὺς, διέφθειρον γυναῖκας καὶ ἠπέιλουν τὸ πᾶν. Ἐπομένως ἡ ἐνοπλος ἄμυνα ἐναντίον τῶν ἦτο τὸ μόνον μέσον διασώσεως καὶ ἀποσοβήσεως τοῦ κινδύνου. Ὁ ἀγὼν ἦτο νόμιμος καὶ δίκαιος ὑπὲρ «βρωμῶν καὶ ἐστιῶν». Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἠναγκάσθη νὰ περιλάβῃ εἰς τὰς προσευχὰς τῆς, ὅπως ὁ Θεὸς «ὑποτάξῃ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον», καὶ ὅπως χάριση «νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων». Μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρηθῇ φιλοπόλεμος ἢ συμμαχοῦσα μὲ ἐπιθετικὰ καθεστῶτα, ἔνα εἶχε κατὰ νοῦν: Τὴν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν τοῦ πληρωμάτος. Ὁλόκληρος ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία μὲ τὰς ἡρωϊκὰς τῆς ἐποποιίας ἀνεδείχθη ὁ κυματοθραύστης πρὸ τοῦ ὁποῦ διελύοντο αἱ λυσσαλεαὶ ἐπιθέσεις ἐπὶ αἰῶνας συνεχεῖς τῶν ἐχθρῶν, αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον σήμερον ἀποκαλοῦμεν Εὐρωπαϊκὸν Πολιτισμὸν.

Διότι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν περιώρισε τὴν εὐεργετικὴν του ἀποστολὴν εἰς τὴν καλλιέργειαν προσωπικῆς εὐσεβείας καὶ ἰδιωτικῆς ἠθικῆς. Ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ ἀντίκρουσε τὸν ἐχθρὸν, ὅσονδῆποτε ἰσχυρὸς καὶ ἄν ἦτο. Ἐχαλύβδωσε τὰ ἔθνη, μετέδωσε πνεῦμα ἡρωϊσμοῦ, ὥστε ὁ πιστὸς νὰ καυχᾶται διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν του ὑπεροχὴν. Ἀνέδειξε εἰς μίαν ἐποχὴν πανανθρωπίνης ἀναστατώσεως, ἀνατροπῆς τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἀκρίτας εἰς τὰ σύνορα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς τοὺς Βυζαντινοὺς κατὰ τὴν ὁμολογίαν συγχρόνων ἐπιφανῶν Βυζαντιολόγων. Ἰδοὺ κάτι τὸ ὁποῖον τόσον συχνὰ λησμονοῦμεν, ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν καρπῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τοῦ ἀγγλοῦ ἱστορικοῦ ἢ μᾶλλον φιλοσόφου τῆς Ἱστορίας Christopher Dawson. Ἐφάμιλλος τοῦ γάλλου ἱστορικοῦ Etienne Gibson ἀποδίδει τὸ μεγαλεῖον τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν χριστιανικῶν ἀξιών:

«Σήμερον ἀσφαλῶς θὰ ἐπιπτεν ἐξ ὀλοκλήρου ὁ πολιτισμὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἐὰν δὲν συνεδέετο μὲ κάποιον βαθμὸν συγγενείας μὲ τοὺς καρποὺς τοῦ Εὐαγγελίου. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐνῶ ἡ ἀνθρωπότης ἦτο ἐτοιμος ν' ἀντικρύσῃ τὴν χαριστικὴν βολὴν τῆς ἀτομικῆς βόμβας, τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὴν συνεκράτησεν ὁ Χριστιανισμὸς ὁ ὁποῖος τῆς εἶπεν: «Μὴ λησμονεῖς τὴν καταγωγὴν σου, τὸ τί ὀφείλεις εἰς ἐμέ. Ἀπέναντι τοῦ λεβιάθαν τοῦ Κομμουνισμοῦ ἐστάθη ὁ Χριστιανισμὸς ὡς σωτὴρ τοῦ κόσμου» (Religion and Rise of Western Culture).

Παλαιὰ καὶ σύγχρονος ἱστορία μὲ τὰς ὑπερόχους καὶ μαρτυρικὰς ἐποποιίας κατὰ τῶν ἀπίστων ὀρθῶν μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἤθελε ν' ἀσφαλίσῃ τὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν καὶ νὰ περισώσῃ τὸν ἑλλη-

νοχριστιανικὸν πολιτισμὸν. Πρὸ τῆς ξιφολόγῃς τῆς βίας καὶ τῆς ἀλλαξοπιστίας τί ἄλλο θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἡ Ἐκκλησία; Νὰ περιορισθῇ εἰς μίαν εὐσεβῆ ἠθικολογίαν καὶ τυφλὴν ἀνάτασιν πρὸς τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, καθ' ἣν στιγμὴν παρθένοι ἠτιμάζοντο, νῆπια καὶ ἀπροστάτευτοι γέροντες ἐσφάζοντο, ἱερὰ ἐβεβηλώνοντο, καὶ γενικῶς κάθε ἀξία ἠθικὴ καὶ τιμαλφὲς ἐποδοπατεῖτο; Ἡ μήπως θὰ ἔπρεπε ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὴν σύρραξιν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν μοναστηρίων τῆς, σκεπάζουσα τὰ μάτια τῆς διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὴν φρίκην καὶ νὰ μὴ ἀκούῃ τοὺς σπαραγμοὺς καὶ τοὺς θρήνους τῶν τέκνων τῆς; ὅπως θέλουν τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἀνεδαφικοὶ ὄπαδοί τῆς μὴ ἀντιστάσεως;

Ἡ στοιχειώδης λογικὴ μᾶς λέγει, ὅτι ὅταν λείπη καὶ ἡ μικροτέρα ἀσφάλεια, καὶ ἡ πλέον στοιχειώδης γαλήνη, τότε ἡ ἐφαρμογὴ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ ἡ ἐπιβίωσις τῶν πνευματικῶν ἀξιών τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι καταδικασμένα νὰ σβύσουν καὶ ἀφανισθοῦν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, χωρὶς νὰ λάβῃ θέσιν πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πολιτικὴν ἰδεολογίαν καὶ κοινωνικὸν σύστημα, ἠναγκάσθη ὁμως νὰ λάβῃ σταθερὰν θέσιν ἐναντι τοῦ ὑλιστικοῦ δογματισμοῦ τοῦ Μαρξισμοῦ ὡς συστήματος καταπίεσεως, βίας καὶ ἀθείας.

Πολλάκις παρὰ ταῦτα πρὸς σκανδαλισμὸν πολλῶν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει καὶ θὰ ἐπιτρέπῃ πείσεις, διωγμοὺς, πολέμους, πείναν καὶ ἄλλας συμφορὰς νὰ ταλαιπωροῦν τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ὡς μόνη λογικὴ ἐξήγησις παραμένει, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει διὰ τῶν θλίψεων αὐτῶν νὰ ἀνανήψουν, νὰ ἀποκαθάρουν οἱ ἐκλεκτοὶ του. Οὕτως ἐπιδιώκει ν' ἀναδειχθοῦν ἡρώες Πίστεως καὶ νὰ σφυρηλατηθῇ ἡ ἀντοχὴ καὶ ἀρετὴ τῶν ἐκλεκτῶν Του, ἐνῶ συγχρόνως θὰ φανερωθοῦν οἱ κίβδηλοι καὶ οἱ χλιαροὶ ἐνώπιον τῆς ὀρατῆς ἐπὶ τῆς γῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας Του. Ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι σήμερον ἡ πλειοψηφία τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι ἡ ποιοτικῶς καλυτέρα, καὶ ὅτι πολὺ κοσμικὸν πνεῦμα ἐπικρατεῖ, γίνεται φανερόν ὅτι κάποια ἡρεμία καὶ κοινωνικὴ ἀσφάλεια ἀποδεικνύεται δίκαιος μάχαιρα. Ἡ ὠθεὶ πρὸς πλήρη ἀδιαφορίαν ἢ ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον παράγοντα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν στοιχείων τοῦ ἀνθρώπου.

* * *

Ὑπὸ τὴν ζητούμενην ἐν τῇ Λατρεία εἰρήνην, δὲν ἐννοεῖ ἡ Ἐκκλησία μίαν ἀτάραχον ζωὴν, ὅπου ἀνέτως θ' ἀπολαμβάνεται ἡ σαρκικὴ ζωὴ καὶ ὅπου θὰ ἐπικρατῇ ἡ ἠθικὴ ἀσυδοσία. Τὸ νόημα τῆς κατὰ Θεὸν εἰρήνης εἶναι βαθύτερον καὶ πολὺ στερεώτερον. Ἀκριβῶς διὰ νὰ διαλύσῃ τοιαύτας παρεξηγήσεις ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ἄλυσιν τῶν προσευχῶν τῆς ἐπεξηγεῖ μὲ ποικιλίαν ἐκφράσεων, πόσον ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου προϋποθέτει μίαν ἄλλην εἰρήνην πρωτίστως μὲ τὸν Θεόν, τὴν ἐναρμόνισιν δηλαδὴ τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Χριστόν. Ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ ἁμαρτία μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν

Θεόν, ἀπὸ τὸ ἄλλο δημιουργεῖ μίαν κατάστασιν ἐχθρότητος, ἐντὸς ἡμῶν καὶ γύρω μας εἰς τρόπον ὥστε νὰ αἰσθανώμεθα τὸ φρικτὸν φορτίον τῆς ἁμαρτίας. Ὅταν διατρέχωμεν τὰς σελίδας τῆς Π. Διαθήκης ἀντιλαμβάνομεθα πόσον ὁ Ἰουδαῖος ἐστερεῖτο τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης. Ἦτο τέκνον ὀργῆς, κατάρας καὶ τῆς ἔχθρας. Εἰς μάτην προσέφερον θυσίας διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εἰρήνευσιν μὲ τὸν ἑαυτὸν του, μὲ τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον.

Ἐπρεπε νὰ κατέλθῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς διὰ νὰ μᾶς εἰρηνεύσῃ μὲ τὸν Θεόν. Νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν θλιβεράν αὐτὴν ἐχθρότητα. Δι' αὐτὸ ὁ ἀπ. Παῦλος δὲν ἀποκαλεῖ τὸν Χριστὸν ὡς ἕνα κοινωνικὸν ἀνθρωπιστὴν εἰρηνοποιὸν καὶ ὡς ἕνα κήρυκα παγκοσμίῳ συναδελφώσεως κηρύγματος συμφιλιώσεως. Ἐμφατικῶς τονίζει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ εἰρήνη ἡμῶν...καὶ ἔλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην... ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἐνὶ Πνεύματι πρὸς τὸν Πατέρα» (Ἐφ. β'). Δηλαδή ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς σταυρικῆς του θυσίας ἐσβυσε ὅλα τὰ κακὰ τυρρανοῦντα τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τῆς παραβάσεως καὶ ἐφεξῆς. Ἠθώωσε τὸν ἔνοχον καὶ πταίστην, διὰ νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ εἰς τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς κληρονόμους τῶν ἀγαθῶν Του. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ θ. Εὐχαριστία μᾶς ἐγγυᾶται εἰς ποῖον βαθμὸν οἱ συμμετέχοντες εἰς τὴν προσφορὰν της, μετέχουν συγχρόνως καὶ εἰς τὸ δῶρον τῆς εἰρήνης αὐτῆς.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς εὐλογίας, ἀποτόκου τῆς Λειτουργίας, ζητεῖται συγχρόνως καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν εἰρήνην αὐτὴν χρειάζεται συνεχῆς ἀγὼν ἐναντίον παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ κλονίσῃ τὴν φιλίαν καὶ τὴν ἀγάπην μας μὲ τὸν Θεόν. Τοῦτο μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ ἀπ. Παῦλος ὅταν ἀποδεικνύῃ τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ἔργων τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Διότι αὐτὰ ἀντίκεινται πρὸς τὸ Πνεῦμα. Ἡ εἰρήνη εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, καὶ μόνον ὅσοι ζοῦν καὶ ὅσοι ἐσταύρωσαν τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἡμποροῦν καὶ γέονται τὴν εὐλογίαν τῆς εἰρήνης (Γαλ. ε' 16-23). «Δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἀναμένωμεν τὴν τελείαν εἰρήνην, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκηρύξαμε προηγουμένως τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων της», παρατηρεῖ ὁ ἱ. Αὐγουστίνος. Ὅλη ἡ χριστιανικὴ ζωὴ συνίσταται εἰς ἕνα συνεχῆ «ὄχι» τοῦ προκλητικοῦ κόσμου. Οὐδὲν δὲ ἄλλο ἰσχύει νὰ μᾶς θωρακίσῃ εἰς τὸν δύσκολον αὐτὸν ἀγῶνα ἀπὸ τὴν θ. Εὐχαριστίαν.

Πράγματι ἡ θ. Μετάληψις μᾶς καθιστᾷ ἀτρώτους καὶ νικητὰς τοῦ κακοῦ. Ἐνσταλάζει ἐντὸς μας τοιαύτην ἐνότητα μὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ Αὐτὸν τὸν ἴδιον δεχόμεθα τὸ πλήρωμα καὶ τὸν χορηγὸν τῆς Εἰρήνης, ὥστε οὐδεμία ἐξωτερικὴ θλίψις καὶ πόλεμος νὰ μὴ ἐπηρεάσῃ. Παρατηρήσατε τὸν ὠκεανόν. Εἰς μίαν θύελλαν καὶ κακοκαιρίαν, ὅταν ὅλα μαίνωνται, εἰς τὰ βάθη του βασιλεύει ἡ ἡρεμία καὶ ἡ γαλήνη. Ἀτάραχον τὸ βάθος. Πόσον σπουδαῖον

πρᾶγμα αὐτό! Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες ἀντίκρυζον τὰ βασανιστήρια χαίροντες καὶ ψάλλοντες. Εἶχον τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀναφαίρετον εἰρήνην, καρπὸς ἀκριβῶς τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τὴν ὁποῖαν ὁ κόσμος οὔτε δύναται νὰ τὴν δώσῃ οὔτε νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ.

* * *

Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ πιστὸς ὁ συνεχῶς μεταλαμβάνων καὶ ἔχων τὴν ἐσωτερικὴν του αὐτὴν εἰρήνην δὲν σημαίνει ὅτι θὰ συγκεντρωθῇ μονομερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ περίξ αὐτοῦ συμβαίνοντα καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν εἰρήνην. Τοῦναντίον, ἐκκινῶν ἀπὸ τὰ ἔσω θὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἔξω. Θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὸ ἐγγὺς περιβάλλον του διαλύων παρεξηγήσεις, μικροδιαφορὰς, καχυποψίας, κριτικὰς ἀστόχους καὶ ἀνωφελεῖς τῶν ἄλλων. Διότι ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ὡς ἀσήμαντα θεωρούμενα, γεννᾶται ἡ φιλονεικία καὶ ἡ ἔχθρα. Ποιὸς τολμᾷ νὰ προσέλθῃ εἰς ἕνα γεῦμα, ὅπου ξεύρει ὅτι θὰ συναντήσῃ ἕνα θανάσιμόν του ἀντίπαλον; Καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ὅταν γνωρίζῃ ὅτι ὑπάρχουν πρόσωπα εἰς διάστασιν, τοὺς σβύνει ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν προσκεκλημένων. Πολὺ περισσότερο δὲν ἡμπορεῖ νὰ μετᾶσῃ τοῦ συμποσίου τῆς ἀγάπης, ὅποιος ἔχει φθόνον καὶ μῖσος εἰς τὴν ψυχὴν του. Δι' αὐτὸ καὶ προσκαλεῖται νὰ προσέλθῃ «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης». Τότε τοῦ προσφέρεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξετάσῃ τὴν συνειδησίην του καὶ νὰ διαπιστώσῃ κατὰ πόσον εἰς τὰς σχέσεις καὶ τὰς δοσοληψίας του εἶναι ἐν τάξει.

Ὁ ἱ. Αὐγουστίνος σχολιάζων τοὺς Μακαρισμοὺς ἀπονέμει ἔπαινον εἰς τοὺς εἰρηνοποιούς, δηλαδή εἰς ὅλους ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶναι τόσον ἐν τάξει ὥστε οὐδεμία κίνησις ἐναντία τῆς πεφωτισμένης λογικῆς νὰ παρατηρηθῇ πρὸς βλάβην τῆς ψυχῆς. Ὅλα ὑποτάσσονται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν βαθμὸν κατὰ τὸν ὅποῖον ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς ὑπακούει εἰς τὸν Θεόν³. Αὕτη εἶναι ἡ «ἄνωθεν εἰρήνη», ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς τάξεως, *Tranquilitas ordinis*, τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου. Αἱ Λειτουργίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, νὰ καλλιεργοῦν καὶ νὰ παρακαλοῦν εἰς τὰς δεήσεις των.

Ἡ λειτουργικὴ εἰρήνη εἶναι πολύπλευρος, πολυσύνθετος. Προϋποθέτει εἰρηνικὴν διάθεσιν τοῦ ἐκκλησιαζομένου. Στρέφεται ἀκολούθως πρὸς τὴν μετὰ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰρήνην καὶ συμφιλίωσιν.

Προσθέτει ἐπὶ πλέον τὴν κοινωνικὴν εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀρχιτεκτονικὸν διάγραμμα τὸ ὁποῖον καλοῦμεθα ν' ἀκολουθήσωμεν εἰς τὴν μελέτην μας.

* * *

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας

3. DE SERMONE DOMINI I, 21. P. L. 34, 1233.

ἔδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἄνωθεν αὐτὴν εἰρήνην. Παραλαβοῦσα τότε ἓνα κόσμον καταθρυσματισμένον, ἐν πλήρει διαλύσει καὶ ἠθικῇ ἀποσυνθέσει, χωρισμένον πνευματικῶς, ἔθρικῶς καὶ κοινωνικῶς, κόσμον ὅπου ὁ εἰς ἔβλεπε τὸν ἄλλον οὐχὶ ὡς συνάνθρωπόν του ἀλλ' ὡς ἐχθρόν, ἀντίπαλον καὶ λύκον, συνησθάνετο τὸν ρόλον τῆς ὡς κατ' ἐξοχὴν εἰρηνοποιοῦ. Καὶ αὐτοῦ εἶχεν ἀνάγκην ἀπόλυτον ὁ κόσμος. Τὴν εἰρήνην ἐδίψα, καὶ μὲ νοσταλγίαν ἔψαλλε. Ὅσάκις δὲ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὠμίλουν περὶ εἰρήνης ἐγνώριζον ὅτι τοὺς προσέφερον τὸ καλύτερον καὶ πλέον εὐπρόσδεκτον δῶρον. Διότι τοῦτο ἀντεπεκρίνετο εἰς τὸ πλέον ἐπίκαιρον αἴτημα τῆς ἐποχῆς τῶν. Ὅταν ὁ ἱ. Αὐγουστίνος ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος τῆς Ἰππῶνος ὠμίλει περὶ εἰρήνης, τόσον ὁ ἴδιος ἐνεθουσιάζετο, ἀλλὰ καὶ τόσον ἐσκίρτουν μαζί του οἱ ἄκροαταὶ του ἀπὸ ἀγαλλίασιν, ὥστε ἄλλοι ἔκλαιον καὶ ἄλλοι ἔχειροκρότουσαν ἀπὸ ἐκχειλίζοντα ἐνθουσιασμόν.

«Πάντοτε πρέπει νὰ ὀμιλῶμεν διὰ τὴν εἰρήνην», λέγει εἰς τὴν ἀρχὴν μιᾶς ὀμιλίας του⁴.

Μίαν ἡμέραν ἐρμηνεύσας ἀριστοτεχνικώτατα τὸ ψαλμικόν: «Ἐπαίνοι, Ἱερουσαλήμ, τὸν Κύριον, αἶνει τὸν Θεόν σου, ὅτι ἐνίσχυσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου... ὁ τιθεὶς τὰ ὄριά σου εἰρήνην καὶ στέαρ πύρου ἐμπιπλῶν σε» (ρμζ' 1-3), οἱ ἄκροαταὶ του τοσοῦτον συνεκινήθησαν, ὥστε ἐξέσπασαν εἰς ἀλαλαγμούς καὶ ἐπευφημίας. Ἀσυγκράτητος καὶ ὁ ἱ. πατὴρ ἀνακράζει:

«Ὡ πόσον σκιρτᾶτε! Μάλιστα, ἀδελφοί μου, ἀγαπήσατε τὴν εἰρήνην! Εἴμεθα πρὸς εὐτυχέστερον ὅταν βλεπόμεν τὸν σύνδεσμόν τῆς εἰρήνης νὰ πυρπολῆ τὰς καρδίας σας. Ἴδου ὅτι δὲν ἐπρόφθασα νὰ προσφέρω τὸ ρητὸν κἂν, καὶ σεῖς ἀρχίσατε τὰς ἐπευφημίας»⁵. Καὶ ἀλλοῦ ἐπαναλαμβάνει: «Ἀγαπήσατε τὴν εἰρήνην, ἀγαπήσατε τὸν Χριστόν. Διότι ἐὰν ἀγαπᾶτε τὴν εἰρήνην, τότε ἀγαπᾶτε καὶ τὸν Χριστόν!»⁶.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ περίφημος αὐγουστίνειος ἀρχὴ Pax Omnium Rerum, ἥτις ἐισδύον καὶ ἐπηρέαζον ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Διὰ τῆς ἰδανικῆς εἰρήνης τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἐπανέρχονται εἰς τὴν τάξιν, ἐξ ἧς ἐξέφυγον. Ἡρεμία εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὰς κοινωνικὰς σχέσεις τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον, εἰς τὴν ἐπίγειον πολιτείαν, διὰ νὰ συνεχισθῇ καὶ ὀλοκληρωθῇ εἰς τὴν οὐράνιον πολιτείαν, ὅπου τὰ πάντα εἶναι πειθαρχημένα, ἀρμονικὰ ἐν ἀπολύτῳ τάξει καὶ συμπνοίᾳ. Τότε ἐκεῖ θ' ἀπολαμβάνεται ὁ Θεὸς ἀπὸ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχον προσφέρει ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν!⁷

* * *

Τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ συνοδεύει πάντοτε ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ τὸ ἔλεος. Αὐτὴ εἰς τὸ τέλος

πρυτανεῦει εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Καίτοι ἡ διδασκαλία αὐτῆ ἐξαιρεται εἰς τὸν Χριστιανισμόν, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι δὲν ἦτο ἐντελῶς ἀγνωστος καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν σκέψιν. Ὅλίγα μνημεῖα ἦσαν τόσον περιώνυμα εἰς τὰς Ἀθήνας ὅσον ὅ,τι οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἄστεως μὲ δικαίαν ἐγκαύχησιν ἐκάλουν «Βωμόν τοῦ Ἐλέους», καταφύγιον τῶν ἰκετῶν. Ὁ Φιλόστρατος κατὰ σπουδαιότητα μὲ τὰ ἀρχαῖα τότε ἱερά, τὸν παραβάλλει μὲ τὴν φήμην τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν (Βίος Σοφ. 2, 12, 2). Κατὰ τὸν Σόπατρον θυσιάει ὑπὸ τῶν πολιτῶν προσεφέροντο πρὸς τὸ Ἐλεος, ὅπως ἐξ ἴσου προσεφέροντο καὶ πρὸς τὴν πολίαν Ἀθηναίαν, (Διαίρεσις ζητημάτων 377).

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι τὸν Ε' π.Χ. αἰῶνα οἱ δραματουργοί, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ὠμότητα καὶ ἀνελεημοσύνην τῶν ἄλλων χωρῶν, τονίζουν τὴν Ἀθηναϊκὴν «φιλανθρωπίαν» εἰς πλείστας κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις. Ἡ Πόλις ἀναδεικνύεται τὸ ἄσυλον τοῦ ἀδυνάτου καὶ πτωχοῦ, τὸ καταφύγιον τῶν ἀδικουμένων καὶ διωκωμένων. Ὁ Εὐριπίδης ἰδιαιτέρως εἰς τὰς «Ἡρακλείδας» παρουσιάζει τοὺς ἰκέτας μὲ ἀνακούφισιν νὰ καταφεύγουν εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Ἀγοραίου Διός. Εἰς τοὺς «Ἰκέτας» ὁ Ἄδραστος καὶ αἱ γυναῖκες τῶν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις καταφεύγουν εἰς τὸ ἰσοτεφές ἄστν, ἀναμένοντες τὴν ἀφιξίν τοῦ Θεσέως εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἐλευσίνας. Αἱ κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ συνθηκαί, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῆς ἀλληλοεξουτώσεως γειτονικῶν πολιτειῶν ἐπέβαλλον τὴν διοργανώσιν μιᾶς συμπαθείας πρὸς τὰς μάζας τῶν ζητούντων προστασίαν καὶ στοργήν. Εἰς ἐπιγραφὴν ἐν τῷ Ὠδεῖῳ τοῦ Ἡρώδου σώζεται ἡ ἐξῆς εὐχὴ Ἑρακῶν ἐκ Σάρδεων πρὸς τὸν Δία:

«Ἵψιμέδων ὕπατε, πάτερ εἰρήνης βαθυκάρπου, σὸν Ἐλαίου βωμόν ἰκετεύομεν ἡμεῖς».

Ἐντεῦθεν ἡ βεβαιότης εἰς τὸ ἔλεος τῶν θεῶν διεδόθη καὶ εἰς τοὺς Λατίνους ὡς Climentia ἢ Misericordia παρὰ τῷ Σενέκᾳ. (Ἀρχαιολογικὴν μελέτην σχετικὴν ἔγραψεν ὁ P. E. Wycherly, The Altar of Eleos: The classical quarterly pp 143-150 January 1954, Oxford).

Ὁ Λιβάνιος (Declam 22 Orat. 1539) μὲ τὴν φαντασίαν του διηγεῖται πῶς ὁ Δημοσθένης ἀπαχθεὶς ἀπὸ τὸ «ἀρχαῖον καὶ σεβάσμιον ἱερόν» καὶ προσαχθεὶς εἰς τὸν Μακεδόνα βασιλέα Φίλιππον, τελικῶς κατὰ συγκατάβασιν ἀπληλευθέρωθη. Πλὴν ὁ βασιλεὺς βαρέως φέρων τὴν ἀσυλίαν αὐτῆν τῶν βωμῶν σκέπτεται τὴν πλήρη κατάργησιν αὐτῶν εἰς τὸ ἐξῆς.

Ἡ σκηνὴ περιγράφεται μὲ δραματικώτατον τόνον. Οἱ τοξοὶ ἐν τῷ μεταξύ καταφθάνουν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μετακινοῦν τὸν ὑπὸ δυσμένειαν Δημοσθένην. Οὗτος καλύπτει τοὺς ὀφθαλμούς καθ' ἣν στιγμὴν φέρεται, μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ τοὺς Τυραννικούς, τὸ Μητρώον καὶ τὸ Βουλευτήριον.

Ὁ Διδώωρος (13.22.7) διασώσας δημῶδεις παραδόσεις τῶν ἡμερῶν του, ἀφηγεῖται πῶς ὁ Συ-

4. Sermo 358 P.L. 39, 1586.

5. In Psalm. 147 P.L. 37, 1923.

6. In Psalm. CXIX, 5 P.L. 37, 1605.

7. De Civit. Dei xix, 17 P.L. 41, 740.

ρακούσιος Νικόλαος ἐκλιπαρεῖ τὴν συγκατάβασιν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων φυλακισμένων τῷ 413 π.Χ. Ὡς ἐπιχείρημα παρουσιάζει τὰ πασίγνωστα αἰσθήματα εἰς τὴν πατρίδα των. «Αὐτοὶ οἱ πρῶτοι στήσαντες τὸν βωμὸν τοῦ Ἑλέου θὰ πρέπει νὰ εὕρουν συμπάθειαν καὶ οἶκτον εἰς τὴν πόλιν τῶν Συρακουσῶν».

* * *

Κατὰ τοὺς πρῶτους λειτουργιολόγους τὸ αἶτημα τῆς εἰρήνης ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἱερατείου ἐκφράζει τὸν θρίαμβον τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίον τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας ἐναντίον τῆς πλάνης.

Μάξιμος ὁ ὁμολογητὴς εἰς τὴν «Μυσταγωγίαν» τοῦ συχνότατα χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον «εἰρήνη» ὡς εὐκαιρίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρεχομένην πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου (Κεφ. 12).

Ἡ ὄλη ἀνάιμακτος θυσία συνδέεται στενώτατα μὲ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ Λαοῦ. Οὐδεμία εὐχὴ λειτουργικὴ ἢ αἶτημα εἰς τὰς διαφόρους ἐκτενεῖς δὲν εἶναι ἄσχετον καὶ ἀνεξάρτητον. Ὅλα συνιστοῦν μίαν ἀρμονικὴν σύνθεσιν καὶ ὅλα ἀποβλέπουν εἰς τὴν σφυρηλάτησιν τῶν κρίκων τῆς ἐνότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἡ εὐταξία καὶ ἡ εὐνομία ἀπασχολοῦν ἐξ ἴσου τὸν πιστὸν ὅσον καὶ τὴν Πολιτείαν. Δὲν δύναται ὁ πιστὸς νὰ σκέπτεται ἀνεδαφικῶς καὶ νὰ ἀγνοῇ τὰς ἀταξίας καὶ τὸν κοινωνικὸν σάλον ἐκεῖ ὅπου ζῆ. Ἐν προκειμένῳ ὁ ἱ. Χρυσόστομος αὐτὴν τὴν ἀλληλοεξάρτησιν διαβλέπει εἰς τὰ λειτουργικὰ κείμενα ὅταν λέγη: «Εἶδες σειρὰν ἀρίστην καὶ πῶς ἕκαστος αὐτῶν τοῦ πλησίον ἔχεται, πάσης χρυσῆς ἀλύσεως ἀσφαλέστερόν τε καὶ εὐπρεπέστερον συγκείμενον;».

Ἡ ἐννοια τῆς εἰρήνης συχνότατα συναντᾶται εἴτε ὅταν ὁ λειτουργῶν τὴν μεταδίδη εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τῆς εὐλογίας «Εἰρήνηπάσι», εἴτε ὅταν ὁ λαὸς ἀπαντᾷ πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς φράσεως «Καὶ τῷ πνεύματί σου». Πρόκειται περὶ τῆς Εἰρηνικῆς σχέσεως ἢ ὁποῖα ρυθμίζει τὸν ποιμένα μὲ τὸ ποίμνιον. Τοῦτ' αὐτὸ προκειμένου καὶ περὶ τοῦ Ἀγγέλου τῆς εἰρήνης. Ἀπὸ λειτουργικῆς πλευρᾶς ὁ «Ἀγγελος τῆς Εἰρήνης» ὑπονοεῖ τὴν λειτουργικὴν διακονίαν τῶν νοερῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι συμμετέχουν εἰς τὴν Ἁγίαν προσφορὰν καὶ συμπαρίστανται ἐν τῇ Λατρείᾳ. Εἰς μίαν ὁμιλίαν του ἐπὶ τῆς Ἀναλήψεως ὑπογραμμίζει ὅτι εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἑορτὴν «Ἀγγελοι παρίστανται καὶ μάρτυρες περιβάλλουν». «Ἐάν», λέγει, «θέλης νὰ ἴδῃς τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς Ἀγγέλους, ἀνοιξον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Πίστεως». Παρομοιάζει τοὺς Ἀγγέλους μὲ στράτευμα ἐνὸς βασιλέως ἐτόιμου νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν χώραν ἀπὸ τὴν εἰσβο-

λὴν τῶν βαρβάρων: «Ὁ Θεὸς γνωρίζει κάλλιστα ὅτι περιβαλλόμεθα ἀπὸ ἐχθροῦς. Εἶναι οἱ ἀόρατοι καὶ ὄρατοι δαίμονες ἐναντι τῶν ὁποίων ἴσταται ὡς ἀμυντικὸν σῶμα ἢ στρατιὰ τῶν Ἀγγέλων. Ἡ παρουσία των ἐγγυᾶται τὴν Νίκην. Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὑπερασπίζονται τὴν ἀκεραιότητα τῆς ψυχῆς μας μᾶς προσφέρουν ὡς καρπὸν τὴν εἰρήνην. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἐννοίαν πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ἡ λειτουργικὴ ἔκφρασις «Ἀγγελος εἰρήνης».

«Οἱ Ἀγγελοι τὴν εἰρήνην ἡμῶν αἰεὶ πρυτανεύουσιν». Ἡ συνοδεία τῶν Ἀγγέλων καὶ ὁ χαρακτὴρ ὡς μεσαζόντων ἐκφράζει παράδοσιν ἀρχαιοτάτην, ἥτοι ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ γίνεται συχὴ μνεῖα τῶν Ἀγγέλων ὡς ὀργάνων τοῦ Θεοῦ. Πολὺ δὲ περισσότερον ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ συναντᾶται ἡ διδασκαλία τῶν Ἀγγέλων εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν. Εἰς μίαν θαυμασίαν του ὁμιλίαν περιγράφει τὴν διακονίαν αὐτῆν τῶν ἀγγέλων. «Οὐ γὰρ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δύναμις, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Παράκλητος ταύτης διετάξτεο τὴν ἀκολουθίαν καὶ ἐτι μένοντας ἐν σαρκὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ἐπέισε φαντάζεσθαι διακονίαν». Ὁ δὲ ἱ. Χρυσόστομος εἰς τὴν Γ' Ὅμιλίαν του πρὸς Κολοσσαεῖς ἐρμηνεύει τὴν συνδρομὴν τοῦ ἀγγέλου τῆς εἰρήνης:

«Εἰ ἀγγέλους ἔχομεν, νήφωμεν, καθάπερ παιδαγωγῶν τινῶν ἡμῖν παρόντων· πάρεστι γὰρ καὶ δαίμων. Διὰ τοῦτο εὐχόμεθα, καὶ λέγομεν, αἰτοῦντες τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης, καὶ πανταχοῦ εἰρήνην αἰτοῦμεν. Οὐδὲν γὰρ ταύτης ἴσον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνην, ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐν ταῖς λιταῖς, ἐν ταῖς προσήρσει· καὶ ἅπασι, καὶ δις, καὶ τρίς, καὶ πολλάκις αὐτὴν δίδωσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστῶς, εἰρήνην ὑμῖν. Διὰ τί; Ὅτι αὐτὴ μήτηρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστίν, αὕτη τῆς χαρᾶς ὑπόθεσις...Καὶ οὐ λέγει ὁ προεστῶς τῆς ἐκκλησίας, εἰρήνην ὑμῖν ἀπλῶς, ἀλλ' εἰρήνην πάσι. Τί γὰρ ἂν μετὰ τοῦδε μὲν εἰρήνην ἔχωμεν, μεθ' ἐτέρου δὲ πόλεμον καὶ μάχην; τί τὸ κέρδος; Οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ σώματι, ἂν τὰ μὲν ἡσυχάζη τῶν στοιχείων, τὰ δὲ διαστασιάζη, δυνατόν ὑγείαν συνεστάναι ποτέ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπάντων εὐταξίας καὶ συμφωνίας, εἰρήνης· κἂν μὴ πάντα ἡσυχάζη, καὶ ἐπὶ τῶν οἰκείων ὄρων μὲνη πάντα ἀνατραπήσεται. Καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἐὰν μὴ πάντες ἡσυχάζωσιν οἱ λογισμοί, εἰρήνη οὐκ ἔσται. Τοσοῦτόν ἐστιν ἀγαθὸν ἡ εἰρήνη, ὡς υἱοὺς θεοῦ καλεῖσθαι τοὺς αὐτῆς ποιητὰς καὶ δημιουργοὺς· εἰκότως· ἐπεὶ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τούτῳ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, εἰρηνοποιήσων τὰ ἐν τῇ γῆ, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ δὲ οἱ εἰρηνοποιοὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ νεωτεροποιοὶ υἱοὶ τοῦ διαβόλου».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Η Δ' ΦΑΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

VI.

10. Ἡ συνοδική ἀπόφασις περὶ τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ παρούσα συνοδική ἀπόφασις εἶναι μᾶλλον ἐκκλησιολογικῆς ὕφης, ἅτε ἐξάιρουσα τὸν ἱεραποστολικὸν χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἦδη τὸ «περὶ Ἐκκλησίας» σύνταγμα τῆς Συνόδου ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῆς οὐσίαν ἱεραποστολική. Ἡ ἱεραποστολή εἶναι θεοβούλητος, διαταχθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, «ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν» (Α' Τιμ. 2, 4). Ἐπὶ τῆς βάσεως ἀκριβῶς ταύτης οἰκοδομεῖ ἡ παρούσα ἀπόφασις, ἀσχολουμένη οὐ μόνον περὶ τὰ πρακτικὰ προβλήματα τῆς ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, ἀλλ' ἅμα καὶ περὶ τὴν θεολογικὴν θεμελίωσιν αὐτῆς. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο προσετέθη κατ' ἀπαίτησιν τῆς Συνόδου, ἐνῶ τὸ ὑποβληθὲν εἰς αὐτὴν ἀρχικῶς κείμενον περιωρίζετο εἰς τὰ πρακτικὰ καὶ ὀργανωτικὰ μόνον ζητήματα τῆς Ἱεραποστολῆς.

Πράγματι ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Ἱεραποστολῆς εἶχε συντάξει ἐπτὰ σχέδια ἀποφάσεως, ἐξ ὧν ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἐξέλεξε δύο. Ἄλλ' ἡ Σύνοδος ὥρισε νέαν ἐπιτροπὴν, ἣτις συνέταξε νέον σχέδιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προηγουμένων καὶ τοῦ «περὶ Ἐκκλησίας» δογματικοῦ συντάγματος καὶ ἄλλων ἀποφάσεων τῆς Συνόδου. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ συνοδικὴ συζήτησις ἤρχισε τῇ 6 Ἰαννουαρίου 1964, κατὰ τὴν γ' περιόδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, καὶ ἔληξε τῇ 9 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς δι' ἐπιστροφῆς τοῦ σχεδίου εἰς τὴν οἰκειαν ἐπιτροπὴν πρὸς πλήρη ἀνασύνταξιν ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν γενομένων νέων ὑποδείξεων (διὰ ψήφων 1605 κατὰ 311)¹. Τὸ νέον ὀλοκληρωμένον κείμενον συνεζητήθη κατὰ τὴν δ' φάσιν, τυχὸν 1428 ψήφων placet, 9 non placet καὶ 712 placet juxta modum, τῇ δὲ 7 Δεκεμβρίου 1965, ἐγκριθὲν τελικῶς διὰ ψήφων 2394 κατὰ 5 ἀπορριπτικῶν, ἐδημοσιεύθη ὡς συνοδικὴ ἀπόφασις: De activitate missionali Ecclesiae «Ad gentes»².

Τὸ κείμενον διαιρεῖται εἰς ἐξ κεφάλαια καὶ 41 παραγράφους. Ἐκ τούτων τὸ α' κεφάλαιον περιέχει τὴν

1. Τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι «des Pères désiraient un décret —1° complet et théologiquement structuré, de manière à exprimer les fondements théologiques de l'activité missionnaire, en accord avec les autres grands documents du Concile, De S. Liturgia, De Ecclesia, De Oecumenismo, Schéma XIII.—2° formulant des directives nettes pour l'activité missionnaire, 3° apte à donner une nouvelle impulsion à cette activité et à susciter des vocations». (M. J. le Guillou, Introduction à Décret sur l'activité missionnaire de l'Eglise, ἐν Concile oecum. Vatican II, Documents conciliaires, t.4, σ. 73).

2. Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτῆς αὐτόθι σ. 90-156, μετ' εἰσαγωγῆς ὑπὸ M. J. le Guillou, γερμανικὴ δὲ ἐν τῇ Dokumentation τοῦ Katholischen Nachrichten-Agentur.

θεολογικὴν θεμελίωσιν τῆς Ἱεραποστολῆς, τὸ β' πραγματεύεται περὶ τοῦ κυρίως ἱεραποστολικοῦ ἔργου, τὸ γ' περὶ τῶν ἐπὶ μέρος Ἐκκλησιῶν, τὸ δ' περὶ τῶν ἱεραποστολῶν, τὸ ε' περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως, καὶ τὸ στ' περὶ τοῦ συντονισμοῦ αὐτῆς καὶ τῆς συνεργασίας ὀλοκληροῦ τῆς Ἐκκλησίας. Τούτων προτάσσεται βραχὺς πρόλογος, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπογραμμίζεται, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ αὐτῆς Ἰδρυτοῦ, ὅπως κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον πάση τῇ κτίσει (Μάρκ. 16, 15). Τοῦτο ἐξεπλήρωσαν οἱ Ἀπόστολοι, ὀφείλουσι δὲ νὰ συνεχίσωσι καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν, «ἵνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται» (Β' Θεσ. 3, 1) καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κηρύσσεται καὶ καθιερύηται πανταχοῦ τοῦ κόσμου. Τοῦτο καλεῖται ἡ Ἐκκλησία νὰ πράξῃ ἰδίως ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τοῦ κόσμου, ὥστε «ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν Χριστῷ» (Ἐφ. 1, 10) καὶ ἀποτελέσωσιν ἐν αὐτῷ οἱ ἄνθρωποι μίαν οἰκογένειαν, ἕνα λαὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἀκολούθως ἐν τῷ περισσότερον ἐνδιαφέροντι ἡμᾶς πρώτῳ κεφαλαίῳ, τῷ ἀναπτύσσοντι τὰς θεολογικὰς ἀρχὰς τῆς Ἱεραποστολῆς, διδάσκεται, ὅτι ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῆς οὐσίαν ἱεραποστολική, ἐφ' ὅσον καὶ αὕτη ἔλκει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συνωδῶ τῷ σχεδίῳ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Τὸ σχέδιον τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Πατρὸς. Αὐτός, ἡ ἀρχὴ ἄνευ ἀρχῆς, ἐξ οὗ γεννᾶται ὁ Υἱὸς καὶ ἐκπορεύεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐδημιούργησεν ἐλευθέρως ἡμᾶς ἐξ ἄκρας ἀγαθότητος καὶ εὐσπλαχνίας, ἐπὶ πλεόν δὲ ἐκάλεσεν ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ὅπως μετέχωμεν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐξέχεε πλουσίως ἐφ' ἡμᾶς καὶ δὲν παύεται ἐκχεῶν τὴν θείαν ἀγαθότητα, οὕτως ὥστε αὐτὸς, ὅστις εἶναι ὁ δημιουργὸς πάντων τῶν ὄντων, θὰ εἶναι καὶ ἐν τέλει «τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» (Α' Κορ. 15, 28), ἄλιος γινόμενος τῆς ἑαυτοῦ καὶ συνάμα τῆς ἡμετέρας μακαριότητος. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἠὲ δόκησε νὰ καλέσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως μετέχωσι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς οὐ μόνον ἀτομικῶς, ἀλλ' ἅμα συγκροτῶν αὐτοὺς εἰς ἕνα λαόν, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ τέκνα του τὰ διεσκορπισμένα ἤθελε συναγάγῃ εἰς ἓν (Ἰωάνν. 11, 52).

Τὸ γενικὸν τοῦτο σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πραγματοποιεῖται οὐ μόνον κατὰ τινὰ μυστικόν, οὕτως εἰπεῖν, τρόπον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ προσπαθειῶν, ἔστω καὶ θρησκευτικοῦ χαρακτήρος, δι' ὧν οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσι «τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα» (Πράξ. 17, 27). Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν κατὰ τινὰ νέον καὶ ὀριστικὸν τρόπον, πέμπων τὸν Υἱὸν του ἐν τῇ ἡμετέρα σαρκί, ἵνα ρύσῃται δι' αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ τοῦ σατανᾶ (Κολ. 1, 13. Πράξ. 10, 38)

και καταλλάξῃ ἐν αὐτῷ τὸν κόσμον ἑαυτῷ (Β' Κορ. 5, 19). Ὁ δὲ Υἱὸς, «δι' οὗ και τοὺς αἰῶνας ἐποίησε», κατέστη «κληρονόμος πάντων» (Ἐβρ. 1, 2. Ἰωάν. 1, 3. 10. Α' Κορ. 8, 6. Κολ. 1, 16), ὥστε ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ» (Ἐφ. 1, 10).

Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ὡς ὁ ἀληθὴς μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ και ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι Θεός, «κατοικεῖ ἐν αὐτῷ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς» (Κολ. 2, 9), ἐνῶ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του εἶναι ὁ Ἀδάμ, «πλήρης χάριτος και ἀληθείας» (Ἰωάν. 1, 14), ὅστις ὀρίσθη κεφαλὴ τῆς ἀναγεγεννημένης ἀνθρωπότητος. Οὕτως ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἀληθὴς ἄνθρωπος, ἵνα καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους κοινωνοὺς τῆς θείας φύσεως: ἐπτώχευσεν αὐτὸς, πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν (Β' Κορ. 8, 9). «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι και δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν», τ. ἔ. ἀντὶ πάντων (Μάρκ. 10, 45). Οἱ ἅγιοι Πατέρες αἰετοτε ἐδίδαξαν, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ «ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον»³. Ὅθεν αὐτὸς ἀνέλαβεν ἀληθῆ ἀνθρωπίνην φύσιν, οἷα εἶναι ἡ φύσις ἡμῶν τῶν δυστυχῶν και πενήτων, ἀλλὰ «χωρὶς ἁμαρτίας» (Ἐβρ. 4, 15. 9, 28). Ὁ Χριστὸς, «ὃν ὁ Πατὴρ ἡγάσασαι και ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 10, 36), λέγει περὶ ἑαυτοῦ: «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔγχεσέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφρονι και τυφλοῖς ἀνάβλεψιν» (Λουκ. 4, 18). Και ἀλλαχοῦ: «Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι και σῶσαι τὸ ἀπολωλός» (Λουκ. 19, 10). Ἀλλ' ὅτι ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐφάπαξ ἐκηρύχθη ἡ ἐν αὐτῷ ἐγένετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους, πρέπει νὰ διακηρυχθῆ και διαδοθῆ «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1, 8), ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ (Λουκ. 24, 47), ἵνα οὕτω και ὅ,τι ἅπαξ ἐτελέσθη διὰ τὴν σωτηρίαν πάντων, ἀσκή διὰ τῶν αἰῶνων σωτήριον ἐπίδρασιν ἐπὶ πάντων.

Ἀλλὰ διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ τοῦτο, ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὅποῖον θὰ συνεπλήρου τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον του ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων και θὰ ἐκίνοι τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἐξάπλωσιν αὐτῆς. Ἀναμφιβόλως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνήργει ἐν τῷ κόσμῳ και πρὶν ἢ ὁ Χριστὸς δοξασθῆ, κατὰ δὲ τὴν Πεντηκοστὴν κατῆλθεν ἐπὶ τοὺς μαθητὰς, ἵνα μὲν μετ' αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα (Ἰωάν. 14, 16). Οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἐφανερώθη δημοσίᾳ ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἤρχισε διὰ τοῦ κηρύγματος και τέλος προδιετυπώθη ἡ ἔνωσις τῶν λαῶν ἐν τῇ καθολικότητι τῆς πίστεως, ἥτις ὀλοκληρωθήσεται διὰ

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἥτις λαλεῖ ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις, ἐνοεῖ και περιέχει πάσας τὰς γλώσσας ἐν τῇ ἀγάπῃ και οὕτως ὑπερνικᾷ τὴν σύγχυσιν τῆς Βαβέλ. Διότι διὰ τῆς Πεντηκοστῆς ἤρχισαν αἱ ἀπράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπως διὰ τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον συνελήφθη ὁ Χριστὸς, και ὅπως διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν προσευχὴν του παρεκινήθη οὗτος ἵνα ἀρχίσῃ τὸ ἔργον του (Λουκ. 3, 22. 4, 1. Πράξ. 10, 38). Ἀλλ' ὁ Κύριος, πρὶν ἢ προσφέρῃ ἐλευθέρως τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τοῦ κόσμου, διέταξεν οὕτω τὸ ἀποστολικὸν ἔργον και ὑπεσχέθη τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ἀμφοτέρω νὰ συμβάλλωσι πανταχοῦ και πάντοτε εἰς τὴν καρποφορίαν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου (Ἰωάν. κεφ. 14-17). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνώνει πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν πάντων τῶν χρόνων ἐν τῇ κοινωνίᾳ και τῇ διακονίᾳ, χορηγεῖ εἰς αὐτὴν τὰ διάφορα ἱεραρχικά και χαρισματικά δῶρα, ζωοποιεῖ δικὴν ψυχῆς τὰ ἐκκλησιαστικά καθιδρύματα και εἰσάγει ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν τὸ αὐτὸ ἱεραποστολικὸν πνεῦμα, ὅπερ εἶχε κινήσει και αὐτὸν τὸν Χριστὸν. Ἐνίοτε προηγεῖται αὐτὸ ἐμφανῶς τῆς ἀποστολικῆς δράσεως (Πράξ. 10, 44-47. 11, 15. 15, 8), ὡς ἐπίσης οὐδέποτε παύεται συνοδεῦον και κατευθύνον αὐτὴν διαφοροτρόπως (Πράξ. 4, 8. 5, 32. 8, 26. 29. 39. 9, 31. 10, 11. 24. 28. 13, 2. 4. 9. 16, 6-7. 20, 22-23. 21, 11 κτλ.).

Ἐν ἀρχῇ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς «προσκαλεῖται οὐδὲ ἤθελεν αὐτός, και ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν και ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ και ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρῦσσειν» (Μάρκ. 3, 13, βλέπ. και Ματθ. 10, 1-42). Τοιοῦτρόπως ἀπετέλεσαν οἱ Ἀπόστολοι τὸν πυρῆνα τοῦ νέου Ἰσραὴλ και συνάμα τὴν ἀρχὴν τῆς ἁγίας Ἱεραρχίας. Ὅτε δ' ἐπλήρωσεν ὁ Κύριος ἐν ἑαυτῷ ἐφάπαξ διὰ τοῦ θανάτου και τῆς ἀναστάσεώς του τὰ μυστήρια τῆς σωτηρίας ἡμῶν και τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ παντός, ἴδρυσεν αὐτός, εἰς τὸν ὅποιον «ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ και ἐπὶ γῆς» (Ματθ. 28, 18), τὴν Ἐκκλησίαν του ὡς μυστήριον τῆς σωτηρίας, ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, «καθὼς ἀπέσταλκεν ὁ Πατὴρ» αὐτόν (Ἰωάν. 20, 21) και παρήγγειλεν αὐτοῖς: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν» (Ματθ. 28, 19). «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρῦξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει» (Μάρκ. 16, 15). Τοιοῦτρόπως ἀνετέθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ καθῆκον, ὅπως διαδίδῃ τὴν πίστιν και τὴν σωτηρίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τόσον τῆς ρητῆς ἐντολῆς τῆς διὰ τῶν Ἀποστόλων μεταδοθείσης εἰς τοὺς ἐπισκόπους και τοὺς πρεσβυτέρους, ὅσον και τῆς ζωῆς τῆς χορηγουμένης ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ μέλη του. Διότι ἐξ αὐτοῦ «πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον και συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφ. 4, 16). Ἡ ἀποστολὴ λοιπὸν

3. M. Ἀθανασίου, Ἐπιστ. πρὸς Ἐπίσκοπον 7, Migne P.G. 26, 1060. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχ. 4, 9. Migne P.G. 33, 465. M. Βασιλείου, Ἐπιστ. 261, 2, Migne P.G. 32, 969. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιστ. 101, Migne P.G. 37, 181. Γρηγορίου Νύσσης, Ἀντιρρητ. κατὰ Ἀπολλιν. 17, Migne P.G. 45, 1156. Ἀμβροσίου, Ἐπιστ. 48, 5, Migne P.L. 16, 1153. Αὐγουστίνου, Tract. in Ev. Ioan., tract. 23, 6, Migne P.L. 35, 1585.

τῆς Ἐκκλησίας πληροῦται διὰ τῆς δράσεως ἐκείνης, δι' ἧς αὕτη, ὑπακούουσα εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ κινουμένη ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δρᾷ πραγματικῶς παρούσα ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς λαοῖς, ὀδηγοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ βίου, διὰ τοῦ κηρύγματος, διὰ τῶν μυστηρίων καὶ διὰ τῶν ἄλλων μέσων τῆς χάριτος. Οὕτω διανοίγεται αὐτοῖς ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀσφαλὴς ὁδὸς πρὸς πλήρη συμμετοχὴν εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει καὶ ἀναπτύσσει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐπέμφθη, ὅπως ἀγγείλῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὡστε ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νὰ πορευθῆ, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἣν ἐπορεύθη καὶ ὁ Χριστός, δηλαδὴ τὴν ὁδὸν τῆς πενίας, τῆς ὑπακοῆς, τῆς διακονίας καὶ τῆς αὐτοθυσίας μέχρι θανάτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθεν ἐκεῖνος νικητὴς διὰ τῆς ἀναστάσεώς του. Τῷ ὄντι, οὕτως ἐπορεύθησαν ἐπ' ἐλπίδι πάντες οἱ Ἀπόστολοι, οἵτινες ἐν τοῖς παθήμασιν αὐτῶν ἀντανεπλήρωσαν τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκὶ αὐτῶν (ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία) (Κολ. 1,24), ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν πολλᾶκις ἐγένετο σπóρος.

Τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον, ἐπιτελούμενον ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς συνεργασίας ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πανταχοῦ ἐν καὶ τὸ αὐτό, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀσκειῖται ὁμοιοτρόπως, ὡς ἐκ τῶν ἐκάστοτε ἰδιαίτερων συνθηκῶν. Ἐπομένως αἱ παρουσιαζόμεναι ἐν τῇ δράσει ταύτῃ τῆς Ἐκκλησίας διαφοραὶ δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως τῆς Ἱεραποστολῆς καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἐκ τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς συντελεῖται αὕτη. Ἐξαρτῶνται δὴ αὐταὶ ἡ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐκ τῶν λαῶν, τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς οὓς ἀπευθίνεται ἡ Ἱεραποστολή... Κοινῶς λέγονται «Ἱεραποστολαὶ» αἱ ἰδιαίτεροι πρωτοβουλία, δι' ὧν οἱ ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου πορεύονται εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα καὶ κηρύττουσι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐμφυτεύουσιν αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν ἐν μέσῳ τῶν λαῶν καὶ τῶν κοινοτήτων, οἵτινες δὲν πιστεύουσιν εἰσέτι εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἱεραποστολικῆς ταύτης δράσεως εἶναι ὁ εὐαγγελισμὸς καὶ ἡ ἐμφύτευσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ τῶν λαῶν καὶ τῶν κοινοτήτων, ἐν αἷς δὲν ἔχει αὕτη εἰσέτι ριζοβολήσει. Οὕτως ἐπιβάλλεται, ὅπως ἐκ τοῦ σπόρου τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἀναφυῶσι καὶ ἐδραιωθῶσι καλῶς πανταχοῦ τοῦ κόσμου ἰδιαίτεροι αὐτόχθονες Ἐκκλησῖαι, ἐφωδιασμένα μετ' ἰδιαίτερας δυνάμεως καὶ ὀριμότητος, ὡς καὶ ἰδίας Ἱεραρχίας, ἐν ἐνότητι μετὰ τοῦ πιστεύοντος λαοῦ. Τὸ κύριον μέσον τῆς φυτείας ταύτης εἶναι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον οὗτος ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς του εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, ἵνα οἱ ἄνθρωποι, ἀναγεννώμενοι διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ (Α' Πέτρ. 1, 23), εἰσέρχωνται διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ὡς σῶμα τοῦ σαρκωθέν-

τος Λόγου, τρέφεται καὶ ζῆ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἄρτου τῆς Εὐχαριστίας (Πράξ. 2,42)... Ἡ ἱεραποστολικὴ δράσις ἐκπηγάζει ἐκ τῆς ἐσωτέρας φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διαδίδει τὴν σφύζουσαν πίστιν, πραγματοποιεῖ τὴν καθολικὴν ἐνότητα, συντηρεῖται ἐκ τῆς ἀποστολικότητος αὐτῆς, δημιουργεῖ τὸ κολλεγιακὸν φρόνημα τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς καὶ προάγει τὴν αὐτῆς ἀγιότητα. Οὕτως ἡ ἱεραποστολικὴ δρᾷσις ἐν μέσῳ τῶν εἰδωλολατρῶν διαφέρει τὸσον ἀπὸ τῆς ποιμαντικῆς δράσεως, τῆς ἀσκουμένης ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν, ὅσον καὶ ἀπὸ τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Οὐχ ἤττον ἀμφοτέρωτα ταῦτα εἶναι στενότερα συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ διαίρεσις τῶν χριστιανῶν βλάπτει τὴν ἀγίαν ὑπόθεσιν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου πάσῃ τῇ κτίσει καὶ ἀποκλείει εἰς πολλοὺς τὴν προσέλευσιν εἰς τὴν πίστιν. Ὅθεν καλοῦνται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς Ἱεραποστολῆς πάντες οἱ πιστοὶ, ὅπως ἐνωθῶσιν εἰς μίαν ποίμνην, διὰ νὰ δυνηθῶσιν οὕτω νὰ παράσχωσιν ὁμόφωνον μαρτυρίαν ἐνώπιον τῶν λαῶν περὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως δὲν δύνανται ἀκόμη νὰ παράσχωσι μαρτυρίαν περὶ μιᾶς πίστεως, ὀφείλουσι τουλάχιστον νὰ ἐμφορῶνται ὑπὸ ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης.

Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης ἱεραποστολικῆς δράσεως ἐκπηγάζει ἐκ τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ, αὐς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· εἰς γὰρ Θεός, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δὸς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» (Α' Τιμ. 2, 4-5) (καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία) (Πράξ. 4,12). Ἐπομένως εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως πάντες ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτόν, τὸν γινωσκόμενον διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐνσωματωθῶσι διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, «ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία» (Κολ. 1,24). Διότι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐτόνισε σαφῶς τὴν ἀναγκαιότητα τῆς πίστεως καὶ τοῦ βαπτίσματος (βλέπ. Μάρκ. 16,16. Ἰωάν. 3, 5), καὶ ἄρα τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχονται οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦ βαπτίσματος ὡς διὰ θύρας. Διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ σωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες γινώσκουσι μὲν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν χορηγηθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνάγκην τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ δὲν θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν ἢ δὲν θέλουσι νὰ παραμείνωσιν ἐν αὐτῇ. Καίτοι δὲ ὁ Θεὸς δύναται, διὰ γνωστῶν αὐτῷ μόνῳ ὁδῶν, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πίστιν, ἄνευ τῆς ὀποιᾶς «ἀδύνατον εὐαρεστήσαι» αὐτῷ (Ἐβρ. 11,6), ἀνθρώπους, οἵτινες οὐχὶ ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος ἀγνοοῦσι τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν «ἐπίκειται ἀνάγκη» καὶ ἱερὸν δικαίωμα ἅμα ὅπως εὐαγγελίζεται (Α' Κορ. 9,16). Διὰ ταῦτα ἡ ἱεραποστολικὴ δραστηριότητα αὐτῆς διατηρεῖ καὶ σήμερον καὶ πάντοτε ἀπαρμείωτον τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀναγκαιότητα αὐτῆς. Δι' αὐτῆς τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ συγκεντρώνει συνεχῶς δυνάμεις πρὸς αἴξησιν ἑαυτοῦ (Ἐφ. 4,11-16). Καὶ διὰ νὰ ἀκολουθήσωσιν

αὐτήν, παρακινουῦνται τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς ἀγάπης των πρὸς τὸν Θεόν, δυνάμει τῆς ὁποίας ἀπαιτοῦσιν, ὅπως μετέχωσι μετὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τῆς μελλούσης, ὡς καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς.

Τέλος διὰ τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως δοξάζεται ὁ Θεὸς πλήρως, ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἀποδέχονται ἐνσυνειδήτως καὶ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον του, ὅπερ ἐπέτελεσεν ἐν Χριστῷ. Οὕτω δι' αὐτῆς πραγματοποιεῖται τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἤγαγεν εἰς πέρας ὁ Χριστὸς ἐν ὑπακοῇ καὶ ἀγάπῃ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, ὅστις τὸν ἀπέστειλε πρὸς τοῦτο (Ἰωάν. 7, 18. 8,30.44,8,50. 17,1): ἵνα ὀλοκλήρον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀποτελέσῃ ἓνα λαὸν τοῦ Θεοῦ, συναυξήται ἐν τῷ ἐνὶ σῶματι τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκοδομηθῆται εἰς τὸν ἓνα ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦθ' ὅπερ ἀνταποκρίνεται εἰς ἐσωτερικὴν ἔφεσιν πάντων τῶν ἀνθρώπων, καθ' ὅσον ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς ἀδελφικῆς ὁμοιοῦσας αὐτῶν. Οὕτω τελικῶς πληροῦται ἀληθῶς ἡ βουλή τοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ, ὅταν πάντες οἱ μετέχοντες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀναγεγεννημένοι ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δύνανται, ἐν θεωρίᾳ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ (Β' Κορ. 3,18), νὰ λέγωσι: «Πάτερ ἡμῶν».

Ἐν συνειδέᾳ σκοπεῖται ἡ ἱεραποστολικὴ δράσις ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ καὶ ἱστορίᾳ, τέλος δὲ γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἐσχατολογικοῦ χαρακτήρος αὐτῆς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως κεῖται μετὰ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἐλευσεως τοῦ Κυρίου, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία θὰ συναχθῆ «ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων», ὡς θερισμὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 24, 31). Πρὶν δὴ ἄρα δὴ ἔλθῃ ὁ Κύριος, «εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον» (Μάρκ. 13, 10). Ἱεραποστολικὴ δράσις εἶναι ἡ γνωστοποίησις ἢ ἡ ἐπιφάνεια ἢ ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Θεὸς διὰ τῆς Ἱεραποστολῆς κατευθύνει σαφῶς πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς τῆν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας...

Ἡ ἱεραποστολικὴ δράσις κατατείνει πρὸς τὴν ἐσχατολογικὴν πληρότητα, καθ' ὅσον δι' αὐτῆς θὰ ἀναπτύσσεται καὶ ἐξαπλοῦται ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ μέχρι τῶν «χρόνων καὶ καιρῶν, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ» (Πράξ. 1,7), συμφώνως πρὸς τὸ προφητικῶς εἰρημένον: «πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλαίων σου, πῆξον, μὴ φείσῃ» (Ἠσ. 54,2). Οὕτω δι' αὐτῆς θὰ ἀναπτύσσεται τὸ μυστικὸν σῶμα «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 4,13), ὁ δὲ πνευματικὸς ναὸς, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Θεὸς προσκυνεῖται «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 4,23), αὖξεται καὶ ἐποικοδομεῖται «ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐφ. 2,20).

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἐξετάζεται τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον καθ' ἑαυτό, ἐξαιρομένου ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀπεσπάλῃ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κηρύξῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς λαούς.

Ἔχει δὲ τὴν συνειδήσιν, ὅτι πρόκειται αὐτῇ ἐκτεταμένη ἀκόμη ἱεραποστολικὴ ἐργασία. Ὑπάρχουσι δύο δισεκατομμύρια ἄνθρωποι—καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν αὐξάνει ὁσημέραι—, οἵτινες ἀποτελοῦσι μεγάλας κοινότητας ὀργανωμένας διὰ παλαιῶν πολιτιστικῶν θεσμῶν, δι' ἀρχαίων θρησκευτικῶν παραδόσεων καὶ στερεῶν κοινωνικῶν συστημάτων, οἵτινες δὲν ἤκουσαν ἀκόμη τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἀκολουθοῦσι μεγάλῃν τινὰ θρησκείαν, ἄλλοι δὲ οὐδεμίαν γινώσκον τοῦ Θεοῦ ἔχουσι καὶ ἄλλοι ἀρνούνται τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἢ καταπολεμοῦσιν αὐτήν. Διὰ νὰ δυνηθῇ δὲ ἡ Ἐκκλησία νὰ προσφέρῃ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένην ζωὴν, ὀφείλει νὰ ἐμφυτευθῇ μετὰ τῶν κοινότητων τούτων, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας, δι' ἧς αὐτὸς ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως συνδέθη μετὰ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος τῶν ἀνθρώπων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζη. Ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ταύταις κοινότησι λοιπὸν ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι παρούσα διὰ τῶν τέκνων τῆς, τὰ ὁποῖα κατοικοῦσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἢ ἀποστέλλονται εἰς αὐτάς. Διότι πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες, ὅπουδήποτε καὶ ἂν ζῶσιν, ὀφείλουσι διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ζωῆς των καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ λόγου τοῦ νέου ἀνθρώπου, ὃν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνεδύθησαν, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' ἧς διὰ τοῦ χρίσματος ἐνεδυναμώθησαν, νὰ διάγωσιν οὕτως, ὥστε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νὰ βλέπωσι τὰ καλὰ αὐτῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα (Ματθ. 5,16), καὶ ἐν αὐτοῖς νὰ ἐννοῶσι καλύτερον τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τὸν γενικὸν δεσμὸν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Διὰ νὰ δύνανται δὲ οἱ χριστιανοὶ νὰ παρέχωσι τὴν καρποφόρον ταύτην μαρτυρίαν τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλουσι νὰ συνδέωνται μετὰ τῶν ἀνθρώπων τούτων δι' ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης, νὰ θεωρῶσι δὲ ἑαυτοὺς ὡς μέλη τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ζωῶσι, καὶ νὰ μετέχωσι τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὑποθέσεων αὐτῆς... Ἰδίως ἡ παρουσία τῶν χριστιανῶν ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις κοινωνίαις πρέπει νὰ ἐμφυγοῦται διὰ τῆς ἀγάπης ἐκείνης, μετὰ τῆς ὁποίας «ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς», οὕτως ὥστε «καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν» (Α' Ἰωάν. 4, 11). Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἐπεκτείνεται πρὸς πάντας, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, κοινωνικῆς τάξεως ἢ θρησκείας... Πανταχοῦ ὅπου ὁ Θεὸς ἀνοίγει μίαν θύραν διὰ νὰ κηρυχθῇ τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ (Κολ. 4,3), ἐκεῖ πρέπει νὰ κηρύσσῃται ὁ ζῶν Θεός (Α' Κορ. 9,15. Ρωμ. 10, 14) εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους (Μάρκ. 16, 15) μετὰ θάρρους καὶ σταθερότητος (Πράξ. 4, 13, 29, 31. 9, 27, 28. 13, 46. 14, 3. 19, 8. 26, 31. Α' Θεσ. 2,2. Β' Κορ. 3,12. 7,4. Φιλ. 1,20. Ἐφ. 3,12. 6,19,20), καὶ ὃν ἀπέστειλε διὰ τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων Ἰησοῦν Χριστὸν (Α' Θεσ. 1,9,10. Α' Κορ. 1,18-21. Γαλ. 1,31. Πράξ. 14, 15-17. 17,22-31), ἵνα οἱ μὴ χριστιανοὶ πιστεύωσι καὶ ἐν μιᾷ καρδίᾳ ἐπιστρέψωσιν ἐλευθέρως καὶ προσκολλῶνται εἰς τὸν Κύριον, τὸν πληροῦντα πάσας τὰς πνευματικὰς ἐφέσεις αὐτῶν, ὡς «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. 14,

6). Ἀποδεχθέντες δὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, δέον νὰ κατατάσσωνται μεταξύ τῶν κατηγουμένων δι' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς, μετὰ δὲ τὴν κατήχησιν νὰ ἀπαλλάσσωνται ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους (Κολ. 1,13) διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος. Τοὺς βαπτισθέντας συναθροίζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἓνα λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι «γένος ἐκλεκτὸν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν» (Α' Πέτρ. 2,9). Ἐν συνεχείᾳ γίνεται ἐκτενὴς λόγος περὶ τῆς ὁργανώσεως τῶν νέων χριστιανικῶν κοινοτήτων, τῶν ἰδρυομένων ὑπὸ τῶν Ἱεραποστολῶν, δι' ἰδίων αὐτοχθόνων ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μοναχῶν κλπ., ὡς καὶ τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ὁρίζει ἡ Σύνοδος τὰ τῶν νέων ἱεραποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπογραμμίζουσα μεταξύ ἄλλων τὸ καθῆκον αὐτῶν πρὸς περαιτέρω ἀνάληψιν ἱεραποστολικῆς δράσεως μεταξύ τῶν μὴ χριστιανῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν, δι' εἰδικῶς ἐκπαιδευομένων ἱεραποστόλων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ ἀπευθύνεται ἡ Σύνοδος εἰδικῶς πρὸς τοὺς Ἱεραποστόλους—ιερεῖς, ἀδελφοὺς, ἀδελφὰς καὶ λαϊκοὺς—, καθορίζουσα τὸ ἔργον αὐτῶν, τὴν κλήσιν καὶ πνευματικότητα αὐτῶν, ἐτι δὲ τὴν πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ διδασκαλικὴν μόρφωσιν καὶ δὴ καὶ τὴν εἰδικὴν ἱεραποστολικὴν κατάρτισιν αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο ἐκπαιδευτικὰ κέντρα καὶ ἰνστιτούτα. Ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ γίνεται λόγος περὶ τῆς ὁργανώσεως τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως, τῆς τε γενικῆς καὶ τῆς τοπικῆς, ἐντὸς τῶν Ἱεραποστολῶν, ὡς καὶ τῆς ὁργανώσεως τῆς δραστηριότητος τῶν ἰνστιτούτων καὶ τοῦ μεταξύ αὐτῶν ἀναγκαίου συντονισμοῦ. Τέλος ἐν τῷ ἕκτῳ κεφαλαίῳ ἡ Σύνοδος ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁλόκληρον, ζητοῦσα τὴν συνεργασίαν αὐτῆς ἐν τῷ ἱεραποστολικῷ ἔργῳ, καθ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ὁλόκληρος εἶναι ἱεραποστολικὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἀποτελεῖ θεμελιώδες καθῆκον ὁλοκληροῦ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ καθορίζει ἡ Σύνοδος τὸ ἱεραποστολικὸν καθῆκον αὐτοῦ, τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων, τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἱερέων, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν.

Ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀτελοῦς ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἀποφάσεως τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου περὶ τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας δύναται νὰ συναχθῇ ἡ μεγάλη σπουδαιότης αὐτῆς. Αὕτη ἔγκειται ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἐπιτυγῆ θεολογικοδογματικὴν θεμελίωσιν τῆς ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ τῶν μὴ χριστιανῶν, ἥτις Ἱεραποστολὴ ἀνάγεται εἰς αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συμφῶνως πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Πατρὸς, ἄρα εἶναι αὕτη κατὰ τὴν ἐαυτῆς οὐσίαν ἱεραποστολική, ὀφείλουσα νὰ «μαθητεύσῃ πάντα τὰ ἔθνη» καὶ ὀδηγήσῃ αὐτὰ εἰς τὴν σωτηρίαν, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ θέλοντος «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 2,4). Τοῦτου δοθέντος, ὀφείλουσιν αἱ Ἱεραποστολαὶ τῶν χριστιανικῶν

Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν νὰ δρῶσι μόνον ἐν μέσῳ τῶν μὴ χριστιανῶν, οὐχὶ δὲ ἐν μέσῳ τῶν χριστιανῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, δι' ὧν Χριστὸς ὁμοίως καταγγέλλεται, ἀσκοῦσαι τὸν ἀντιχριστιανικὸν προσηλυτισμὸν διὰ μέσων ἀντιευαγγελικῶν καὶ πάντῃ ἀθεμίτων, ὡς π.χ. πράττουσιν οἱ Οὐνῖται ἐν μέσῳ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ τοῦ φλέγοντος τούτου ζητήματος, τοῦ δηλητηριάζοντος τὰς μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν σχέσεις, τὸ ὑπὸ κρίσιν συνδικὸν κείμενον δὲν εἶναι σαφές, ἴσως διότι ἡ συντάξασα αὐτὸ Σύνοδος δὲν ἠθέλησε νὰ θίξῃ τὰ κακῶς κείμενα καὶ δρώμενα εἰς βάρος ἰδίᾳ τῶν Ὁρθόδοξων, ἐνῶ παραλλήλως ἐγένετο ταυτοχρόνως λόγος ἐν αὐτῇ καὶ ἐν τῇ Γ' Πανορθόδοξῳ Διασκέψει τῆς Ρόδου περὶ ἐνάρξεως διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο πρεσβυγενῶν Ἐκκλησιῶν, χωρὶς ὅμως νὰ αἴρηται ἀπὸ τοῦ μέσου τὸ κυριώτερον τοῦτο ἐμπόδιον!

Ὡσαύτως τὸ κείμενον δὲν εἶναι σαφές καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς σημασίας τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκειῶν καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως χριστιανικὴν θρησκείαν. Καὶ ναὶ μὲν ὀρθῶς διδάσκει, ὅτι δὲν δύναται νὰ σωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες, γινώσκουσι μὲν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σωτηρίαν, ἀλλὰ δὲν θέλουσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν ἢ δὲν θέλουσι νὰ παραμείνωσιν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δύναται, διὰ γνωστῶν αὐτῷ μόνῳ ὁδῶν, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν μὴ χριστιανούς, ἀγνοοῦντας τὸ εὐαγγέλιον οὐχὶ ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος, ἀλλ' ὅμως ἀποφεύγει νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐντεῦθεν ἐγειρόμενα ἐρωτήματα περὶ τῆς τύχης τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἐξωχριστιανικὰς θρησκείας ἀνθρώπων καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῶν θρησκειῶν τούτων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς διδασκομένην ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν. Οὐχ ἥττον ἐν μικρὸν βῆμα περαιτέρω, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, θὰ σημειώσῃ ἡ ἐπομένη συνοδικὴ διακήρυξις ἐπὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς μὴ χριστιανικὰς θρησκείας.

Τέλος ἀξιοσημείωτον ἀπὸ οἰκουμενικῆς ἐπόψεως εἶναι, ὅτι ἡ ἀνὰ χεῖρας συνοδικὴ ἀπόφασις δέχεται ὀρθῶς συνεργασίαν τῶν ρωμαιοκαθολικῶν Ἱεραποστολῶν μεθ' ὁμοίων Ἱεραποστολῶν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Καὶ γενικῶς ἅπαντες οἱ βεβαπτισμένοι χριστιανοί, εἰς οἵανδήποτε Ἐκκλησίαν καὶ ἀν' ἀνήκωσι, καλοῦνται ὑπὸ τῆς Συνόδου νὰ συνεργασθῶσιν ἡνωμένοι ὡς εἰς λαὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου ἐν μέσῳ τῶν μὴ χριστιανῶν, καλοῦνται ὅπως ἐνωθῶσιν εἰς μίαν ποίμνην διὰ νὰ δυνηθῶσιν οὕτω νὰ παράσχωσιν ὁμόφωνον μαρτυρίαν ἐνώπιον τῶν εἰδωλολατρικῶν λαῶν περὶ τοῦ Κυρίου αὐτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς προείρηται. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν διαιρέσεων καὶ ἐντάσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν Ἱεραποστολῶν, ὡς καὶ τῶν ἐρίδων καὶ τῶν ἐκ πάντων τούτων δημιουργουμένων σκανδάλων μεταξύ τῶν μὴ χριστιανικῶν λαῶν, καὶ τῆς ἐντεῦθεν προερχομένης ζημίας καὶ παρακωλύσεως τῆς διαδόσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἰς τοὺς εἰδωλολάτρους, δίκαιον εἶναι νὰ τύχῃ πάσης ἀναγνωρίσεως καὶ νὰ ἀνα-

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΙΤΡΟΥΣ ΕΙΣ ΡΩΣΙΑΝ

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρωσίας κ. Ἀλεξίου, ἀφορώσης εἰς τέσσαρας Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προσκαλουμένους εἰς χρόνον τῆς προσωπικῆς ἐκάστου προκλήσεως ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους, καὶ ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μεσοῦντος τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, μετέβη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας ἀεροπορικῶς, μέσῳ Βουδαπέστης, εἰς Ρωσίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, διαρκέσασαν ἀπὸ 16ης Ἰουνίου μέχρι 4ης Ἰουλίου.

γραφή εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Β' ἐν Βατικανῶν Συνόδου ἢ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὀρθοτάτη ἀπόφασις αὐτῆς περὶ συνεργασίας τῶν ρωμαϊκῶν μετὰ τῶν ἐξωρωμαϊκῶν Ἱεραποστολῶν καὶ ἡνωμένης μαρτυρίας ὑπ' αὐτῶν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ⁴. Ἐὰς εὐχρηθῶμεν καὶ ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ ἡνωμένη αὕτη παγχριστιανικὴ μαρτυρία θὰ πραγματοποιηθῆ ἄληθῶς ἐν μέσῳ τῶν «ἐθνῶν», καὶ ὅτι ἐκεῖθεν, ἐκ τῶν νέων Ἱεραποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, θὰ ἐπεκταθῆ καὶ ἐξελιχθῆ καὶ εἰς ἀληθῆ καὶ ὁλοκληρωτικὴν ἑνωσιν πασῶν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ κατ' ἀντίστροφον φορὰν δὲν φαίνεται προητομασμένον, τό γε νῦν ἔχον, νὰ κατευθυνθῆ τὸ ρωμαϊκὸν κέντρον μετὰ τὰ οὐνιτικὰ καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια πεπαλαιωμένα συστήματα καὶ συγκροτήματα αὐτοῦ ἢ μετὰ τὰς προσφάτους ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου περὶ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθῆτος τοῦ Πάπα, τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὡς τῆς μόνης ἀληθοῦς καὶ τῆς εἰς αὐτὴν («ἐπιστροφῆς») τῶν πεπλανημένων («κεχωρισμένων ἀδελφῶν») καὶ τῶν ὁμοίων.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΠΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

4. Ἡ Σύνοδος δρίζει: «L' esprit oecuménique doit aussi être nourri parmi les néophytes, qui doivent penser avec exactitude que des frères qui croient au Christ sont des disciples du Christ, régénérés par le baptême, des participants de nombreux biens du Peuple de Dieu. Autant que le permettent les situations religieuses, une action oecuménique doit être menée de telle sorte que, étant bannie toute apparence d'indifférentisme, de confusionnisme et d'odieuse rivalité, les catholiques collaborent avec les frères séparés, selon les dispositions du décret sur l'oecuménisme, par une commune profession de foi en Dieu et en Jésus-Christ devant les nations, dans la mesure du possible, et par une coopération dans les questions sociales et techniques, culturelles et religieuses; qu'ils collaborent surtout à cause du Christ leur Maître commun: que son Nom les unisse! Cette collaboration doit être établie non seulement entre les personnes privées, mais aussi, au jugement de l'Ordinaire du lieu, entre les églises ou communautés ecclésiastiques, et entre leurs oeuvres». Καὶ κατωτέρω προστίθουν, ὅτι ἡ Congrégation de la propagande, «en union avec le Secrétariat pour favoriser l'unité des chrétiens, il doit chercher les moyens de procurer et d'organiser la collaboration fraternelle ainsi que la bonne entente avec les initiatives missionnaires d'autres communautés chrétiennes, afin que le scandale de la division soit supprimé dans la mesure du possible» (ἐνθ' ἂν. σ. 116, 140).

Τὸν Σεβασμιώτατον, ἀφιχθέντα εἰς Μόσχαν τὴν Πέμπτην 16ην Ἰουνίου, περὶ ὥραν τοπικὴν 6,45' μ.μ., ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου, ἀπουσιάζοντος εἰς τὴν ἐν Ὁδησσῶ θερινὴν πατριαρχικὴν διαμονήν, ἔνθα, κατὰ τὸ πρόγραμμα, θὰ ἐδέχετο τοῦτον, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος κ. Ἰουβενάλιος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Τμήματος τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων, ὁ Πανοσ. Ἱερομόναχος κ. Ἀντώνιος, ὅστις μετὰ τῆς διερμηνέως κ. Μαρίας Ρίτοβα ἀπετέλει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεως πανταχοῦ μόνιμον ἀκολουθίαν αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι τοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ δὲ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὁ Σύμβουλος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Παπαδόπουλος, τοῦ Πρέσβευς ἀπουσιάζοντος εἰς Ἀθήνας.

Μετὰ μιᾶς ἡμέρας παραμονὴν εἰς Μόσχαν, ὁ Μητροπολίτης Κίτρους ἀνεχώρησε τὸ ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς σιδηροδρομικῶς εἰς Λένινγκραντ, ἀφιχθεὶς τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου, κατόπιν δεκαώρου νυκτερινοῦ ταξιδίου, καὶ γενομένου δευτέρου εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν Σταθμὸν μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἐγκαρδιότητος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραντ καὶ Λαγόδας κ. Νικοδήμου, τοῦ Πρωτάνευς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Λένινγκραντ (Πετρούπολεως) Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Μιχ. Σπεράνσκι, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀγαθαγγέλου καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Ἐν Λένινγκραντ, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τριήμερον (18-20 Ἰουνίου), τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Νικοδήμου ἐτέλεσαν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῶ (εἰς τὸν ἄνω ὄροφον αὐτοῦ) τῆς Θείας Ἐπιφανείας, τὰς ἰ. Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου τῆς ἐπομένης, ἐν πληθούσῃ Ἐκκλησίᾳ, μετὰ τὸ πέρας τῶν ὁποίων ὁ Σεβ. Λένινγκραντ προσεφώνησε διὰ θερμῶν λόγων τὸν Ἑλληνα Ἱεράρχην, ὁ ὁποῖος, εὐχαριστήσας, ἐξῆρε κυρίως τὴν ἐν τῇ λατρείᾳ ἐκδηλουμένην ἐνότητά τῆς πίστεως καὶ ἠὺχῆθη σχετικῶς τὰ πρέποντα. Τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους ἐπίσης μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Λένινγκραντ συνελειτουργήσαν εἰς τὸν ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀδελφείᾳ ἰ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῆς Θείας Λειτουργίας τελεσθείσης, ὡς εἴθισται ἐν τῷ ἐν λόγῳ ἰ. Ναῶ, κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ καθ' ἣν ἔψαλε καταनुκτικώτατα ὁ ἄριστος χορὸς τῶν φοιτητῶν, ἀνερχομένων εἰς 120, τῶν δὲ σπουδαστῶν τοῦ Σεμιναρίου εἰς 80. Πλήθος λαοῦ συμμετέσχε, κατακλύσαν ἀπὸ πρωΐας τὸν Ναὸν καὶ τοὺς χώρους τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ πρώτην φορὰν ἐλειτούργει Ἑλληὴ Ἱεράρχης.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας καθυθύνθησαν ἅπαντες εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Μητροπολίτου Κίτρους κατὰ τὴν μετάβασιν περιβεβλημένου μανδύαν, ἔνθα μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν πτυχίων εἰς τοὺς ἀποφοίτους, ἐπηκολούθησε λαμπρὰ τελετὴ ἀνακηρύξεως τοῦ Σεβα-

σμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα εις επίτιμον διδάκτορα αὐτῆς. Τὸν Σεβασμιώτατον προσεφώνησε διὰ λίαν φιλοφρόνων λόγων ὁ Πρύτανης τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, Καθηγητῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Μιχ. Σπεράνσι, ὁ ὁποῖος μετὰ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Πράξεως τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου τῆς Ἀκαδημίας ἐπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ σχετικὸν δίπλωμα καὶ τὸ διάσημον. Ἀκολούθως ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους, ἀνεληθὼν εἰς τὸ βῆμα, ἀφοῦ ἠύχαριστησε διὰ τὴν εἰς αὐτὸν προσγενομένην τιμὴν ὑπὸ τῆς γεραρᾶς ταύτης Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, τὸ 1809 ἰδρυθείσης, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον καὶ διαπρεπεῖς Θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος καὶ ὁ αἰμίμηστος Καθηγητῆς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Γρηγόριος Παπαμιχαήλ, ἀνεφέρθη εἰς τὴν θέσιν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ τῶν Θεολόγων εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ παρόντι, εὐχρηθεῖς ἐν τέλει, ὅπως ἡ Θεολογικὴ Ἀκαδημία Λένινγκραντ ἀποβῆ ἰσχυρὰ συντελεστὴς εἰς τὴν καθόλου πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Ἐν συνεχείᾳ προσεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραντ κ. Νικὸδημος, ὁ ὁποῖος συνεχάρη τῷ Σεβασμιωτάτῳ Κίτρους, ἐκφραστὴς μετ' ἰδιαζούσης τιμῆς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπηκολούθησεν ὠραιότατον μουσικὸν πρόγραμμα ὑπὸ τῆς χορωδίας τῶν φοιτητῶν τῆς Ἀκαδημίας, μεθ' ὃ ὁ Σεβασμιώτα-

τος ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων. Εἶτα παρετέθη ἐπίσημον γεῦμα εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῶν Καθηγητῶν καὶ τῶν φοιτητῶν, ἀρκετοὶ προσκεκλημένοι καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον ἠγέρθησαν ἐγκάρδιοι προποσεῖς.

Ἐκ Λένινγκραντ ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου κ. Νικοδήμου, μετέβη ἀεροπορικῶς τὴν ἐσπέραν τῆς Δευτέρας, 20ῆς Ἰουνίου, εἰς Ὁδησσόν, ἔνθα τὸν ὑπεδέχθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὁδησοῦ κ. Σέργιος μετὰ κληρικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. Ἐκεῖθεν κατηυθύνθησαν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κειμένην εἰς θαυμασίαν παρὰ τὴν θάλασσαν τοποθεσίαν με ἀφθονίαν δένδρων καὶ ἀνθέων, ἔχουσιν σήμερον 35 μοναχοὺς, καὶ ἡ ὁποία, ἐκτὸς τῶν Ναῶν, με ἐντοιχισμένας κτιτορικὰς πλάκας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τῶν μοναστικῶν ἐγκαταστάσεων, περιλαμβάνει τὸ ἐνδιαίτημα καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὸ Σεμινάριον Ὁδησοῦ, ἔχον 55 ἱεροσπουδαστάς, τὴν θερινὴν κατοικίαν τοῦ Πατριάρχου καὶ ἰδιαιτέρον κτίριον-ξενῶνα διὰ τοὺς φιλοξενουμένους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐντὸς αὐτῆς ἐνταφιάζονται καὶ οἱ ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοποι Ὁδησοῦ.

Τὸν Σεβασμιώτατον Κίτρους ἐδέχθη μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος ὁ ἐκεῖ διαμένων κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ὑπερογδοηκοντούτης Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Ρωσίας κ. Ἀλέξιος, ὁ ὁποῖος λίαν φιλοφρόνως ἐξεφράσθη διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἐκκλησίαν

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρωσίας κ. Ἀλέξιος μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα ἐν μέσῳ τῶν Σεβασμιωτῶν Λένινγκραντ κ. Νικοδήμου καὶ Ὁδησοῦ κ. Σεργίου.

μας καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτῆς εἰς τὰς μετ' αὐτοῦ τακτικὰς συναντήσεις καὶ συνεστιάσεις.

Εἰς τὴν Ὀδησσόν, πόλιν με ἔντονον ἑλληνικὸν χροῖμα καὶ με ζωηρὰς ἑλληνικὰς ἀναμνήσεις συνδεδεμένην, ἐν ἧ καὶ ὁ ἀπέρριτος οἶκος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, ἡ πρὸ τοῦ ὁποίου ἀναμνηστικὴ πλάξ συγκινεῖ βαθύτατα τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτην, ὁ Μητροπολίτης Κίτρους, παραμείνας ἐπὶ τετραήμερον (20-24 Ἰουνίου), συνιερούργησε μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραντ καὶ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὀδησοῦ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ κατὰ τὴν ἰ. Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος, ὁμιλήσας, μετὰ ὠραιότατην προσφώνησιν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὀδησοῦ, περὶ τῆς πίστεως, ὡς τῆς μοναδικῆς ἐν τῷ κόσμῳ δυνάμεως διὰ τε τὰ ἄτομα καὶ τὰς κοινωνίας.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως ἐξ Ὀδησοῦ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης παρέθεσεν ἐπίσημον γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων Σεβ. Ἀρχιερέων, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ταλλίν καὶ Ἐσθονίας κ. Ἀλέξιος καὶ οἱ ἐν τῇ ἐν λόγῳ Ἰ. Μονῇ ἐφησυχάζοντες ἤδη Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Τσεχοσλοβακίας κ. Ἰωάννης καὶ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Καλοῦγκας κ. Ὀνησιφόρος, ὁ Ἐξάρχος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας κ. Εἰρηναῖος κ.ἄ. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης, προσφώνησας τὸν Σεβ. Κίτρους, ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνώτερον παράσημον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου. Ὁ τιμηθεὶς Μητροπολίτης ἠγαρήσθη δεόντος καὶ ἠὺχῆθη διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν καρποφορίαν τοῦ ἔργου αὐτῆς ὑπὸ τὴν συνετὴν ποιμαντορίαν τοῦ γεραοῦ Προκαθημένου τῆς.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς Παρασκευῆς, 24ης Ἰουνίου, ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους, προπεμφθεὶς ἐν τῇ Ἰ. Μονῇ ὑπὸ τοῦ Μακ. Πατριάρχου, μέχρι δὲ τοῦ ἀεροδρομίου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ὀδησοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραντ ἀεροπορικῶς εἰς Κίεβον, ἔνθα ἀφίκετο περὶ τὴν 2.30' μ.μ., ὑπαντηθεὶς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κιέβου κ. Φιλαρέτου, τοῦ πρωθιερέως τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ κ. Μπόρις κ.ἄ.

Εἰς Κιέβον, τὴν ἐπονομαζομένην («μητέρα τῶν ρωσικῶν πόλεων»), ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους παρέμεινε ἐπὶ τριήμερον (24-27 Ἰουνίου), τυχὼν λίαν φιλαδέλφων περιποιήσεων παρὰ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κιέβου, ὁ ὁποῖος ἐκτοτε συνώδευσε αὐτὸν ἐπίσης πανταχοῦ, μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Ρωσίας. Τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου, ὁ Μητροπολίτης Κίτρους ἱερούργησεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Κιέβου εἰς τὸν παμμεγέθη Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου κατὰ τὰς ἰ. Ἀκολουθίας τοῦ Ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος, τὴν δὲ ἐπομένην (Κυριακὴν) συνελιτούργησεν ἐπίσης μετὰ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἄνω ἰ. Ναῷ τῇ συμμετοχῇ χιλιάδων λαοῦ. Εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, ὁ Σεβασμιώτατος Κιέβου, προσφωνῶν τὸν Ἕλληνα Ἱεράρχην εἶπε μεταξύ

ἄλλων: «Εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι αὐτὴ μᾶς ἔδωσε τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως» καὶ κατέληξε με εὐχὰς διὰ τὴν Χώραν μας καὶ τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν. Ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα ἀπήντησεν ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους, τὸ δὲ τέλος τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἐκάλυψαν παρατεταμένα καὶ ζωηρὰ «σπασίμπα» (=εὐχαριστῶ) τοῦ ἐκκλησιάσματος.

Ἐκ τοῦ Κιέβου, συνοδευόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Φιλαρέτου, ὁ Σεβ. Κίτρους ἀνεχώρησε τὴν μεσημβρίαν τῆς Δευτέρας, 27ης Ἰουνίου, ἀεροπορικῶς εἰς Μόσχαν, ὅθεν τὸ ἑσπέρας τῆς ἐπομένης, Τρίτης, 28ης τοῦ μηνός, μετέβη ἀεροπορικῶς εἰς Τιφλίδα τῆς Γεωργίας πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Πατριάρχου Γεωργίας, τὸ πρῶτον ἤδη ὑπὸ Ἑλλήνου Ἱεράρχου πραγματοποιουμένην μετὰ τὴν ἐπανασύστασιν αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Τιφλίδος ὑπεδέχθη τὸν Σεβασμιώτατον Κίτρους, ἀφιχθέντα τὴν 11.30' νυκτερινήν, μετὰ τριῶρον καθυστέρησιν ἕνεκα δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν, αὐτοπροσώπως ὁ ὑπερεβδομηκοντούτης Πατριάρχης Γεωργίας κ. Ἐφραίμ, φέρων μάλιστα ἐκ λόγων ἄκρας φιλοφροσύνης ἑλληνικὸν καλυμμαύχιον, μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Οὐρμνίτης κ. Δαυὶδ, τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ζηνοβίου καὶ ἄλλων κληρικῶν.

Τὴν κρείων τῆς ἐπομένης, μετὰ τὸ πρόγευμα ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Γεωργίας μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Κίτρους καὶ τῆς λοιπῆς συνοδείας ἐπεσκέφθησαν τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Σιών, ἀνάγοντα τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸ ε' αἶωνα, ἔνθα καὶ οἱ τάφοι τῶν ἐκάστοτε Πατριαρχῶν Γεωργίας, τὸν διώροφον ἰ. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετέβησαν δὲ εἰς Μσιέτ, μικρὰν πόλιν, ἀπέχουσαν 20 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς Τιφλίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ναὸς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τοῦ Χιτάνου τοῦ Κυρίου, τοῦ ἰα' αἰῶνος με μεταγενεστέρως ἐπισκευὰς καὶ προσθήκας, ἔνθα γίνεται ἡ ἐκλογή καὶ ἡ ἐνθρόνισις τοῦ ἐκάστοτε Πατριάρχου Γεωργίας, καὶ παρὰ τὸν ὁποῖον ἐντὸς ταπεινῆς οἰκοδομῆς στεγάζεται τὸ Σεμινάριον, ἔχον 10 ἱεροσπουδαστὰς.

Τὴν μεσημβρίαν, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης παρέθεσεν ἐπίσημον γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν ἅπαντες οἱ προαναφερθέντες καὶ ἄλλοι τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς. Κατ' αὐτὸ ὁ Πατριάρχης, προσφωνῶν τὸν Μητροπολίτην Κίτρους, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του ἐπὶ τῇ ἐπισκέφει αὐτοῦ, ἐνεφέρθη εἰς τὸν διακαῆ πόθον του πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῶν ἄλλων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατέστησε τὸν λόγον με διαπύρους εὐχὰς. Ἐν τέλει ἐπέδωκεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον τὸ ἀνάτατον παράσημον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παρέδωσε δὲ εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον διὰ τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Χρυσόστομον μιὰν Καινὴν Διαθήκην κατὰ τὴν νέαν μετάφρασιν αὐτῆς εἰς τὴν Γεωργιανὴν γλῶσσαν καὶ ἐν Προσευχητάριον. Ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρους ἐξέφρασε καὶ αὐτὸς τὴν χαρὰν του διὰ τὴν πραγματοποίησιν

τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, ἐγκαρδίως δὲ εὐχαριστήσας, ἠύχθη τὰ πρέποντα διὰ τὸν Προκαθήμενον αὐτῆς, τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.

Τὴν 4.30' ἀπογευματινὴν ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρος μετὰ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κιέβου ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς εἰς Μόσχαν, προπεμφθεὶς μέχρι τοῦ ἀεροδρομίου ὑπὸ τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Ἐφραίμ, τῶν προαναφερθέντων Σεβ. Ἱεραρχῶν καὶ ἄλλων.

Ἐν Μόσχᾳ ὁ Μητροπολίτης Κίτρος ἐπισκέφθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν τὸν Πρέσβυν κ. Βαλσάμην, ἀνταποδόσαντα τὴν ἐπίσκεψιν, τὸ Πατριαρχικὸν Μέγαρον, ἐπιβλητικὸν ἐν τῇ ἀπλότητί του, καὶ διαφόρους ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἐκκλησιαστικὰς ὑπηρεσίας. Τῇ 30ῃ Ἰουνίου συνιερούργησε μετὰ τῶν Σεβ. Λένινγκραντ καὶ Κιέβου κατὰ τὸν Ἐσπερινὸν καὶ τὸν Ὁρθρον εἰς τὸν ἱ. Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἔνθα ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ νῦν Πατριάρχου, ἐνῶ τὴν πρωτὴν ἐπεσκέφθη τὴν παρὰ τὸ Ζαγκόρσκ (πόλιν ἀπέχουσαν 72 χιλμ. ἀπὸ τῆς Μόσχας) Λαύραν τοῦ Ἁγίου Σεργίου, τὸ θαυμάσιον τοῦτο μοναστικὸν συγκρότημα, ἀποτελοῦν ἀκτινοβόλον κέντρον τῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὸ πλῆθος τῶν Ναῶν διαφόρων ἐποχῶν ἀπὸ τοῦ ἰδ' αἰῶνος, εἰς ἕνα τῶν ὁποίων, τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Σεργίου, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς, καὶ ὁ τάφος τοῦ Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ. Ἡ Μονὴ αὕτη ἔχει σήμερον 82 μοναχοὺς. Ἐντὸς τῆς Μονῆς ὑπάρχει ἰδιαίτερα κατοικία τοῦ Πατριάρχου, ὄντος καὶ Ἡγουμένου αὐτῆς, καὶ αἰθούσας Συνοδικῶν συνεδριῶν καὶ συμβουλίων καὶ ἐπιβλητικὴν ἐπίπλωσιν, τὸ Σεμινάριον μετὰ 130 ἱεροσπουδαστὰς, ὡς καὶ ἡ τὸ 1814 ἰδρυθεῖσα Θεολογικὴ Ἀκαδημία τῆς Μόσχας, στεγαζομένη εἰς τριώροφον κτίριον, μετὰ μουσεῖον εἰκόνων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀντικειμένων δι' ἐκπαιδευτικούς σκοποὺς, βιβλιοθήκην, ἀναγνωστήρια κλπ., καὶ ἔχουσα 120 φοιτητὰς καὶ περὶ τοὺς 300 δι' ἀλληλογραφίας. Τὸν Σεβασμιώτατον Κίτρον ἐδεξιώθη ὁ Ἀρχιμανδρίτης-Προϊστάμενος τῆς Μονῆς, παρεκάθησε δὲ οὗτος εἰς γεῦμα εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν, καθ' ὃ ἐλέχθησαν θερμοὶ καὶ ἐγκάρδιοι λόγοι.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὡσαύτως ἐγένετο δεκτὸς ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ὁρθοσκευτικῶν ὑποθέσεων κ. Βλαδ. Κουρογιέντωφ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔσχεν ἐνδιαφέρουσαν συνομιλίαν. Ἐπίσης εἶχεν εὐκαιρίας συναντήσεων καὶ μετὰ Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, εἰς τὰς μετὰ τῶν ὁποίων συζητήσεις διεφαίνετο ὁ θαυμασμός των πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν Κυριακὴν, 3ην Ἰουλίου, ὁ Μητροπολίτης Κίτρος συνελειτούργησεν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῆς Θείας Ἐπιφανείας μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Κρουτίτσας καὶ Κολόμνας κ. Ποιμένους, Λένινγκραντ καὶ Λαγόδας κ. Νικοδήμου, Κιέβου κ. Φιλαρέτου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἰουβναλιου, πολλῶν ἀρχιμανδριτῶν, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, τῇ συμμετοχῇ πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος, εἰς χιλιάδας ὑπολογιζομένου. Ἡ Λειτουργία αὕτη μετὰ τὴν ἀπόλυτον ἡσυχίαν, τὴν

θαυμασίαν χορῶδιαν καὶ τὴν μυστικοπαθῆ—παρὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῶν Ἀκολουθιῶν—συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ, κατὰ μέγα μέρος προσελθόντος καὶ εἰς μετάληψιν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ὑπῆρξε τῷ ὄντι ἀληθῆς μυσταγωγία. Εἰς τὸ τέλος, ὁ Σεβ. Κρουτίτσας προσεφώνησε διὰ λόγων θερμῶν τὸν Σεβ. Κίτρον, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ ὀρθοσκευομένου λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει αὐτοῦ, ἀνεφέρθη μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ διετύπωσεν ἐγκαρδίως εὐχὰς διὰ τὴν κατὰ Θεὸν πρόοδον τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρος, ἀπαντῶν, ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ δι' ὅσα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπισκέψεως καὶ τὴν συγκίνησιν του διὰ τὰς παρασχεθείσας αὐτῷ εὐκαιρίας κοινῆς προσευχῆς, διὰ τὴν ὁποίαν εἶπεν, ὅτι ἀποτελεῖ μέγα προνόμιον ἀλλὰ καὶ ἀκατάβλητον δύναμιν πρὸ πάσης δυσκολίας, ἀναφερθεὶς δὲ εἰς τὴν ἐνότητά των Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ κέντρον τὸν πρῶτον Θρόνον τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον, ὑπεγράμμισε τὴν ἰδιαίτερον σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν αὕτη προσλαμβάνει εἰς τὰς παρούσας στιγμὰς. Τέλος ἠύχθη τὴν ἐπὶ μᾶλλον πνευματικὴν προκοπὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἐν ἐνότητι πρόοδον τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐπιτυχῆ καὶ καρποφόρον οἰκουμηνικὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ κατέληξεν, ἀνατέμψας σλαβονιστῶν τὴν εὐχὴν «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ...» Συγκινητικαὶ ὑπῆρξαν αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ μετὰ τὰ παρατεταμένα «σπασίμπα» (=εὐχαριστῶ) καὶ τὴν ἐπίμονον προσπάθειαν νὰ πλησιάσῃ τὸν Σεβασμιώτατον καὶ νὰ δεχθῇ τὴν εὐλογίαν του.

Εἰς ἀποχαιρετιστήριον δεξιῶσιν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ ἱκανώτατος Μητροπολίτης Λένινγκραντ κ. Νικοδήμος, Προϊστάμενος τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων, εἰς τὴν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Μόσκοβα κατοικίαν του, καὶ εἰς ἐπίσημον γεῦμα παρὰ τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Κρουτίτσας κ. Ποιμένῳ, καθ' ὃ παρέστησαν πολλοὶ Ἀρχιερεῖς, ὁ Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων κ. Σερεντὰ καὶ ὁ κ. Κουντουκόφ, μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῆς, οἱ Ἐξάρχοι τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας καὶ Βουλγαρίας καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι, ἐγένοντο ἐπίσης θερμαὶ προσφωνήσεις καὶ διετυπώθησαν ἐγκάρδιοι εὐχαὶ διὰ τὰς Ἐκκλησίας μας, διὰ τοὺς λαοὺς μας, διὰ τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τὸ μέλλον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εἰς Ρωσίαν διαμονῆς του ὁ Μητροπολίτης Κίτρος, ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω περιγραφομένων, ἐπισκέφθη πολλοὺς ἱ. Ναοὺς ἐν λειτουργίᾳ ἢ εἰς μουσειακὰ μνημεῖα μεταβληθέντας, Ἱ. Μονὰς, τὰ Μετόχια τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας καὶ Βουλγαρίας ἐν Μόσχᾳ, τὸ Κρεμλίον, τὸ Νεκροταφεῖον τοῦ Λένινγκραντ μετὰ τὸ ἐν ἑκατομμύριον ὁμαδικῶν τάφων ἐκ τῆς πολεμικῆς δοκιμασίας, τὸ ἐν Λένινγκραντ ἀπέραντον συγκρότημα τῶν αυτοκρατορικῶν ἀνακτόρων ὑπὸ τὸν ἐπωνυμίαν Ἐρμιτάζ, τὸ ἐν Ὁδησσῷ ὀνομαστὸν Ὁφθαλμολογικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Φιλάτωφ, Μουσεῖα, Πινακοθήκας, Ἐκ-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Οὐδείς λόγος δικαιολογεῖ.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς παρατεινομένης διενέξεως μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὁ βουλευτῆς Θεσσαλονίκης κ. Χ. Ερμείδης ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας ζωντανὸς ὀργανισμὸς μὲ ἀνάγκας καὶ προβλήματα τεράστια, ἡ λύσις καὶ ἡ θεραπεία τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖ ἀγῶνας σκληροῦς καὶ θυσίας. Εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ πρέπει νὰ διαθέτῃ τὰς δυνάμεις της μὲ σχέδιον ἐπιτελικόν, συμφώνως πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια συμφέροντά της. Συνεπῶς ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις, πὸν διεξάγει ἐναντίον τοῦ κακοῦ, ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοποθετῇ τὰ κατάλληλα πρόσωπα εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν, ὅταν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτῇ... Κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν οἱ ἐκλεγέντες εἶναι ἄριστοι καὶ τὸ ἀπέδειξαν αὐτό..... Τὰ πάθη καὶ οἱ ἐγωῖσμοι πρέπει νὰ παραμερισθοῦν καὶ τὸ ζήτημα νὰ κλείσῃ τὸ συντομώτερον. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τοῦ τόπου. Ἐφ' ὅσον δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο μεγάλων κομμάτων ἐτάχθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ τῆς ταχείας λύσεως, οὐδείς λόγος δικαιολογεῖ τὴν παράτασιν τῆς ἐκκρεμότητος».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθὴς θέσις τοῦ ζητήματος, τοῦ ὁποίου ὅλος ἀνεπίτρεπτος εἶναι ἡ παρατεινομένη δυστυχῶς καὶ τόσον ἐπιβλαβὴς ἐκκρεμότης.

Νέα καρποφόρος ἐπίσκεψις.

Ἀξίως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-

παιδευτικὰ Ἰδρύματα, ἐν οἷς τὸ τεράστιον Πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας, τὸ ἐν Κιέβω Μνημεῖον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου παρὰ τὸν Δνείπερον, ἔνθα ὁ αὐτοκράτωρ Βλαδιμήρος ἐβαπτίσθη μετὰ τῶν ὑπηκόων του, καὶ ἄλλα ἀξιοθέατα.

Ὁ Σεβασμιώτατος Κίτρος ἀνεχώρησεν ἐκ Μόσχας τὴν Δευτέραν, 4ην Ἰουλίου, προπεμφθεὶς μέχρι τοῦ ἀεροδρομίου ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Λένινγκραντ κ. Νικοδήμου καὶ Κιέβου κ. Φιλαρέτου, τοῦ Ἀ' Γραμματέως τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Μαθιουδάκη, καὶ ἄλλων, ἀφίχθη δ' εἰς Ἀθήνας αὐθημερόν, ὅπουθεν καὶ αὐθις ἠψυχάρησεν τηλεγραφικῶς.

Ὡς αἱ προηγηθεῖσαι ἐπισκέψεις εἰς τὰς ὁμοδόξους Ἐκκλησίας Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, καὶ ἡ ἐπίσκεψις αὕτη εἰς Ρωσίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρος κ. Βαρνάβα εἶχε πράγματι σπουδαίαν ἀπήχυσιν, συμβαλοῦσα εἰς τὴν καλλιτέραν γνωριμίαν καὶ τὴν ἐπὶ μᾶλλον σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, δι' ὃ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξέφρασεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον τὰ συγχαρητήρια καὶ τὴν ἄκραν εὐαρέσκειαν Αὐτῆς.

λάδος ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κίτρος κ. Βαρνάβαν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀποστολὴν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει, εἰς ἣν οὗτος προσφάτως μετέβη κατόπι προσηκλήσεως τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου.

Καθ' ἃ ἀνέγραψεν ἤδη ὁ τύπος καὶ ἀναφέρονται χρονολογικῶς ἐν ἄλλῃ στήλῃ τοῦ παρόντος, ὁ διακεκριμένος Ἑλληρ Ἱεράρχης, ὅστις πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχε καρποφόρους ἐπισκέψεις εἰς τὰς ὁμοδόξους ἀδελφὰς Ἐκκλησίας Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ἐπεσκέφθη τὴν Μόσχαν, τὸ Λένινγκραντ, τὴν Ὀδησσὸν καὶ τὸ Κιέβον, τυχὸν πανταχοῦ ἔγκαρδιον ὑποδοχῆς καὶ τιμητικῶν ἐκδηλώσεων, αἵτινες καὶ ἀντανακλώσι πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν.

Τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἐτίμησεν τὸν Σεβασμιώτατον διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ ἀνωτέρου παρασήμου τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου, ἡ δὲ Θεολογικὴ Ἀκαδημία Λένινγκραντ (Πετροπόλεως) ἀνεκήρυξε αὐτὸν ἐν ἐπισημῶ δημοσίᾳ τελετῇ ἐπίτιμον διδάκτορα αὐτῆς.

Σημαντικωτάτη ἐπίσης ὑπῆρξε καὶ ἡ πρώτη ἐπίσκεψις Ἑλληρος Ἱεράρχου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Γεωργίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐτίμησε τὸν Σεβασμιώτατον Κίτρος διὰ τοῦ ἀνωτέρου παρασήμου τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἄς εὐχηθῶμεν, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι πυκνωθοῦν παρόμοιαι καρποφόροι ἐπισκέψεις, συμβάλλουσαι σπουδαίως εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τὴν προβολὴν καὶ τὴν ἔμπρακτον βεβαίωσιν τῆς ἐνότητος τῆς ἁγίας Ὁρθοδοξίας μας.

Περικαλλῆς ναός.

Ἡ πρόσφατος ἀποπεράτωσις τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τοῦ μεγάλου καὶ περικαλλοῦς Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν δὲν εἶναι μόνον ἱκανοποίησις διὰ τοὺς εὐσεβεῖς ἐνορίτας του, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ προσθήκην ἑνὸς κοσμήματος εἰς τὴν Πρωτεύουσάν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀνέργειαι τοιούτων ναῶν συνδέει τὸ παρὸν μετὰ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἥτις διὰ τῶν αἰῶνων ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πλῆθος λαμπρῶν οἴκων τοῦ Θεοῦ καὶ τόπων τῆς λατρείας.

Ὁφείλονται ἀληθῶς συγχαρητήρια εἰς τοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη κοπιῶσαντας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημονευθέντος ναοῦ καὶ δὴ εἰς τὸν νῦν Σεβ. Μητροπολίτην Παραμυθίας κ. Τίτον, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὸ παρελθὸν διατελέσας Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ ὑπῆρξεν, μετὰ τὸν δημιουργικὸν του οἶστρον, ὁ κύριος πρωτεργάτης τῆς προσόδου τοῦ ὅλου ἔργου, ὅπερ συνέχισαν καὶ ὁλοκλήρωσαν οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀκολουθοῦντες εἰς τὰ ἔργη του.

«Ἀδολεσχία Φιλόθεος».

Ἡ «Ἐκκλησία» χαίρει, διότι καὶ τὸ ὑπ' αὐτῆς

ἐκδοθὲν β' μέρος τοῦ ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς κ. Θεοδ. Σπεράντσα μεταφρασθέντος ἔργου τοῦ σοφοῦ διδασκάλου τοῦ γένους Εὐγενίου Βουλγάρεως «Ἀδολεσχία Φιλόθεος» τυγχάνει ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς καὶ γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

Ὡς σημειοὶ ὁ κ. Σπεράντσας εἰς τὸν Πρόλογον, «ἀπὸ κάθε του σελίδα καὶ ἀπὸ κάθε του γραμμῆ ἀναπηδᾷ βαθύτατη σοφία καὶ ἐπιστημονικότητα, συνδυασμένες μ' ὀλόθερη πίστη καὶ εὐσέβεια, πού τὸ κάνουν λυτρωτικὸ κήρυγμα ζωῆς καὶ ἀποκαλύπτουν θαυματικὴν στὰ μάτια μας τὴν ὑπέροχη μορφὴ τοῦ μεγάλου ἐκείνου νεοπατέρα μας καὶ θρησκευτικοῦ μας παιδαγωγοῦ».

Ἡ σημασία τῆς παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ «Ἀδολεσχία Φιλόθεος» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως ἀποδεικνύει πόσον ἄδικον ἔχουν πάντες, ὅσοι σονιστοῦν τὸν ἐκ τῶν Σχολείων μας ἐξοβελισμόν τῆς διδασκαλίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἡ διδασκαλία αὕτη, ὡς σημειοὶ εὐστόχως ὁ κ. Σπεράντσας, «ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ καταργηθῆ, ἀλλὰ νὰ ἐνισχυθῆ καὶ νὰ θεωρηθῆ σὰν ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὴν μόρφωση καὶ τὴν ἠθικὴν Διαπαιδαγώγησιν τῆς νεότητος. Γιατὶ ἡ Παλαιὰ Γραφὴ συνδέεται στενῶτα μὲ τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι ὁ ἀστεϊρευτος θησαυρὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἤρτησε καὶ ἀντλεῖ ἡ τέχνη τῆς ἐμπνεύσεως τῆς, καὶ ὡς ζωγραφικὴ καὶ ὡς γλυπτικὴ καὶ ὡς ὕμνογραφία. Εἰς αὐτὴν ἀναφέρονται οἱ καταναγκαιότερες εὐχῆς στὴν τελετουργία τῶν θείων Μυστηρίων. Καὶ γενικὰ εἶναι δύσκολο, χωρὶς τὴν γνώση καὶ τὴν προπαιδείαν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, νὰ κατανοηθῆ ὁ ὅλος τῆς τῆν θείαν πληρότητα ἢ Κανὴν Διαθήκη. Καὶ πολὺ σωστὰ εἰπώθηκε, πὼς «ἡ Παλαιὰ Γραφὴ εἶναι περιφανέστατο μνημεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ οὐράνιον μάνα τὸ θρόνον καὶ τρέφον πνευματικῶς τὴν ἀνθρωπότητα».

Ὅθεν ἀσφαλῶς ἡ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῆς Σχολείας θὰ εἶναι ὠφελιμοτάτη ὅταν γίνηται κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως ὑποδεικνυόμενον παιδαγωγικώτατον τρόπον.

Συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως.

Καθ' ἃ ἀνεγράφησαν τὰς τελευταίας ἐβδομάδας εἰς πλείστας Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, μεγάλα σπεῖραι «εἰκονοκλεπτῶν» λυμαινόμενοι ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἀρχαιοκάπηλοι εἴτε κλέπτουν τὰς εἰκόνας ἐξ ἐξωκκλησίων, εἴτε περιέρχονται τὴν ὑπαίθρου καὶ ἐξαπατοῦν ἀφελεῖς χωρικούς, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνουν εἰκονίσματα σημαντικῆς ἀξίας, προσφέροντες εἰς αὐτοὺς ἄλλα εὐτελοῦς ἀξίας. Μάλιστα ἡ Ἀστυνομία ἀνεκάλυψε, ὅτι ὑπάρχουν καὶ «Χονδρέμποροι» τῶν κλεπτομένων ἢ ὑφαρπαζομένων βυζαντινῶν εἰκόνων.

Τὸ κακὸν θὰ ἐκλείψῃ ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ἐπιβάλλωνται ἀστυρητόταται ποινὰ εἰς τοὺς ἀρχαιοκαπήλους καὶ

ἐὰν ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐφημέριοι, οἱ διδασκαλοὶ, αἱ τοπικαὶ ἐφημερίδες καὶ τὸ ραδιόφωνον συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως διαφορίζουν τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας τῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ φυλλάττον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

Βαθεῖα ἀντίθεσις...

Ὅταν πρό τιμῶν ἡμερῶν γαλλικὴ κομμουνιστικὴ ἐφημερίς προέτεινε διάλογον τῶν Κομμουνιστῶν πρὸς τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς ἐν ὀνόματι καὶ ἐπὶ τῆ βάσει «τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, κοινῶς εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δέ», ὀρθότατα ὁ «Ρωμαῖος Παρατηρητὴς» ἔγραψεν, ὅτι ὑπάρχει βαθεῖα ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τῶν Μαρξιστῶν καὶ τοῦ τῶν Χριστιανῶν. Ὁ πρῶτος περιορίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς μόνην τὴν ὕλην καὶ τὴν γῆν ἂν τοῦ ὑπόστασιν καὶ κατ' ἀκολουθίαν παραθεωρεῖ τὴν ἀκεραιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ προσωπικότητος, ἐνῶ ὁ δεύτερος γνωρίζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἐξ ὕλης καὶ πνεύματος, δίδει δὲ τὸ προβάδισμα εἰς τὰς πνευματικὰς ἀξίας.

Ὡστε ὁ ἀνθρωπισμὸς τῶν κομμουνιστῶν εἶναι ὄλος διάφορος τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, αἱ δὲ ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης γίνονται αἰσθητὰ τόσον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων, ὅσον καὶ εἰς τὰς κατευθύνσεις τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας.

«Πανελληνίος ἀντιαλκοολικὴ σταυροφορία».

Ἀξιόπεινος εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς «Πανελληνίου Ἀντιαλκοολικῆς Σταυροφορίας» πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ σοβαροῦς ἀπειλοῦντος τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν κινδύνου τοῦ ἀλκοολισμοῦ. Εἰς τὰς κοσμικὰς συγκεντρώσεις καὶ εἰς τὰ «νὰϊτ-κλάμπ» τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ προσφέρονται δυστυχῶς εἰς τοὺς νέους εἰς μεγάλην ποικιλίαν. Τὸ οὐδὲν ἔχει γίνῃ τὸ ὑπ' ἀρ. 1 «χόμπυ» τῶν «τρειτίζερ». Ἀκολουθοῦν ἡ βότκα καὶ τὸ κονιάκ.

Δὲν ἀπαιτοῦνται προφητικαὶ ἰκανότητες, διὰ νὰ προβλέψῃ τις τὰ φθοροποιὰ ἀποτελέσματα. Καὶ ἐκ τῆς ἐλαφρᾶς μέθης ἀπόλλυται ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ αὐτοκυριαρχία τοῦ ἀτόμου, ἡ ἰκανότης προσοχῆς καὶ ἡ ἐτοιμότης τῆς κρίσεως. Τὸ οἰνόπνευμα παραλύει τὰς ἀνωτέρας ἐγκεφαλικὰς λειτουργίας καὶ καθιστᾷ αὐτὰς ἀνικάνους, ὅπως χαλιναγωγῆσουν τὰς αὐτομάτους καὶ ἀνακλαστικὰς κινήσεις τοῦ σώματος, τὰς ἀλόγους ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη.

Ὅθεν πάντες, ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας δεόν νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ἔργον τῆς τῆν «Πανελληνίου Ἀντιαλκοολικῆς Σταυροφορίας».

«Μέγα κοινωνικὸν καρκίνωμα».

Ὁρθῶς ἡ «Θεσσαλονικὴ» στιγματίζει τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἀθλητισμοῦ μας, ὅστις κατήτησεν «ἐμπόριον». Χαρακτηριστικῶς ἐν τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ γράφονται τὰ ἐξῆς: «Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ ὑπόθεση τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ εἰδικὰ τοῦ ποδοσφαίρου ἔχει με-

ταβληθῆ σὲ μιὰ καλὰ ὀργανωμένη ἐπιχείρηση ποὺ γύρω τῆς χορεύουν ἑκατομμύρια. Ἡ πολιτεία παίζει κ' αὐτὴ τὸ ρόλο τῆς καὶ ἕνας δλόκληρος κόσμος παραγόντων, διαιτητῶν καὶ ἄλλων προσώπων, ἔχει κατὰ ἕνα μεγάλο ποσοστὸ διαφθορῆ σὲ ἀπάνταστο βαθμὸ, μὲ ἀποτελεσματὴ ἢ ποδοσφαιρικῆ ὑπόθεσις ν' ἀποτελῆ μελανὸ σημεῖο, ποὺ ἀηδιάζει τοὺς ἀγνοοῦς ἰδεολόγους τοῦ ἀθλητισμοῦ... Ἐξαγορὲς διαιτητῶν. Χρηματισμοὶ ποδοσφαιριστῶν. Βρώμικο παρασκήνιο παραγοντισμοῦ. Τὸ θέμα... ἔγινε ἕνα μεγάλο κοινωνικὸ καρκίνωμα διαφθορᾶς μέρους τῆς νεολαίας... Τὸ τέρας, ποὺ ξεπήδησε ἀπὸ τὴν ἀφύσικη συμβίωσις ὀλυμπιακοῦ πνεύματος καὶ ἄθλιας οἰκονομικῆς συναλλαγῆς, πῆρε διαστάσεις τεράστιες...».

Ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐτονίσθη ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, ὁ ἀθλητισμὸς θὰ ἐξυγιανθῆ μόνον ὅταν συμβάλληται εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς πειθαρχίας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀνιδιοτελοῦς εὐγενοῦς ἀτομικῆς καὶ ὁμαδικῆς ἀμίλλης, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν ἠθικοῦ χαρακτῆρος.

Τὸ «ἐνιαῖον».

Ἡ Κυβέρνησις κατέθεσεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως τὸ νομοσχέδιον περὶ ἐνιαίου μισθολογίου. Εἰς αὐτὸ δὲ, ἕνα διευκολυνθῆ ἢ ψήφισίς του, δὲν περιελήφθη οἰαδήποτε διάταξις μὴ μισθολογικοῦ χαρακτῆρος. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποφασιστικοῦ τούτου βήματος εἶναι ὑγιὲς καὶ ἐπαινετόν. Ἀλλὰ ἡ ψήφισις τοῦ ἐνιαίου μισθολογίου δὲν εἶναι εἰ μὴ μόνον τὸ πρῶτον βῆμα. Τὸ κράτος, εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον, πρέπει νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν διὰ τὴν δικαίαν καὶ ἄνευ διακρίσεων ἀμοιβῆν τῆς ἐργασίας τόσον τῶν δημοσίων λειτουργῶν, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισίν των. Αἱ δυσκολίαι, ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου τομέως, μὲ τὴν ὑπαρξιν ἐνίων ἰσχυροτάτων κλαδικῶν ταμείων, συνταξιοδοτικῶν καὶ ἐπικουρικῶν, ἀναμφισβητήτως εἶναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Ἀλλὰ τὸ αἶτημα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης δέον νὰ τύχῃ πλήρους ἀνταποκρίσεως ἐκ μέρους τοῦ κράτους, μὲ τὴν σφόδρα ἀρσιν τῶν δυσκολιῶν τούτων, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα πραγματι μίαν χώρα πολιτισμένη καὶ προηγμένη. Τὸ στοιχεῖον τῆς ἐνιαίας ἀντιμετωπίσεως, ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, παντὸς σχετικοῦ θέματος, πρέπει νὰ εἶναι τὸ προταγεῖον εἰς τὴν σκέψιν τῶν κυβερνόντων.

Καὶ εἶναι διὰ τοῦτο ἐπιβεβλημένον, νὰ περιληφθῆ εἰς ἐνιαῖον μισθολόγιον καὶ ὁ Ἐφημεριακὸς κλήρος, λυόμενον οὕτω ὀριστικῶς καὶ μὲ τὴν ἀρμόζουσαν περιορίσιν, τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος.

(†) Παναγιώτης Παναγιωτάκος.

Ἐπάρατος νόσος ἔκοψε προῶρως τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Παναγιώτου Παναγιωτάκου εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς πολυσχιδοῦς δραστηριότητός του.

Εὐσέβεια, φιλεργία, πίστις εἰς τὰ ἰδανικά, ἀγάπη

πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν πατρίδα μας ἦσαν αἱ ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι κατεκόσμων τὸν ἐκλιπόντα. Τὰ παλαιόματά του ὑπῆρξαν εὐγενῆ καὶ προσέφεραν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας, ἀναδειχθεῖς ἐκλεκτὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς Πατρίδος μας. Ὁ ἀειμνηστὸς διεκρίθη καὶ ὡς ἐπιστήμων, θεραπεύσας ἀποδοτικώτατα τὴν ἐπιστήμην τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου διὰ τῆς συγγραφῆς πλήθους περισπουδάστων μελετῶν.

Ἡ «Ἐκκλησία», ἐκφράζουσα θεομὰ συλλυπητήρια πρὸς τὴν οἰκογενεάν του, εἴχηται μακαρίαν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου ἐν σκηναῖς δικαίων.

Νὰ ἐπανεέλθουν.

Ὡς γνωστόν, αἱ προβλεπόμεναι εἰς τοὺς κινηματογράφους ταινίαι διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: εἰς τὰς καταλλήλους καὶ τὰς ἀκαταλλήλους δι' ἀνήλικας. Ὅταν προβάλλεται ταινία τῆς δευτέρας κατηγορίας, ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος εἰς παιδιὰ.

Φαίνεται ὁμως ὅτι τώρα τελευταίως, εἰς τὴν περιφέρειαν πρωτενοῦσης, ὁ διαχωρισμὸς αὐτὸς κατέστη μᾶλλον θεωρητικῆς σημασίας. Διότι οἱ ἰδιοκτῆται αἰθουσῶν προβολῶν, ἀσφαλῶς διότι ἀντελήφθησαν μίαν χαλάρωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιβλέψεως ἐκ μέρους τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων, δὲν πολυπροσέχουν εἰς τὴν τήρησιν τῆς ὑποχρεώσεώς των καὶ εἴτε κάμνουν λάθος ἐξεπίτηδες, χαρακτηρίζοντες εἰς τὰς διαφημίσεις καὶ τὰ προγράμματα ἀκαταλλήλων διὰ παιδιὰ ταινιῶν αὐτὰς ὡς καταλλήλους, εἴτε, καίτοι ὑπάρχει ἡ εἰδοποίησις, ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς ἀνήλικας τὴν εἴσοδον.

Τὰ κρούσματα δὲν εἶναι σποραδικά, ἀλλὰ τείνουν νὰ γίνωνν κατάστασις σχεδὸν γενικῆ. Πρέπει λοιπὸν αἱ ἀστυνομικαὶ Ἀρχαὶ νὰ ἀπανεέλθουν εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν, τὴν ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τοῦ Νόμου, διότι ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νὰ παύσῃ ὑφισταμένη ἡ κατάστασις οὕτη.

Ἀθλητισμὸς καὶ αὐτοκτονίαι.

Εἶναι ἀκατανόητον εἰς τὴν κοινὴν λογικὴν τὸ φαινόμενον καὶ ὁμως πρόκειται περὶ πραγματικότητος. Ὀμιλοῦμεν διὰ τὰς αὐτοκτονίας φιλάθλων εἰς τὴν Βραζιλίαν (μία μάλιστα ἀπόπειρα ἔγινε καὶ εἰς τὴν χώραν μας ἀπὸ Βραζιλιανὴν νεαρὰν τουρίστριαν) λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἐθνικὴ ποδοσφαιρικὴ ὁμάς τῆς νοτιοαμερικανικῆς αὐτῆς χώρας ἀπεκλείσθη ἀδόξως εἰς τοὺς διεθνεῖς ἀγῶνας τοῦ παγκοσμίου Κυπέλλου. Πρὶν ὁμως ἀπὸ τὰ ἀκροαῖα αὐτὰ γεγονότα ὑστερίας ἐκτείνεται μίαν σειρὰ ἀπὸ ζῶνας ψυχικῶν διαταραχῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιπίπτουν ἀναρίθμητοι φανατικοὶ φίλαθλοι καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ τραγικὸν τοῦ θέματος— εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Ὁ ἀθλητισμὸς καὶ ἰδίως τὸ ποδόσφαιρον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, δι' ἕνα μὲγαν ποσοστὸν ἐνδιαφερομένων ἀνθρώπων, εἶναι παράγων ψυχικῶν καὶ διανοητικῶν ἐκτροπῶν ἀφαντάστως σοβαρῶν. Καὶ τοῦτο συμβαίνει διότι ὁ ἀθλητισμὸς ἔχασε κατὰ πολὺ τὸ πραγματικὸν νόημα του, ὡς τὸ καθώρισεν ἡ προᾶξις τῶν ἀρχαίων

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χρυσόστομος κατά τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 25ης Ἰουλίου ἐ.ξ. ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱεροῦ ναοὺς Ἀθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν-Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτοια. Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 13ῃ Ἰουλίου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Κάτω Πατησίων.

—Τῆ 17ῃ Ἰουλίου εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

—Τῆ 19ῃ Ἰουλίου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Παγκρατίου.

Προήδρευσε: Τῆ 19ῃ Ἰουλίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Βαφειαδακείου Κληροδοτήματος.

—Τῆ 20ῃ Ἰουλίου τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

—Τῆ 21ῃ Ἰουλίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Ἐδέχθη: Τῆ 11ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σταυρουπόλεως κ. Ἰάκωβον, τὸν ἐκ Καναδᾶ Οὐκρανὸν πανοσ. ἀρχιμ. Ἰὼβ Σκακάλσκυ, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Κων. Ἀγγελόπουλον, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Αὐγουστίνου Καντιώτην, τὸν αἰδεσ. Ἱερέα Παπαχριστίδη καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἰάσωνα.

—Τῆ 13ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἱερισσοῦ. Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον, τὸν ἠγούμενον τῆς Ἱεράς Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λευκάδος καὶ Ἰθάκης πανοσ. ἀρχιμ. Δημήτριον Φωτίου, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων πανοσ. ἀρχιμ. Σεβαστιανὸν Οἰκονομίδην, τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Τούμπην καὶ τὸν κ. Ἀναστάσιον Ἀντωνάκοπουλον τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

—Τῆ 14ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἠλείας κ. Γερμανόν, Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου, Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιου, Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Πολύκαρπου καὶ Κίτρους κ. Βαρνάβου καὶ τὸν Βασιλικὸν Ἐπίτροπον παρὰ τῆ Ἱεράς Συνόδου ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἀμίλκαν Ἀλιβιζάτου.

Ἑλλήνων καὶ ὡς τὸ φωτίζει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία. Ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μίαν ἀπὸ τὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι ὠθοῦν τὴν σύγχρονον νεότητα εἰς τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν.

Τὰ σχολικὰ βιβλία Ὁρησκευτικῶν.

Τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας φαίνεται ἀποφασισμένον νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὰ πράγματα ἰδιαιτέραν προσοχήν, ὡς ἐπιβάλλεται, ἐνώπιον τοῦ λεπτοῦ προβλήματος, τῆς συντάξεως σχολικῶν βιβλίων διὰ τὸ μάθημα τῶν Ὁρησκευτικῶν. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ βοηθήματα, τὸ ὁποῖον ἐκνοκλοφόρησε πέρυσι διὰ τὴν Α' τάξιν τοῦ Γυμνασίου, ἔτυχε κριτικῆς, ἢ ὁποῖα ἀπέδειξεν ὅτι εἶχεν δογματικὰ, ἰστορικὰ καὶ φραστικὰ σφάλματα. Θὰ ἦτο ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀσυνχώρητος ἢ χροῖσις τὸν ἐφέτος. Τὸ Ὑπουργεῖον πρέπει νὰ μὴ φεισθῆ φροντίδων, ὥστε τὰ ἐφετερινὰ βοηθήματα νὰ ἔχουν τὴν σφραγίδα τῆς ὠριμότητος καὶ νὰ εἶναι ἀπογοα εἰς περιεχόμενον καὶ διατόπωσιν.

—Τῆ 15ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σύρου κ. Δωρόθεον, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκον, τὸν τέως Δήμαρχον Ἀθηνῶν κ. Γεωργάττον καὶ τὸν Προϊστάμενον τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Γεώργιον Σταυροπούλου.

—Τῆ 16ῃ Ἰουλίου τὸν αἰδεσ. Raymond Maxwell τῆς Προτεσταντικῆς Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας τῶν ΗΠΑ μετὰ τῆς κυρίας Γόντικα, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν πανοσ. ἀρχιμ. Χαράλαμpton Δέδον, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης πανοσ. ἀρχιμ. Βασίλειον Ἐμμανουήλ, τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος πανοσ. ἀρχιμ. Ἀμβρόσιον Ἀντωνάραν καὶ τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης πανοσ. ἀρχιμ. Διονύσιον Πιερράκον.

—Τῆ 18ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Φλωρίνης, Ἀλωπίας καὶ Ἐορδαίας κ. Βασίλειον, τὸν Ἀρεοπαγίτην κ. Παπαϊωάννου, τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Τούμπην καὶ τὸν προϊστάμενον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίας Βαρβάρας Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς πανοσ. ἀρχιμ. Συνέσιον μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ναοῦ κ. Ἐλευθερίου Σαπουνακή.

—Τῆ 19ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἀζώμης κ. Νικόλαον καὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητον.

—Τῆ 20ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Τρίκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιον καὶ Πάφου κ. Γεννάδιον, τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ῥοδοστόλου κ. Τιμόθεον καὶ τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Ἐλπίδιον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πάφου.

—Τῆ 21ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλον καὶ τὸν Βασιλικὸν Ἐπίτροπον παρὰ τῆ Ἱεράς Συνόδου καθηγητὴν Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἀμίλκαν Ἀλιβιζάτου.

—Τῆ 22ᾶ τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθόδιον καὶ Δημητριάδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ τὸν Προϊστάμενον τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Σταυροπούλου.

—Τῆ 23ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Κυθήρων κ. Μελέτιον, Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκὸν κ. Παν. Μπρασιώτην, τὸν ὀδοντίατρον κ. Σωτήριον Λήναρην καὶ τὸν κ. Στιούαρτ Κάρλσον.

Ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσόστομου, ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομος Λάλος ἐπεσκέφθη τὴν 24ῃ Ἰουλίου τὰς κατασκευῆσεις τοῦ ἐργαζομένου παιδιοῦ εἰς Ν. Καρβύρι καὶ Ἀγ. Ἀνδρέαν, ὄρισας καὶ ἱερεῖς οἱ ὅποιοι θὰ τελοῦν τὸν θείαν Λειτουργίαν ἐκάστην Κυριακὴν εἰς τὰς ἐν λόγω κατασκευῆσεις, τὴν δὲ 31ῃ Ἰουλίου τὴν Ἱ. Μονὴν Προφήτου Ἡλιοῦ Τουρκοβουνίων, ὅπου καὶ ἐλειτούργησεν. Μετὰ ταῦτα ἐνημερώθη ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἱεράς Μονῆς, ὑποβαλὼν καὶ σχετικὴν ἐκθεσιν πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον.

Ίερά Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης

Τὸ συντελούμενον ὑψηλὸν πνευματικὸν καὶ διοικητικὸν ἔργον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης.

Τὴν Κυριακὴν 10ῃ Ἰουλίου 1966 ἐθεμελιώθη ἐν τῇ πόλει τῶν Γιαννιτσῶν καὶ εἰς τὴν συνοικίαν Καρυωτῶν, ὁ τέταρτος Ἐνοριακὸς Ἱερός Ναὸς τῆς πόλεως, τιμώμενος ἐπὶ ὀνόματι τῶν Ἁγίων Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων ΠΕΤΡΟΥ καὶ ΠΑΥΛΟΥ.

Ὁ θεμέλιος λίθος κατετέθη καὶ ὁ Ἁγιασμός ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἁγίου Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. κ. Διονύσιου ἐν μέσῳ πλήθους Χριστιανῶν, οἵτινες ποικιλοτρόπως ἐξέφραζον τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν των διότι καὶ ἡ συνοικία των θὰ ἀπέκτα Ἱερόν Ναόν. Ὁ ὑπὸ ἀνέγερσιν Ἱερός Ναὸς οὗτος εἶναι ὁ 144ος εἰς τὴν ὄλην σειράν τῶν ὑπὸ

σμόνητον Παναγιώτην Ἰω. Παναγιωτάκον, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἔξοδόν του, ἐπαναφέρω τοὺς ὠραίους ἔκείνους λόγους, τοὺς ὁποίους ὡς Διοικητῆς Ἁγίου Ὁρους ἀπήλυθε πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα καὶ τὰς Κ' Ἱεράς, Βασιλικῆς καὶ Πατριαρχικῆς Μονᾶς τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 787/18-6-1950 ἐγγράφου :

«Ἐρρωσθε, λοιπόν, καὶ κρατύνασθε, αἰώνιοι Ἅγιοι, καὶ συνεχίσατε ἀκόπως καὶ ἀκαταβλήτως τὴν ἀτέρμονα Ὑμῶν προσπάθειαν τῆς διαιωνίσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ταύτης κιβωτοῦ, ἐργαζόμενοι ἐν ἀγάπῃ, κατανοήσει καὶ συμπνοίᾳ, ἰδίᾳ δ' ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀρετῇ, ἔσπελ ἰστάμενοι οἱ μόνοι θεματοφύλακες τῆς γνησίας τῶν Πατέρων διδασκαλίας ἀλλὰ καὶ οἱ γενναῖοι φρουροὶ τοῦ ἀκαταλύτου μεγαλείου τῆς αἰωνίας ἡμῶν Πατρίδος, τῆς ἐνδόξου καὶ Μεγάλης Ἑλλάδος.

Τὸ ἀρξάμενον ἔργον τῆς πνευματικῆς καὶ πάσης φύσεως ἀνασυγκροτήσεως τῆς γεραρᾶς τοῦ Ἄθω Μοναχικῆς Πολιτείας, ἐκδηλωθὲν λίαν εὐσιώνως, ὀλοκληρώσατε !

Κατευθύνετε τοὺς οἴκους τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κιβωτοῦ εἰς τὰ πελάγη τῆς αἰωνιότητος ἀσφαλῶς, ἀποκομίζοντες ὡς γέρας ἀνεκτίμητον τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους».

Εἶη τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐν εὐλογίαις.

Μετ' ἰδιαζούσης τιμῆς
Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
EMMANOYHΛ ΘΡ. ΡΟΥΝΗΣ»

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

SEPTUAGINTA, Vetus Testamentum Graecum. Auctoritate Societatis Litterarum Göttingensis editum. XII 2. Sapientia Iesu filii Sirach editit Joseph Ziegler. Vander-hoeck u. Rupprecht in Göttingen, 1965 σελ. 368.

Εἶναι πολλαχῶς παρήγορον, ὅτι ἐν τῷ αἰῶνι τῆς τεχνοκρατίας καὶ τῆς λεγομένης «Κυβερνητικῆς» συνελίζονται, μάλιστα ἐν Γερμανίᾳ, φιλολογικὰ ἐγχειρήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν κριτικὴν ἐκδοσὶν οὐ μόνον κλασσικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Βίβλου, καὶ δὴ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο', ἐπισήμου Βίβλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὕτως ὥστε νὰ δικαιολογῆται ἡ ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀναγγελία τῆς μετὰ χειρᾶς κριτικῆς ἐκδόσεως ἐνὸς τόμου τῆς Βίβλου ταύτης.

Ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως τῆς σειρᾶς ταύτης ἔχει, ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἐπιφανοῦς Γοττιγγεῖου θεολόγου καὶ κριτικοῦ Paul de Lagarde, ἀναληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Γοττιγγῆς, ὃ δὲ δραστηριώτερος συνεργάτης, σήμερον δὲ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐγχειρήματος τούτου, εἶναι ὁ ἐγκριτος παλαιοδιαθηκολόγος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βυρτσαβούργου καθηγητῆς Jos. Ziegler, ὅστις ἐκ τῶν ὑπολογισθέντων 16 τόμων τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἔχει ἐκδώσει μέχρι τοῦδε ἑπτὰ, ἐν οἷς ἡ τε Σοφία Σολομώντος καὶ ἡ τοῦ Σειράχ. Ἡ μετὰ χειρᾶς ὅμως κριτικὴ ἐκδοσὶς παρουσιάζει τὰς μεγίστας δυσχερείας, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ κ. Ziegler, ὅστις εἰς τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς ἔχει ἀφιερῶσει, πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ὀκτὼ μικρότερας ἐργασίας, πρὸς τίθετο δὲ νὰ ἐπισκεφθῆ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εὐρίσκονται πέντε σχετικὰ χειρογράφα, ἀλλ' ἐκωλύθη λόγῳ κρίσεως τῆς υγείας του. Ἡ ὑπ'

αὐτοῦ ἐφαρμοζομένη κριτικὴ μέθοδος εἶναι κοινὴ εἰς ὅλον τὸ ἐν λόγῳ κριτικὸν ἐγχειρημα τῆς Γοττιγγῆς, δηλ. ἡ μέθοδος τῆς ἐπεξεργασίας ὅλου τοῦ ὑπάρχοντος ὕλικου τῆς παραδόσεως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς προσεγγίσεως εἰς τὴν παλαιοτάτην, κατὰ τὸ δυνατόν, μορφήν τοῦ ἱεροῦ κειμένου, παρατιθεμένων κάτωθεν αὐτοῦ ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι τῶν διαφόρων γραφῶν τῶν ὑπαρχόντων χειρογράφων ἐπὶ μέρους ἢ καὶ ὁμάδα αὐτῶν, ἢ ὅποια μέθοδος ἐφαρμοσθεῖσα εἰς μικρὰν κλίμακα καὶ ἐν τῇ ἐγχειριδίῳ ἐκδόσει τοῦ Rahlfs, παλαιότερον συνεργάτου τῆς σειρᾶς, προκρίνεται ὑπὸ πολλῶν κριτικῶν τῆς χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τῶν Ἀγγλων Holmes Parsons, Swete καὶ Brooke-McLean-Thackeray-Manson.

Ἐκ τῶν 368 σελίδων, ἃς καταλαμβάνει ἡ κριτικὴ αὕτη ἐκδοσὶς, αἱ 112 ἀποτελοῦσι τὴν εἰσαγωγὴν (μάρτυρες τοῦ κειμένου, παλαιαὶ μεταφράσεις, ἔμμεσος παράδοσις, ἔντυποι ἐκδόσεις, κατὰτάξις τῶν μαρτύρων, ἀναθεωρήσεις Ὠριγένους καὶ Λουκιανῶ, Ἑβρ. κείμενον, γραμματικὰ, σημεῖα καὶ συντηρήσεις), αἱ δὲ ὑπόλοιποι 256 περιλαμβάνουσι αὐτὸ τὸ κείμενον μετὰ τοῦ κάτωθεν αὐτοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος. Συγκρίνων τις τὴν νέαν ταύτην ἐκδοσὶν, παρατηρεῖ εὐγνωμόνως, παρὰ τὴν μετριόφρονα δῆλωσιν τοῦ ἐκδότου ἐν τῇ εἰδικῇ σχετικῇ πραγματείᾳ του ὑπὸ τὸν τίτλον Ursprüngliche Lesarten im griechischen Sirach ἐν τοῖς Mélanges Eugène Tisserant (1964 σελ.486) παρατηρεῖ, λέγω, πράγματι μεγάλην πρόοδον ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐγχειρίδιον ἐκδοσὶν τοῦ Rahlfs τοῦ 1935, ἄρα δὲ ἀξιολόγον προσφορὰν εἰς τε τὴν Ὁρθόδοξον καὶ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ πολυτίμον εἰς λόγον διδασκαλίας καὶ ἐποικοδομῆς, ὄντως δὲ θεόπνευστον βιβλίον, τοῦ ὁποιοῦ πρὸ πολλοῦ ὀραματιζόμεθα, ἔστω καὶ σύντομον ἐρμηνείαν εἰς τὴν νεοελληνικὴν μετὰ τῶν σχετικῶν παραπομπῶν εἰς τὴν Π. καὶ τὴν Κ. Διαθήκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπανειλημμένως προϋποτίθεται ἡ γνώσις καὶ γίνονται παραπομπαὶ εἰς αὐτήν.

Π. Ι. Μπρατσιώτης

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 14-6-66

Ἀξιότιμε Κε Σπεράντσα,

Ἐγκαίρως ἔχω λάβει τὸ δεῦτερον μέρος τῆς «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» τοῦ θαυμαστοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, κατὰ ἰδικήν σας ἀπόδοσιν εἰς πραγματικὰ ζωντανήν, νοικοκυρεμένην δημοτικὴν, εἰς τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον πλέον διὰ τοιαῦτα ἔργα καθομιλουμένην, τὸ ὅποσον εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ στείλητε, ὅπως πρὸ καιροῦ καὶ τὸ πρῶτον.

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ συγχαίρω ὀλοψύχως διὰ τὸ κατόρθωμά σας, νὰ ξαναζωντανέψετε κυριολεκτικῶς τὸ θαυμασίον αὐτὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου τοῦ Γένους, ὃ ὁποῖος καὶ ἀπ' αὐτὸ μόνον παρουσιάζεται με ὅλας τὰς προϋποθέσεις καὶ με ὅλα τὰ χα-

ρίσματα, ώστε να του αποδίδεται δικαίως νεοπατερι-
κή δια την Έκκλησίαν μας ιδιότης.

Με την ανάγνωσίν του καθ' αυτάς ώφελοῦμαι και
τέρπομαι πολὺ πνευματικῶς, τοσοῦτο μᾶλλον καθ'
ὅσον εὐρίσκω και τὴν εὐκαιρίαν ἀναστροφῆς με τὸν
ἀπαράμιλλον και ἀκατάλυτον πράγματι θρησκευτικὸν
κόσμον τῆς Π. Διαθήκης, ὁ ὁποῖος, καταλλήλως προσ-
φερόμενος, παρέχει πάντοτε εἰς κάθε βαθμίδα διανοη-
τικῆς και πνευματικῆς ἀναπτύξεως και καλλιτεργείας,
ἀνεξάντλητον πλοῦτον θρησκευτικῆς, ἡθικῆς και πάσης
ἄλλης ἀναγκαιούσης δια τὸν ἄνθρωπον πληροφορίας
και ἐπικοδομήσεως. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς χεῖρας τῶν
ιερέων μας, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἄριστα ποιούσαι,
ἡ Έκκλησία και ἡ «Έκκλησία» τὸ προσφέρουν, θ'
ἀποτελέσει πολὺτιμον βοήθημα δια τὸ ἔργον των,
θ' ἀποβῆ ἑγκόλπιον των δια τὴν ἀτομικὴν των θρη-
σκευτικὴν καλλιέργειαν και ἀνάπτυξιν και δια τὸ ποι-
μαντορικὸν των πρὸς τοὺς ἄλλους ἔργον.

Και πάλιν εὐχαριστῶν, εὐχομαι ὅπως ὁ Θεὸς σᾶς
χαρίξη ὑγείαν και δύναμιν δι' ἀδιάκοπον καρποφορίαν
εἰς τὸν τόσον χρήσιμον δια τὰ καθ' ἡμᾶς τομέα τῆς
ἐπιδόσεώς σας.

Μετὰ τιμῆς και ἀγάπης
Ι. Ο. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Αἰτωλίας και Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 και 48 τοῦ Α.Ν. 2200/
1940 (περὶ Ἱερῶν Ναῶν και Ἐφημερίων) ὡς ἐτροποποιήθη
και δια μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων προκει-
μένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλῆ-
ρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1)
Ἁγίου Χριστοφόρου πόλεως Ἀγρινίου, 2) Ἁγίου Χαράλαμπος
Εὐηνοχωρίου και 3) Ἁγίου Γεωργίου Χρυσοβίτσης, καλοῦμεν
τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων και
Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς
μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν
τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα
πιστοποιητικά.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 30 Ἰουνίου 1966

Ὁ Τοποτηρητῆς
† Ὁ Ἄρτης ΠΝΑΤΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ναυπακτίας και Εὐρυτανίας

Προκειμένου νὰ πληρωθῆ ἡ θέσις τακτικοῦ Ἐφημερίου
τοῦ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ «Ζωοδόχος Πηγή» Ἐηροπηγάδου—
Ναυπακτίας καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν
θέσιν ταύτην, ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς
δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πι-
στοποιητικά.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῇ 12ῃ Ἰουλίου 1966

† Ὁ Ναυπακτίας και Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρίου Ν. Μωραΐτου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν-
επιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐπίτομος Λειτουργική. Μέρους Α' γε-
νικόν. Ἀθήναι 1966, σελ. 94.

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης, Πέτρος και Ἰωάννης ἐν τῷ τετάρτῳ Εὐαγγε-
λίῳ. (Μελέτη ἐξηγητική). Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ 10ου τόμου τῆς
Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Θεσσαλονίκη 1966
σελ. 78.

Νικόδ. Γκατζιροῦλλη, ἀρχιμανδρίτου, Ὁ Σερα-
φεῖμ τοῦ Σάραφ (1759-1833). Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστήρ».
Ἀθήναι 1966, σελ. 105.

Βασιλείου Θ. Ἀλεξοπούλου, Β. Γυμνασιάρ-
χου, Κόπωσης και Ὑπερκόπωσης, Ἀθήναι 1965, σελ. 49.

Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, Ὁ Παῦλος και οἱ Ἑλ-
ληνες. Ἀγνώστη Θεῶ. Ἐκδόσεις «Ζωῆς». Ἀθήναι 1966, σελ.
286.

Θυρανοξία ἱεροῦ ναοῦ ἀγ. Νικολάου.
Τρίκαλα 1966, σελ. 12.

Κωνσταντίνου Ν. Ξενογιάννη, Βόρειος Ἡ-
πειρος ἡ λησμονημένη ἀλύτρωτος Ἑλλάς. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ πε-
ριοδικοῦ «Διδαχῆ». Ἐκδόσεις Ἱεράς Μητροπόλεως Μεσση-
νίας Ἀριθ. 4. Καλαμάτα 1966, σελ. 21.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Μαρωνίας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ὁ Σερβίων και Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίῳ Σπεράντσα, Ἡ παρθένος Μαρία.

Μητροπολίτου Κοζάνης Διονυσίου, Ἡ ὑπερ-
αγία Θεοτόκος.

Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν και Γη-
ρομερίου Τίτου, Ὁ βίος και τὸ ἔργον τῶν Ἐπισκό-
πων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Τὰ εἰ-
ρηνικά τῆς θείας Λειτουργίας.

Ἰωάννου Καμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστη-
μίου Ἀθηνῶν, Ἡ Δ' φάσις τῆς Β' Βατικανείου Συν-
όδου.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μητροπολίτου Κίτρους εἰς
Ρωσίαν.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικά χρονικά.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Έκκλησίαν».

Βιβλιοκρισία.

Προκηρύξεις.

Βιβλιογραφία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μετάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 311.121

Ἰσχυρὸς Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασωνίδου 22 — Σούρμενα